

Գլխավոր խմբագիր՝ գործառնություն

Լրատվական գործունեություն
իրականացնող՝
«Հայաստանի պետական
տնտեսագիտական
համալսարան» պետա-
կան ոչ առևտորային
կազմակերպություն:

Հասցեն՝
0025, Երևան,
Նալբանդյան փողոց 128,
կենտրոնական մասնաշենք,
2-րդ հարկ:
Հեռախոս՝ 593-460, 4-60

Վկայական N 03Ա054452:
Տրված է՝ 05.06.2002թ.:

Հրատարակիչ՝ ՀՊՏՀ
«Տնտեսագետ» ամսագիրը
լույս է ընծայվում
ՀՊՏՀ լրատվության և
հասարակայնության հետ
կապերի բաժնի կողմից:

Հունվար-փետրվար
2017 / N1 (692)
Տպաքանակը՝ 500
Տարածվում է անվճար:

Խմբագրակազմ

Խմբագիր՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Լրագրող՝
ՆԱՏԵ ԱՎԱՍԵՍՅԱՆ
Լուսանկարիչ՝
ՌԱԶՄԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Համակարգչային
ձևավորում՝
ՆԱԻՐԱ ԽՉԵՅԱՆԻ

Համարի
պատասխանատու՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Խմբագրությանը տրամա-
դրված հեղինակների
նյութերում տեղ գտած
փաստական անձշտություն-
ների համար խմբագրությունը
պատասխանատվություն չի
կրում: Անսագիր նյութերն
օգտագործելիս հղումը
պարտադիր է:

Պատվեր՝ 250:
Ծավալը՝ 6 տպ. մամուլ:
Ստորագրված է
տպագրության
01. 03. 2017 թ.:

Տպագրված է «Տնտեսագետ»
հրատարակչությունում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՊՏՀ ԽՈՐՃՐԴԻ ՆԻՍՏՈՒՄ.....4

ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱԿ – 25

Բանակ, որը հույս է ապրեցնում.....6

ՎԱՐԱԳՆ ԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Վիրտուալ արժույթ.
Տնտեսության թվայնացման ծանապարհին.....10

Ծառայելով գործին պատվով ու պատասխանատվությամբ.....13

ԼԻԱՆ ԻՍԱՅԱՆ

Հայազգի նշանավոր տնտեսագետները.....14

Պարույր Հայկազն երիտասարդ ճարտասանի մրցույթում.....16

ՄԵՐԻ ՍԵՓԱՆՅԱՆ

Արտագաղթ՝ կործանման ուղի.....17

ՍԱՍԿԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽճԱՆԿԱՐ.....18

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՇՆՈՐՉԱՆԴԵՍՆԵՐ
Երբ համագործակցում են դասախոսն ու ուսանողը.....22

ՎԱՐԹՈՒԲԵՐՈՔ

ՀՊՏՀ ՈՒԽ «ՆԺԴԵԴ» ՈԱՉՄԱՎՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄ
Մեր հոգևոր հայրենիքում պատերազմ է.....24

ՀԱՍԱՇԽԱՐՁԱՆ ԲՐԵՆԴ

«ԱԼԵՆ Մանուկյան». հայանուն բրենդի
ֆրանսիական հնայքը.....26

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՎՈՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀՈՎԱՆՆԵՍ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ

ԼԵՎՈՆ ՍԱՍԿԵԼՅԱՆ

Ֆիզդաստիարակությունը և սպորտը երկրի հզորության ու
սոցիալ-տնտեսական զարգացման կարևոր գործոն.....28

ԼՐԱՅՈՒ.....30

ՄՇՏԱԿԻՏԱՐԿՈՒՄ

ԻԴԳԱՐ ԱՂԱԲԵԿՅԱՆ

Ֆինանսական շուկաների զարգացումները.....36

ՀՊՏՀ գիտական խորհրդում.....38

ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքը վերակառուցվել և նորացվել է.
առաջին այցելուն ուկտոր Կորյուն Աթոյանն էր.....40

Գիտահետազոտական համագործակցություն.....41

«ԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԳԱՎԱԹ – 2017» ՄԻՋԲՈՒՅԱԿԱՆ
ԱՌԱՋՆՈՒԹՅՈՒՆ.....42

ՍՈՖՅԱ ՕՉԱՆՅԱՆ

ՎԵՐԾԱՆԵԼՈՎ ԱՐՎԵՍՏԻ ԳԱՂՏՆԱԳՐԵՐԸ

Դադիվանք. լեռնային երկրի գոհարը.....44

ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԲՄՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ ՏՄԱՎՈՐԻՉ ԵՆ.

ՀԱՄԱՍՏԱՆԻ ԿԱՌԱՎՈՐԱԾՆ ՄՄՐՄԻՆՆԵՐԸ ՀԱՎԱՍԻՇՅԱՆ ԱՐԺԱՆԱՅԻՆ 2016 թ. ԳՈՐԾՈՒՆԵՌՈՒԹՅՈՒՆ

Դեկտեմբերի 21-ին համալսարանի հանդիսությունների դահլիճում տեղի ունեցավ ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի ընդլայնված նիստը, որին, ինչպես ընդունված է, մասնակցեցին ոչ միայն գիտական խորհրդի հիմնական անդամները, այլև համալսարանի պրոֆեսորադասախոսական և վարչական անձնակազմների ներկայացուցչեներ, ուսանողներ: ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի նախագահ, ռեկտոր, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Արյոյանը հանդես եկավ օրակարգում ընդգրկված մեկ հարցով՝ գեկուցելով՝ «ՀՊՏՀ 2016 թ. ուսումնագիտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքների և 2017 թ. բյուջեի նախագծի հիմնական ցուցանիշների մասին» (մանրամասները ներկայացված են հաջորդիվ):

Գիտական խորհուրդը միաձայն քվեարկությամբ հավանության արժանացրեց համալսարանի մեկամյա գործունեության արդյունքներն ու ցուցանիշները և որոշեց ներկայացնել այն ՀՊՏՀ խորհրդի քննարկմանն ու հաստատմանը:

Ուկտոր Կորյուն Արյոյանը հավանության համար շնորհակալություն հայտնեց ներկաներին և հորդորեց մեկտեղ ջանքերը՝ ի նասս կրության որակի բարձրացման և համալսարանի զարգացման:

Դեկտեմբերի 26-ին ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ Յովիկ Աբրահամյանի գլխավորությամբ, խորհրդի 25 անդամների մասնակցությամբ, համալսարանի նիստերի սրահում տեղի ունեցավ ՀՊՏՀ խորհրդի նիստը: Ուկտոր Կորյուն Արյոյանը հանդես եկավ օրակարգում ընդգրկված մեկ հարցով՝ «ՀՊՏՀ 2016 թ. ուսումնագիտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքների և 2017 թ. բյուջեի նախագծի հիմնական ցուցանիշների մասին»:

Ներածական խոսքում համալսարանի ռեկտորը նշեց, որ 2016 թվականը էական հանդրվան էր նախորդ 5-ամյա ժամանակաշրջանում կատարված աշխատանքների արդյունքները գնահատելու և զարգացման հաջորդ շրջանի ռազմավարական ուղղությունները հստակեցնելու առումով:

«2016 թ. մենք կարողացել ենք պահպանել և զարգացնել այն բոլոր գործունեացների կենսունակությունը, որոնց հիմքերը դրել ենք մի քանի տարի առաջ: Խոսքը մեր կողմից գերակա հոչակված կրթության որակի բարձրացման, գիտական, հետազոտական, ուղղությունները հստակեցնելու առումով:

Սոցիալական քաղաքականության, նյութատեխնիկական կարողությունների բարելավման ուղղությունների մասին է», - հայտարարեց Կորյուն Աթոյանը, ապա մանրամասնեց կատարված աշխատանքները:

«Կրթության որակի բարձրացումը մեր ամենակարուր խնդիրն է: Սա գերակա ուղղություն է հոչակված նաև համալսարանի 2016-2020 թթ. զարգացման ռազմավարական ծրագրում: Այս հարցի կարգավորումն ամենաբարդն է, և միգուց հենց այս պատճառով էլ այս ուղղությամբ կատարված աշխատանքները դեռևս չեն տվել ցանկալի արդյունք: Ուստի առաջիկա տարիներին կրթության որակի բարելավումը պետք է լինի մեր գործունեության առանցքում:

Գիտահետազոտական ուղղությունն առավել իրավակեցվել է, որոշակիացել են «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի հետազոտական ուղղություններն ու աշխատանքային թիմը: Աշխատանքը շարունակել են նաև գիտառուսումնական խմբերը: Դամալսարանական գիտության զարգացման կարևոր գործին իրենց մասնակցությունն են բերել մեր համալսարանի շատ գիտականներ: Միջազգայնացման ծանապարհին մեզ հաջողվել է մեծացնել ուսանողների և դասախոսների շարժունակությունը, պահպանել ներգրավածությունը Տեմպուսի և Էրազմուսի մի շարք ծրագրերում: Միջազգային գործունեության մեջ սա ամենաբնութագրական է, և կարևոր է, որ մեր կողմից գերակա հայտարարված այս ուղղությունը ևս ակտիվացնել է: Բաց և հաշվետու աշխատանքը այն աշխատառն է, որը մենք ծիչու և կարևոր ենք համարում: Դանրային կապերին ուղղված գործունեությունը զարգանում է իր բնականոն ընթացքով: Դամալսարանի աշխատանքը, ծրագրերն ու հաջողությունները լայն հանրությանը ներկայացվել են ոչ միայն համալսարանի լրատվության միջոցներով, այլև զանգվածային լրատվամիջոցների հետ համագործակցությամբ: Ես և մեր համալսարանի մի շարք աշխատակիցներ հանդես ենք նկել մի քանի տասնական հարցություններով՝ անդրադառնալով մեր գործունեության տարբեր ուղղություններին, պատահանելով լրատվամիջոցների հարցադրումներին:

Սոցիալական քաղաքականությունը ևս մեր գործունեության կարևոր ուղղություններից է: Ուսանող-

Ներին և աշխատակիցներին ուղղված տարատեսակ սոցիալական ծրագրերը ոչ միայն պահպանում ենք, այլև ներդնում նորանոր մոտեցումներ, ավելացնում հաստկացումները: Սա բխում է սոցիալական պատասխանատվության մեր գիտակցությունից, բայց նաև կարևորում ենք, որ իրագործվող ծրագրերը ընդունվեն ոչ միայն որպես նյութական աջակցություն, այլև դառնան մոտիվացնող, խթանող և պատասխանատվություն ծևավորող:

Դամալսարանի վերափոխման, միջավայրի արդիականացման և տեխնիկական վերազինման աշխատանքները անընդհատական բնույթ են կրում: Բայց այս տարին հաստկանցական էր նրանով, որ ավարտեցինք համալսարանի վերանորոգման հիմնական աշխատանքները: Իհարկե, գործունեության այս ոլորտում անելիքներ դեռ կան: Ժամանակի պահանջներին համապատասխան տեխնիկական վերազինումը, ուսումնական գործընթացի բարելավման համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծումը, լսարանների ժամանակակից կահավորումը շարունակական գործընթացներ են և փոխկապակցված են մեր համալսարանի գործունեության հիմնական ոլորտներին», - ամփոփ ներկայացրեց համալսարանի ռեկտորը, ապա

աշխատանքները:

«Տնտեսագիտական համալսարանը, ի պատիհ իրեն, կարողացել է այս տարիներին բայլել ժամանակին համահունչ՝ բարելավել կրթական միջավայրը, աշխուժացնել գիտահետազոտական կյանքը, միջազգային կապերը, տեխնիկապես վերազինվել: Մշտապես համալսարանի ղեկավարության տեսադաշտում են եղել ուսանողներին և աշխատակիցներին ուղղված սոցիալական ծրագրերը: Մեր բոլորի աչքի առջև համալսարանը վերափոխվել է, դարձել գեղեցիկ մի վայր, որտեղ, կարծում եմ, հաճելի է ոչ միայն սովորելը, այլև աշխատելը: Ամփոփելով մեկ հնգամյակ՝ այս տարի համալսարանը հանդես եկավ գալիք 5 տարիների ռազմավարական ծրագրով, որում ներկայացված են համալսարանի զարգացման մի շարք գերակայություններ, իսկ գլխավորը կրթության որակի բարելավումն է»,- հայտարարեց խորհրդի նախագահը՝ հորդորելով գալիք տարիներին կրկնապատկել ջանքերը՝ առկա նարտահրավերներին դիմակայելու համար:

Խորհրդը միաձայն քվեարկությամբ հավանություն տվեց ՀՊԾՀ 2016 թ. ուսումնամեթոդական, գիտահետազոտական ու ֆինանսատեսական գործունեությանը, համալսարանի 2016 թ. բյուջեի կատարման արդյունքները:

Քվերով և փաստերով անդրադավակ ձեռքբերումներին ու բացքողումներին: Կորյուն Արոյանը ներկայացրեց նաև 2016 թ. ֆինանսատեսական գործունեության արդյունքները և 2017 թ. բյուջեի նախագծի հիմնական ցուցանիշները:

Անփոփելով՝ համալսարանի ղեկավարը նշեց, որ 2016 թ. համալսարանի կառավարումն իրականացվել է կողեւկտիվ՝ կառավարման մարմնների, համալսարանի բոլոր ստորաբաժանումների գործուն և ակտիվ մասնակցությամբ: Ուեկտորի խոսքով՝ բոլոր ֆակուլտետների ղեկանատմերը, ամբիոնները, վարչական և ուսումնագիտական ստորաբաժանումները, ուսանողական խորհրդը ու նշանակալից ավանդ ունեն համալսարանի նվազումներում, կրթական բարեփոխումների իրականացման ասպարեզում: Կորյուն Արոյանը բուհին աջակցելու համար հատուկ շնորհակալություն հայտնեց նաև համալսարանի խորհրդին՝ Հովհիկ Աբրահամյանի գլխավորությամբ:

Նշեց, որ բուհի տարեկան հաշվետվությունը հասանելի է ՀՊԾՀ պաշտոնական կայքի «Հաշվետվություններ» խորագիր ներքո:

ՀՊԾՀ խորհրդի նախագահ Հովհիկ Աբրահամյանը նշեց, որ համալսարանի ռեկտոր Կորյուն Արոյանի տարեկան հաշվետվությունը մանրամասն ու բազմակողմանի ներկայացրեց 2016 թվականին համալսարանում կատարված

ները գնահատեց բավարար և հաստատեց բուհի 2017 թ. բյուջեն:

ԿԳ նախարար Լևոն Մկրտչյանը կատարված աշխատանքների համար շնորհակալություն հայտնեց համալսարանի ռեկտորին՝ Շշելով, որ Տնտեսագիտական համալսարանում վերջին տարիների և՝ արտաքին տեսքի, և միջավայրի, և՝ բովանդակային փոփոխությունները իսկապես տպապահուի են:

Այնուհետև հայտարարությամբ հանդես եկավ Հովհիկ Աբրահամյանը: Անդրադանալով ՀՀ Կառավարության նիստում ՀՊԾՀ խորհրդի նախագահի պաշտոնից հրաժարվելու մասին իր հայտարարությանը՝ նա նշեց, որ առաջիկայում քաղաքելով է ակտիվ քաղաքականությամբ, ուստի հրաժարական է ներկայացնում խորհրդի նախագահի պաշտոնից: Համատեղ աշխատանքի համար շնորհակալություն հայտնելով խորհրդի անդամներին՝ Հովհիկ Աբրահամյանը շնորհավորեց մոտալուտ տոները, ապա հույս հայտնեց, որ գալիք տարիները Տնտեսագիտական համալսարանի համար կրկին կլինեն արդյունավետ:

Ռեկտոր Կորյուն Արոյանն իր հերթին շնորհակալություն հայտնեց Հովհիկ Աբրահամյանին՝ ընդգծելով, որ համալսարանի վերջին տարիների ձեռքբերումներում մեծ է նրա ներդրումը:

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Մեր նահատակների թափած արյունը գին է, որ մենք վճարել ենք հանուն մեր պատության և ապագայի: Այսօր երախտապարտ սերունդները գլուխ են խոնարհում մեր անմահների հիշատակի առջև և պատվով շարունակում են իրենց հայրերի ու պապերի հայրենանվեր գործը:

Այսօրվա գինվորականներն ու զորակոչիկները, արդեն նոր կառույցների և սպառազինության պայմաններում, շարունակում են կատարել ազգործվել և զարգանալ, շարունակում են լինել Նայաստանի և Արցախի հուսալի վահանը: Խաղաղության ավելի ամուր պաշտպան և խաղաղության ավելի համոզված կողմնակից, քան հայկական բանակն է, ներկա պայմաններում դժվար է գտնել:

Նաջորդ քաննինաց տարիները մեր բանակի համար լինելու են որակական նոր վերելքի տարիներ: Սպասությունը՝ որպես մեր ազգային մտավորականության առանձնահատուկ շերտ, ունենալու է ավելի բարձր հասարակական վարկ ու կշիռ, ունենալու է ավելի բարձր մասնագիտական, այդ թվում՝ տեխնոլոգիական պատրաստվածություն: Զորակոչիկների համար ծառայությունը դառնալու է իսկապես կյանքի դպրոց՝ սկսած ռազմական հմտություններից, վերջացրած քաղաքացիական և հոգեբանական պատրաստվածությամբ:

Նատված Բանակի օրվա առթիվ ՀՀ Նախագահ Մերժ Սարգսյանի շնորհավորական ուղերձից

Յայկական բանակը 25 տարեկան է: Բանակ, որ անկախության մեջ ծերքբերումներից է և ծնունդից ի վեր՝ իր արմատն է ամրացրել հայրենի հողում՝ դառնալով ժողովրդի և պետության անվտանգության հովանին: Կիամաձայնեք՝ մեր բանակը գորեն է իր գինվորով՝ հայրենիքը քաջարար պաշտպանելու պատրաստ անվեհեր մարտիկով: Ապրիլյան պատերազմն էլ ասվածի վառ ապացույցն էր: Պատերազմն, այնուամենայնիվ, յուրատեսակ ստուգատես էր, որ հավաստեց՝ հայկական բանակն ունակ է հետ մղելու նենգ ոստիսին, իսկ հայ գինվորը՝ անձնազն պայքարի:

Յամանատարներից բազմից են լսել, որ ուսանողական նստարանից բանակ զորակոչվածներն արագ են հարմարվում գինվորական կյանքին, ռազմական գիտելիքները յուրացնում ու հմտորեն կիրառում են՝ համալրելով լավագույն գինվորների շար-

ՀԱՅՈՅ ԲԱՆԱԿ - 25

Պատմական հայրենիքի, ոչ թե տարածքի, ազգային գոյի, ոչ թե զավթողականության, ինքնության և ոչ թե կեղծված պատմության և մոգոնած աշխարհագրության համար էր Նայոց բանակի կրիվը: Եվ այսօր էլ այն շարունակում է ծառայել այդ նույն վեհ նպատակներին:

Պարույր Սևակի՝ Սեարոյ Մաշտոցին ուղղված խոսքերը կարելի է հեշտությամբ և նույնությամբ կիրառել Նայոց բանակի դեպքում՝ «ծնվեց, որ ծնվենք, եղավ, որ լինենք, և անմահացավ, որ անմահանանք»: Քանզի, իրականում հայոց բանակից է կախված մեր պետության և ժողովրդի ներկան ու պագան:

Նայոց բանակի հաղթանակների արդյունքը միայն ազատագրված հայրենի գյուղերն ու քաղաքները չեն, միայն մեր անվտանգությունը չէ: Դա մեր ժողովրդի ստացած հաղթական ոգին է, հաղթողի հոգեբանությունը և հայի համաժողովրդական ուժի նկատմամբ անսասան վստահությունը:

Նատված ՀՀ պաշտպանության նախարար Վիգեն Սարգսյանի ելույթից

Քերը: Այդ առաջամարտիկներից են, անշուշտ, նաև ՇՊՏՀ-ականները. սեկտոր Կորյուն Աթոյանը զորամասերից պարբերաբար շնորհակալական նամակներ է ստանում, որոնցում հրամանատարական կազմն իր երախտագիտությունն է հայտնում՝ երիտասարդներին հայրենյաց պաշտպանի ոգով դաստիարակելու, նրանց մեջ ռազմահայրենասիրական գաղափարներ սերմանելու, հայոց բանակի գինվորների շարքերը քաջարի մարտիկներով համալրելու համար: Մեր համալսարանն, իր հերթին, հատուկ ուշադրության է արժանացնում գինվորական ծառայության մեջ խիզախությամբ աչքի ընկած ուսանողներին:

Բանակի հորեւյանական տարեղարձի ասիրով «Տնտեսագետը» հյուրընկալել է ծառայությունը պատվով կատարած և վերջերս զորացրված ՇՊՏՀ ուսանողներ Նարություն Բադալյանին և Վարդան

Մամիկոնյանին, որոնց ավելի վաղ անդրադարձել ենք համալսարանի պաշտոնական կայքում: Հետաքրքիր զուգադիպությամբ, նրանք համակուրսեցիներ են, կառավարման ֆակուլտետի 2-րդ կուրսից (հեռակա): Մերօրյա հերոսների հետ զրոյցն առանցքային հարցերի շուրջ է: Ի՞նչ է տալիս ժամկետային զինծառայությունը երիտասարդին, 2 տարին շահա՞ծ, թե՞ կորսված տարիներ են, ինչպես են համարվում հայրենասիրությունն ու արժանապատիվ ծառայությունը, ի՞նչ խորհուրդ կտան հերթափոխի պատրաստվող զրակոչիկներին:

Յարություն Բադալյանի անունը մեր ընթերցողներից շատերին ծանոթ է նաև լրատվամիջոցներից: Ապրիլյան պատերազմից հետո բազմաթիվ անդրադարձներ եղան ոգեղեն ուժով օժտված, քաջ ու անձնազոհ երիտասարդի սխրանքներին:

Պաշտպանության բանակի զինծառայող էր, գրեթե 3 ամիս էր մնացել ծառայության ավարտին, երբ սկսվեց Ապրիլյան պատերազմը: Թալիշի դիրքում ապրիլի 2-ին մասնակցել է արցախա-ադրբեջանական ռազմական գործողություններին, հմտորեն կատարել մարտական առաջարտանքը, նույնիսկ վիրավորվելուց հետո, անտեսելով սաստկացող ցավը, պառկած դիրքով շարունակել է մարտը: Յակառակորդի ինտենսիվ արկակոծության տակ նրան տեղափոխել են իհվանդանոց, նույն օրը վիրահատել: Ապրիլի 3-ին, տեղեկանալով, որ մարտը շարունակվում է, Ստեփանակերտի իհվանդանոցից փորձել է փախչել և միանալ դիրքում մարտնչող զինակիցներին, սակայն նրա փախուստը կանխել են, ապա տեղափոխել Ստեփակ, որը շուրջ 2 օր մնաց անձնական պատերազմի մեջ:

ԲԱՆԱԿ, ՈՐԸ ՀՈՒՅՍ Է ԱՊՐԵՇՈՒՄ

Խել Սիսիանի հոսպիալ, որպեսզի էլ «չփախչի»:

Մայիսին Յարությունին Սիսիանից տեղափոխել են Ստեփանակերտ, որտեղ 2 օր մնալուց հետո իր ցանկությամբ կրկին գնացել է Թալիշ և շարունակել ծառայությունը: Մեկ ամիս հետո՝ հունիսի 22-ին, զորացրվել է:

Ցուցաբերած քացարիկ քաջության ու արիության համար Յայաստանի Յանրապետության Նախագահ Սերժ Սարգսյանի հրամանագրով Յարությունը պարզաբարվել է Յայաստանի Յանրապետության «Մարտական խաչ» 2-րդ աստիճանի շքանշանով:

Նրան առաջին անգամ հանդիպեցի «Նժդեհ» ռազմահայրենասիրական ակումբի միջոցառմանը, երբ ուսանողներին մանրանասներ էր պատճում քաջության պատերազմի, հայ զինվորների անօրինակ սխրանքների մասին: Ուսանողները հիանանքով, հպարտությամբ էին լսում իրենց հասակակից, քայլ պատերազմի մասնակից-հերոսին, որովհետև սրտաբուխ էր նրա խոսքը, ոգեշնչող՝ կերպարը:

Յայոց բանակի հիմնադրման 25-ամյակը նախառաջ Յարությունի ու նրա անվեհեր զինակից-ծառայակիցների տոնն է, որոնց զինվորական պատրաստականությունը փորձառեց ու քրծվեց հայրենիքի պաշտպանության համար մղվող մարտական

գործողություններում: Զինվորական ծառայությանը վերաբերող ամեն դրվագ նրա համար խտացել է պատերազմի հորձանուտում, և մեր զրոյցն էլ ապրիլյան իրադարձությունների շուրջ է: «Ի՞նչ տվեց քեզ ծառայության 2 տարին և.... ի՞նչ կորցրի» հարցին պատասխանեց: «Հաստ բան շահեցի, այս, նաև կորցրի... Կորուստնանդառնալիէ. իմ լավը ընկերները, զինակիցները իրենց կյանքը զոհեցին հանուն հայրենիքի, թշնամու դեմ համար պայքարից հետո, իրենց անունը թողեցին անմահ հերոսների շարքում: Իսկ երբ այս ամենի ականատեսն ես լինում... սա ամենամեծ կորուստն է: Բանակը բացարիկ կարողություններ ու հնոտություններ է սերմանում ու հղում. ծշտապահություն, մաքրասիրություն, պատասխանատվության բարձր զգացում, ընկերասիրություն: Բանակից վերադառնում ես կոփկած, հասունացած, կենսափորձով հարստացած: Անձամբ ինձ համար նաև ընթերցելու, ինքնազարգանալու ժամանակահատված էր: Հաստ է կարդում հոգեբանական գործեր, որոնք օգնեցին կյանքը լավ հասկանալ, մարդկանց ճանաչել, կամային դառնալ»: Յատկանիշներ, որոնք անշափ կարևոր են դիրքապահ զինվորի համար:

Յարությունը համոզված է, որ երիտասարդը ծառայության պիտի մեկնի պատրաստականորեն և այն բարձր գիտակցումով, որ հայրենի երկիր անվտանգությունն ու պաշտպանությունը նաև իր սուրբ պատրականությունն է: Այդ գիտակցությունը, ըստ նրա, պետք է ձևավորվի ընտանիքում, դպրոցում, շրջապատում: Ուրախությամբ է նշում, որ հեռուստատեսությունը, լրատվամիջոցներն այժմ ավելի հաճախ են անդրադառնում զինծառայությանը, բանակային առօրյային, ֆիլմեր են նկարահանվում, որոնք ռազմահայրենասիրական գիտակցություն են ձևավորում:

«Ֆիլմեր կամ, որ նայում ես, միանգամից ուզում ես գնաս ծառայելու», - կենկատակ-կեսլուրը ասում է հերոսը:

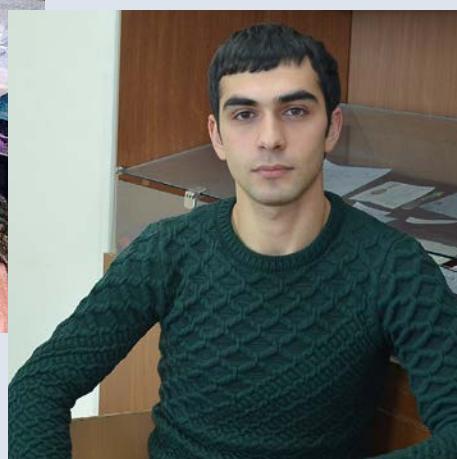
Յայրենասիրությունը ցույց են տալիս սեփական օրինակով. սա Յարությունի կարգախոսն է, որ առաջնորդող է ոչ միայն զինծառայության մեջ, այլև քաղաքացիական կյանքում:

«Երբ բանակ էլ գորակոչվում, ընտրեցի սահմանին ամենամուտիկ դիրքը: Մեծ ցանկություն կար հայրենասիրակ գործ անելու, հիմա էլ նույն է (ժպտում է - հեղ.): Այս մասին ընտանիքս, հարազատներս չգիտեին: Զանացի՝ չիմանան նաև, որ դիրքում են

ծառայում, իսկ պատերազմի օրերին՝ որ վիրավորվել են: 6 ամիս Մատողիսում ուսումնական մախապատրաստությունից հետո ծառայության անցա թալիշում: Երբ պատերազմն սկսվեց, հակառակորդի դեմ պայքարում մտածում էինք միայն մարտական խնդիրը կատարելու մասին, ուրիշ բան մտածելու ժամանակ չկար: Շատ են հարցմում՝ կյանքը վտանգի տակ էր, չէ՞ր մտածում որ կարող էր.... Ոչ, ես գիտեի՝ իմ եմ ուզում, մտածում էի միայն, որ պետք է ուժեղ լինենք, պաշտպանենք մեր սահմանը: Մարտում կարևոր չէ, թե ինչ զենք ունեմ: Կարևոր է, թե ինչպես ես կիրառում այն, ինչ ունեմ»:

Դարությունը կաշկանդվում է, երբ իրեն «հերոս» են կոչում. բայց այլ կերպ ինչպես բնութագրել նրան: Իր հերոսը Տիգրան Մեծն է, իսկ հայրենասերը ըստ նրա.... «Երկի թե հայրենասեր ծնվում են, դա մարդու տեսակ է, որ իր մեջ կրում է հաստատում գաղափարներ, սկզբունքներ...հայրենասիրությունը մարդու ներսում է»:

Վարդան Մամիկոնյանը ծառայել է Ղիլիջանում և օրինակելի ծառայությամբ շահել ընկերների, հրա-

մանատարների հանակրանքը, արժանացել կրտսեր սերժանտի կոչման: Բանակում վարորդի հաստիք է զբաղեցրել. ըստ կանոնադրության, այդ հաստիքը սերժանտական չէ, սակայն, լավ ծառայության համար հրամանատարները բացառություն են արել և սերժանտի կոչում շնորհել:

«Դուք աներկայորեն կարող եք հպատականալ, որ նա պատվով է կրել հայրենիքի պաշտպանի բարձր կոչումը և բարեխղճորեն կատարել հայրենիքի հանդեա իր սահմանադրական պարտը», - նշված է ռեկտոր Կորյուն Աբոյանին հասցեազրված շնորհակալագրում, որն ուղարկել էր Վարդանի հրամանատարությունը:

Ուսանողն անթաքրույց հպարտությամբ է համակվում, եթե նշում է, որ կատարել է հայրենիքի հանդեա իր պարտը, ծառայությունից հետո ավելի ինքնավատական:

«Երիտասարդի կայացման գործում բանակի դերը բարձր են գնահատում: Ծառայությունը կոփում է՝ դժվարություններն արագ են հաղթահարում, մտածելակերպի հասունացն է, քայլերդ կշռադատված են դառնում»: - ասում է Վարդանը:

Նրա համոզնունքն է՝ պատշաճ ծառայելը յուրաքանչյուրի պարտը է, դրանով ցուցաբերում են ազակցությունդ քո երկրին, իսկ այս գիտակցությունը ուղղակիորեն տանում է դեպի արժանապա-

տիվ ծառայություն:

«Վստահ կարող եմ ասել, որ մեր զինվորները պատրաստ են իրենց գործն անելու: Ասում են՝ Ապրիլյան պատերազմի օրերին 18-20 տարեկան տղաները չեն քողել, որ կամավորները դիրք բարձրանան, իրենք են պահել սահմանը: Դայ զինվորը բարձր մարտական ոգի ունի, հայց բանակը կայացած է հենց դրանով: Այս հարցում շատ կարևոր են բանակում առողջ միջանձնային հարաբերությունները: Դրանց ծնավորման ու պահպանման համար զինվորներին խորհուրդ են տալիս ընթանող ու կարելից, մեկը մյուսին թիկունք լինել, նորակոչչներին լավ վերաբերվել, սեփական փորձն ու ծեռքբերմները փոխանցել, որպեսզի կարգ ու կանոն, մեկ միասնական ու համերաշխ ընտանիքի զգացողություն լինի: Դանդուրժողականություննը ամենակարևոր հատկանիշն է, քանի որ բանակում հանգամանքները խոտացված են, սուր ու ծայրահեղ իրավիճակները՝ հաճախաղեավ, և դրանցում բացահայտվում ու բախվում են մարդկային բնավորություններն ու խառնվածքները», - ասում է Վարդանը:

Զինվորական ծառայությունից տղաները շահել են ամենակարևոր՝ հայրենի հողը պաշտպանելու պատիվը ու հայրենյաց զինվորի բարձր կոչումը: Այսօր ուսումնական կյանքի վերսկսված փուլում

նրանք հետևողականորեն կօրություն են ստանում, նաև աշխատում են, փորձում են ֆինանսապես աջակցել իրենց ընտանիքներին:

Այսպիսի զինվորներով է զորեղ մեր երկիրը և բանակը, մի բանակ, որ կազմավորում է ի վեր խաղաղ ապագայի հույս և ապրեցնում:

«Տնտեսագետի» հարթակից տղաները շնորհավորում են Դայնց բանակի կազմավորման հոբեյանական տարեդարձը և զորակոչչներին խորհուրդ տալիս՝ միշտ պահպանել բարձր բարոյամարտական ոգին, ոգեշնչությունը՝ հայ ժողովորի հաղթանակներով, հավատալ սեփական ուժին ու երբեք ընկրկել ոստիսի հոխորտումներից:

Քաղաքացիական կյանքում էլ մենք մեր երկրի զինվորն ենք, և հայրենանպաստ գործունեությունը պետք է լինի մեզ առաջ տանող ուժը:

ԴՊՏՀ ղեկավարությունը, ուսանողները բազմաբնույթ միջոցառումներով զանում են սերտացնել բանակ-հասարակություն կապը, համալսարանականների մեջ բարձր պահել ռազմահայրենասիրական գիտակցությունը, ցույց տալ զինվորին, որ նրա կողքին են: Զորամասեր, սահմանապահ դիրքեր այցելությունները, լավագույն ուսանող զինվորներին պարզեցները, հերոսներին փառաբանելու նրանց օրինակը ներկայացնելը և էլի շատ նախաձեռնություններ այս կապն ամրապնդելուն են միտված:

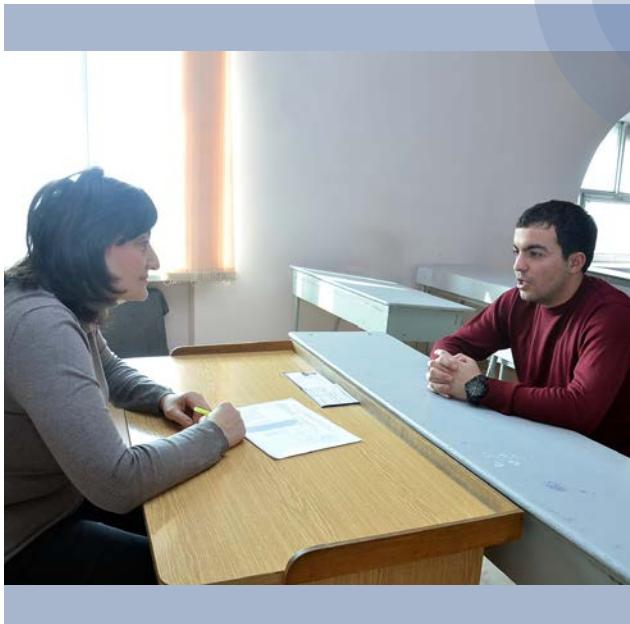
Քոլոր ժամանակներում արդիական ու նվիրական բարեմաղթանքը մշտապես հայրենասերի սրտում է. «Հայրենիքի երկինքը թող խաղաղ լինի, սահմանն անխորտակ»:

Շնորհավոր տարեդարձի, Դայկական բանակ:

ՆԱԽԵ ԱԿԱՆԵՍՅԱՆ

ՔԱՂԱԿԱՆ

2016 թ. դեկտեմբերի 22-ին ՀՀ կենտրոնական բանկում ԿԲ առաջին նախագահ Խաչակի Խաչակիյանի անվան կրթաթոշակի հերթական մրցույթի հաղողականության շարքում հանդիսավորությամբ պարգևատրվեցին նաև ՀՊՏՀ 2 ուսանողներ՝ Վահագն Դարությունյանը (Փինանսներ մասնագիտություն, 4-րդ կուրս) և Անժելա Պապիկյանը (Գյումրու մասնաճյուղի միջազգային տնտեսական հարաբերություններ մասնագիտություն, 4-րդ կուրս):

«Վիրտուալ արժույթների զարգացման հեռանկարները և կարգավորման մոտեցումները» թեմայով մրցության հետազոտության մեջ

Վահագն Դարությունյանը ներկայացրել էր վիրտուալ արժույթի էռլույնը, կիրառման առավելություններն ու թերությունները: Թեմայի նոր ու արդիական բնույթը, ինչպես նաև մասնագետների բարձր գնահատականը, հետաքրքրություն առաջարկին, և «Տնտեսագետին» խնդրանքով հեղինակը մեր ընթերցողին է ներկայացնում հոդվածի խոսացված ու համրամատչելի տարրերակը:

Վերջին տարիներին առաջացած և օր օրի զարգացող վիրտուալ արժույթները կարող են ներ ազդեցություն ունենալ ֆինանսական համակարգի վրա՝ լիովին փոխելով վճարումների ձևերը: Որպես ֆինանսական նորամուծություն՝ դրանք կարող են առավելագույնս դյուրացնել փոխանցումները, իշեցնել դրանց վճարները, կրծատել ժամկետները և թվայնացնել տնտեսությունը:

Նոր տեխնոլոգիաներն աշխարհում արդեն կիրառություն են ստացել: Նույնիսկ Հայաստանում «Դիսենք» հիմնադրամը վերջերս ստեղծել է «Բլոկչեյն» հետազոտությունների և զարգացման կենտրոն», որի նախատակն է՝ բացառել միջնորդին**:

Վիրտուալ արժույթները նախատեսված են եղել ոչ շրջելի փոխանցումներ իրականացնելու համար, սակայն ներկայումս իրենց անկայուն բնույթի և հանցագործների կողմից անօրինական գործառնություններում օգտագործվելու «ներուժի» պատճառով կարող են ներ վնաս հասցնել նաև կառավարություններին և կենտրոնական բանկերի գործառույթներին:

ՎԻՐՏՈՒԱԼ ԱՐԺՈՒՅԹ.

ՄԱՍՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԹՎԱՅՆԱՑՄԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

2014 թ. կեսերին արդեն գոյություն ունեին ավելի քան 200 տարբեր վիրտուալ արժույթի վիճակներ, որոնք, ըստ Եվրոպական կենտրոնական բանկի, ունեին ավելի քան 70 դիմում:

Վիրտուալ արժույթը (ՎԱ) 2012 թ. Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանվել է որպես «թվային արժույթի չկարգավորվող տեսակ, որը թողարկվում և սովորաբար վերահսկվում է իր ստեղծողների կողմից և օգտագործվում ու ընդունվում է հասուն վիրտուալ համայնքի անդամների կողմից***»:

Ֆինանսական հանցագործությունների դեմ պայքարի ցանցը, որը ներկավարում է ԱՄՆ Գանձապետարանի վարչությունը, իրական արժույթ (ԻԱ) է սահմանում «Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կամ ցանկացած այլ երկրի մետաղադրամ և թղթադրամ, որը ճանաչված է որպես օրինական վճարամիջոց, շրջանառվում է և սովորաբար օգտագործվում ու ընդունվում է որպես փոխանակման միջոց՝ թողարկման երկրում»: Ի հակադրություն այս սահմանման՝ վիրտուալ արժույթը 2013 թ. սահմանվել է որպես «փոխանակման միջոց, որը որոշ միջավայրերում գործում է իրական արժույթի նման, թեև չունի դրա բոլոր հատկանիշները»: Մասնավորապես՝ որոշ պետություններում այն չունի օրինական վճարամիջոցի կարգավիճակ:

Եվրոպական բանկային վերահսկող մարմնի՝ 2014 թ. սահմանմանը վիրտուալ արժույթը «արժեքի թվային ներկայացուցիչ է, որը ո՞չ թողարկվում է կենտրոնական բանկի կամ պետական

Փողի մատրիցը՝ վերամշակված ըստ Եվրոպական կենտրոնական բանկի «Վիրտուալ արժույթի սիմենտներ» աշխատության			Փողի ձևը		
Իրավական կարգավիճակը	Չկարգավորվող	Կենտրոնացված	Ֆիզիկական	Թվային	
				Չհիմնված գաղտնագրության վրա	Կրիպտոարժույթներ
		Ապակենտրոնացված	Ապրանքային փող	«Ոիփի», «Մթելլար»	Ապակենտրոնացվ. կրիպտոարժույթներ
	Կարգավորվող		Թղթադրամներ և մետաղադրամներ	Էլեկտրոն. փող	Առևտության բանկի փող (դեպոզիտներ)

* Բլոկչեյնը տվյալների համակարգ է, որը համարակարություն է տալիս ստեղծել թվային արժույթը (թիթքոյն) կատարված փոխանցումների գործառնախցիկ և բաշխել այն ցանցին միացած համակարգիչների միջև: Բլոկչեյնը առկա տեղեկությունը գաղտնագրվում է, ինչը թույլ է տալիս, առանց համակարգող մարմնի, ապահով օգտվել տվյալների բազայից:

**<http://www.itel.am/news/8513>

*** Վիրտուալ համայնքը անհամունքի տղյալական ցանց է, ովքեր համագործակցում են՝ անցնելով աշխարհագրական և քաղաքական սահմանները՝ լյանքի կոչելու իրենց փոխադարձ շահերն ու նպատակները:

մարմնի կողմից, ո՞չ պարտադիր կցված է իրական արժույթին, բայց ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց կողմից ընդունվում է որպես վճարման միջոց և կարող է փոխանցվել, պահպել կամ վաճառվել էլեկտրոնային եղանակով»:

Հատերը կարող են շփոթել «Վիրտուալ արժույթ», «Քվային արժույթ» և «Էլեկտրոնային փող» հասկացությունները, մինչդեռ էլեկտրոնային փողը և վիրտուալ արժույթը քվային արժույթի առանձին տարատեսակներն են: Էլեկտրոնային փողը իրական արժույթի քվային ներկայացուցիչն է, իսկ վիրտուալ արժույթը նոր արժույթ է:

Ընդհանուր առմանը, վիրտուալ արժույթները բաժանվում են 2 հիմնական տեսակի՝ ոչ փոխարկելի (չի կարող փոխանակվել իրական արժույթի, ինչի հնարավորությունը, թեև, կարող է ընձեռնել երկրորդային սև շուկան) և փոխարկելի (Երկու ուղղությամբ ել կարող է փոխանակվել և իրական արժույթին փոխարինող է կամ դրան համարժեք):

Բոլոր ոչ փոխարկելի վիրտուալ արժույթները կենտրոնացված կառավարվող են (այսինքն՝ թողարկում են կենտրոնական մարմնի կողմից, վերջինս էլ սահմանում է կանոններ, օրինակ՝ «Ամազոն», «Ջոյլ քոյն», «Ուորլդ օֆ ուարքաֆթ գոլդ»), իսկ փոխարկելի վիրտուալ արժույթները կարող են լինել կամ կենտրոնացված («Ի-Գոլդ», «Լիբերթի ռեզերվ (մեռած արժույթ)», «Լինդին դալրոց»), կամ ապակենտրոնացված («Քիթքոյն», «Լիթքոյն» և «ՈՒփլ»):

Կրիպտոարժույթը գաղտնագրությամբ պաշտպանվող ապակենտրոնացված փոխարկելի վիրտուալ արժույթ է՝ հիմնված մաթեմատիկայի վրա: Այսօր առավելապես խոսում են թիթքոյնի՝ ամենաառաջին և ամենատարածված փոխարկելի ապակենտրոնացված վիրտուալ արժույթի մասին, որն ել որոշ դեպքերում հիմք է ընդունվում վիրտուալ արժույթների ուսումնասիրման համար:

Վիրտուալ արժույթների առավելությունները

Փոխանցման ցածր վճարները: Վիրտուալ արժույթներով կատարված փոխանցումները, ի տարբերություն առցանց վճարային համակարգերի կողմից կատարվող կամ բանկային փոխանցումների, ենթադրում են ավելի քիչ ծախսեր՝ կազմելով փոխանցվող գումարի 0-1%-ն այն դեպքում, եթե ավանդական առցանց վճարային համակարգերը պահանջում են 2-4%, իսկ գումար փոխանցող ընկերությունները՝ 8-9%՝ առանց բանկային հաշվի առկայության: ՎԱ սխեմաները միայնաց հետ փոխանակվելիս վճարներ չեն պահում, իսկ իրական արժույթի փոխարկվելիս վճարն այնքան քիչ է (մինչև 1%), որ առավել նպատակահարմար է: Կատարվող փոխանցումները հատկապես հարմար են միկրովճարումների և միջազգային փոխանցումների դեպքում:

Փոխանցումների ժամկետը: Վիրտուալ արժույթների փոխանցումները, ի տարբերություն իրականի, ավելի արագ են կատարվում: Բիթքոյնների դեպքում գործարքի ժամկետը կարող է տևել 10-60 րոպե՝ ի տարբերություն վճարային համակարգերի (միջինում՝ 2-3 աշխատանքային օր) և բանկային փոխանցումների (միջինում՝ 3-5 աշխատանքային օր): Վիրտուալ արժույթներով վճարումները կատարվում են 24/7 հիմքի վրա:

Ֆինանսական ներառումը: Բիթքոյն գործարքը (ուղարկելը և ստանալը) համացանցի հասանելիության պայմաններում հնարավոր է աշխարհում ցանկացած վայրում՝ առանց բանկային հաշիվ կամ կրեդիտ քարտ օգտագործելու: Այն պետություններում, որտեղ ֆինանսական ծառայությունները լայնորեն տարածված չեն, ազգային արժույթը չի փոխարկվում այլ իրական արժույթների կամ ֆինանսական ծառայությունները չափազանց թանկ են ֆիզիկական անձանց համար, ՎԱ սխեմաները

ապահովում են այլընտրանքային ճանապարհ: Ըստ հետազոտությունների՝ զարգացող երկրներում բնակչության 64%-ին հասանելի չեն ֆինանսական ծառայությունները՝ պայմանավորված աղքատ երկրներում ավանդական ֆինանսական հաստատությունների առկայության չափազանց ծախսատար լինելով:

Կառավարվող և ցածր գնածային ռիսկ: Որոշ ՎԱ կողմնակիցների կարծիքով՝ իրական արժույթները արժանահավատ վճարման միջոցներ չեն թեկուց այն պատճառով, որ կառավարությունները կամ կենտրոնական բանկերը իրենց ազդեցությունն ունեն փողի առաջարկի վրա: ԻԱ կախումը ԿԲ-ից երբեմն հիպերինֆյացիայի կամ արժույթի բացարձակ անկան պատճառ է դառնում՝ մարդկանց խնայողությունները վերացնելով ընդամենը մեկ օրում: Բիթքոյնը, որպես վիրտուալ համաշխարհային արժույթ, չի կարգավորվում կառավարություն-

ների կողմից, իսկ գնաճ կարող է առաջանալ հարաբերականորեն ամրագրված առաջարկի պայմաններում դրա պահանջարկի նվազման արդյունքում կամ շրջանառվող բիթքոյնի առաջարկի մեծացման հատուկ դեպքերում:

Ֆինանսական նորարարության խթան: Այս նորարարական հնարավորության գլխավոր ուղղությունը SS-ն (տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ) է, նաև ֆինանսական ծառայությունների ոլորտը: Այս օգնում է բարելավել փողի և վճարումների համակարգը ու արդյունավետություն ապահովել ֆինանսական բիզնեսի հիմնական տեսակների համար: Դրանք առաջացրել են բիզնեսի նոր տեսակներ՝ արդյունահանող ընկերություններ, ապահով պահուստներ, դրամապանակներ, վիրտուալ արժույթների փոխանակման և առևտրային հարթակներ: Քանի որ բիթքոյնի տեխնոլոգիան իր ենթամք տվյալների բազ է, ապա կարող է օգտագործվել ոչ միայն արժույթներ, այլև բաժնետոմսեր և տեղեկություն փոխանցելու համար: Ստեղծվել է անանուն մասնավոր փաստաթղթեր պահող թվային նոտարական ծառայություն: Բիթքոյնի մոդելը ծառայում է որպես էլեկտրոնային փոստով հաղորդակցություններ ծածկագրելու միջոց:

Անհատական օգուտները: ՎԱ վճարման գործարքները չեն պահանջում անձնական տվյալների տրամադրում՝ ի տարբերություն կրեդիտ քարտի կամ սովորական վճարման միջոցների: Բիթքոյնի օգտատերը լիարժեք վերահսկողություն ունի իր փոխանցումների նկատմամբ: Բացառված է առևտրականների՝ անցանկալի կամ աննկատ ձևով գումար գնանձելը, ինչի հավանականությունը մեծ է այլ վճարային միջոցների դեպքում: Բիթքոյնի օգտատերը կարող է նաև իր փողը պաշտպանել պահուստավորման և ծածկագրման միջոցով: Կրիչի վրա կարելի է պահել մեկ միջին դոլար արժողությամբ բիթքոյն, ինչը հնարավոր չէր լինի կանխիկի կամ նույնիսկ ուսկու դեպքում: ՎԱ սխեմաները ենթարգոյի կամ ֆինանսական պատժամիջոցների ենթարկված անհատներին, ընկերություններին և պետություններին թույլ են տալիս շրջանցել սահմանափակումները և մասնակցել միջազգային առևտրին և ֆինանսական գործընթացներին: Քանի որ չկա կենտրոնական կառավարման կամ երրորդ կողմի ներգրավականությունը, չեն կարող սահեցվել ակտիվները:

Վիրտուալ արժույթների թերությունները

Բարձր անկայունությունը: Վիրտուալ արժույթների գները կարող են արագ և զգալի չափով փոխվել: Գինը կախված է մի շարք գործուներից: Նախայն պայմանավորված է վերջինիս պահանջարկով: Թեև որոշ առևտրականներ բիթքոյն ընդունում են իրենց ծառայությունների և ապրանքների դիմաց,

այնուամենայնիվ, դա դեռևս չի ընկալվում որպես վճարման հիմնական միջոց: պահպում է կանխատեսվող արժենորման համար: Այն նոր արժույթ է, հետևաբար համեմատաբար փոքր իրադարձությունները կարող են զգալիորեն ազդել գնի վրա:

Անօրինական և հանցավոր գործունեության չափահանում: Չվերահսկվելու պատճառով վիրտուալ արժույթները կարող են օգտագործվել հանցավոր գործունեության համար, այդ թվում՝ փողերի լվացման, ահարեւչչության ֆինանսավորման, հարկերից խուսափելու և այնպիսի խարդախությունների, ինչպիսիք են Փոնզի սխեմաները: Փոնզի սխեման ներդրումային խարդախություն է, որը ներդրողներին խոստանում է բարձր շահույթ և ցածր ռիսկ: Այս մարդկանց գումարները հետ է վերադարձնում՝ նոր ներդրողներ ներգրավելու հաշվին: Մարդիկ կարող են բնրանյութեր և այլ անօրինական ապրանքներ գնել և վաճառել՝ իրավապահ մարմինների կողմից նկատվելու զգալիորեն քիչ ռիսկով: Բիթքոյնը նաև ունի հարկերից խուսափելու բարձր ներուժ:

Գումարը կորցնելու ռիսկը: Եթե փոխանակման հարթակները դադարեցնեն գործունեությունը, վիլուգվեն, հաքերային հարձակման ենթարկվեն կամ տեխնիկական ծախողման հետևանքով գումար կորցնեն, ապա սպառողները ևս կարող են կորցնել իրենց գումարը: Դրանք բանկեր չեն, և չկա երաշխիք, որ կպաշտպանվեն սպառողների ներդրած գումարները: Եթե նշանաբառ կորչել է, ապա վիրտուալ արժույթը կարող է ընթացիկ կորչել: Կամ կարող են լինել նաև սխալ իրականացված փոխանցումներ: Բիթքոյնի դեպքում չկա ոչ մի մեխանիզմ, որը կվերականգնի գողացվածը կամ կորսվածը: Կամ ավելի քան 100 չարամիտ ծրագրային ընտանիքներ, որոնցից առավել տարածվածները «դրամապանակ գողացողներն» են:

Երկարաժամկետ գնանկումային բնույթը: Բիթքոյնի պահանջարկը երկարաժամկետ հեռանկարում ավելանում է, իսկ բողարկման շարժմաբացը ավելի դանդաղ կլինի, քան ֆիզիկական արժույթներինը և մի քանի տասնամյակների ընթացքում կդառնա հաստատում: Կարող է բողարկվել (արդյունահանվել) միայն շուրջ 21 մլն (այժմ՝ մոտ 16 մլն) բիթքոյն: Կանխատեսվում է, որ 2050 թ. բիթքոյնի բողարկումը կդադարի, և ամեն 1 բիթքոյն բաժին կընկնի 500 մարդու: Յամատարած օգտագործումը կնշանակի, որ բիթքոյնի պահանջարկը հավանաբար կգերազանցի առաջարկը՝ ստիպելով կայունորեն մեծացնել դրա գինը: Որպես հետևանք, ապրանքների և ծառայությունների գները կայունորեն կնվազեն՝ առաջացնելով գնանկում, որն իր հերթին կնվազեցնի տնտեսական աճը: Մյուս կողմից, դրա օգտագործումը, որպես սպեկուլյատիվ գործիք, կավելան՝ հաշվի առնելով ակնկալվող բարձր արժեքը, և այն չի համարվի վճարման միջոց:

ԾԱՌԱՅԵԼՈՎ ԳՈՐԾԻՆ ՊԱՏՎՈՎ ՈՒ ՊԱՏԱԽԱՆԱՎՈՒԹՅԱՄԲ

Յունվարի 16-ին 2017 թ. ռեկտորատի առաջին նիստն սկսվեց գեղեցիկ արարողությամբ: ՅՊՏԴ ռեկտոր Կորյուն Արոյանը ռեկտորատի անդամներին հայտնեց, որ համալսարանի վարչատնտեսական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Միխայիլ Կարապետյանի տարեդարձն է՝ 60-ամյակը, ապա գործընկերներին հիշեցրեց նրա աշխատանքային կենսագրությունը, շեշտելով, որ Միխայիլ Կարապետյանը մեր բուհի երկարամյա աշխատակից է, մեր համալսարանում է շուրջ երկուտոկես տասնամյակ, խոսեց հորելյարի մարդկային ու մասնագիտական հատկանիշների մասին: «Յանկանում եմ Ձեզ հետագա աշխատանքային հաջողություններ, անձնական և ընտանեկան բարօրություն», - ասաց ռեկտորը:

Միխայիլ Կարապետյանը մեր համալսարանում աշխատում է 1993 թվականից՝ սկզբուն որպես գլխավոր ինժեներ, 2008-ից՝ վարչատնտեսական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր: Երկու տարի անց՝ 1995-ից, Արովյան 52 հասցեում գտնվող «սև շենքից» համալսարանը պետք է տեղափոխվեր Նալբանդյան 128 հասցե, և նոր ուսումնական համալիրում պետք է շարունակեր իր գոյությունն ու գործունեությունը, որը ենթադրում էր շինվերանորոգման, կառուցման ու կառուցապատճան լայնածավալ աշխատանքներ: Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի շինարարական ֆակուլտետում ստացած գիտելիքներով, այնուհետև շինարարական ոլորտի տարբեր կազմակերպություններում ծերո բերած հմտություններով ու փորձով այս երկար ու ձիգ տարիների ընթացքում, բուհի դեկան անձնակազմի հետ աշխատելով, նա իր ավանդը ներդրեց մեր համալսարանը բարեկարգ, հարմարավետ, արդիական դարձնելու գործում:

1979–1986 թթ.՝ Հայաստանի շինարարության նախարարության կոմպլեկտավորման և մատակարարման բաժնի վարիչ, 1986–1988 թթ.՝ «Գյուղշին» նախարարության եթ/ կոնստրուկցիաների կոմպլեկտավորման տրեստի կառավարչի տեղակալ, 1988–1989 թթ.՝ պետշին «Հայշինկոմպլեկտ» տրեստում որպես բաժնի վարիչ, 1989–1991 թթ.՝ «Հայագրուարդշին»-ի նյութատեխնիկական մատակարարման միավորումում որպես շինարարական,

անտառային և սանիտարատեխնիկական նյութերի կոմպլեկտավորման բաժնի վարիչ, 1991–1993 թթ.՝ Էջմիածնի ՎՃՎ-ում որպես ինժեներ-տնտեսագետ. ահա աշխատանքային այս ճանապարհն է անցել պրոռեկտոր Միխայիլ Կարապետյանը: Իսկ մեր համալսարանում իր գործունեության ժամանակաշրջանում նա դրսևորել է մասնագիտական բարձր հատկանիշներ, գործիմացություն՝ մեծ եռանդով համակարգելով բուհում վարչական ու տնտեսական աշխատանքները, միաժամանակ խստագույնս հետևելով կարգապահությանն ու աշխատանքի որակին:

Բազմիցս նրա հետ գրույցներում համոզվել ենք, թե որքան մեծ է նրա նվիրումը, թե գործնականում որքան եռանդ ու ջանք է ներդրվում նրա կողմից՝ ստանձնած պարտականությունն ու պարտավորությունը լավագույնս կատարելու համար, քանի որ, ինչպես ինքն է խոստովանում, համալսարանն իր մեջ ընտանիքն է, որին անմնացորդ ծառայելը պատիվ է ու մեծ պատասխանատվություն:

Ծնորհավոր Զեր տարեդարձը, հարգելի Միխայիլ Կարապետյան, առողջություն ու անսպառ եռանդ Զեզ և աշխատանքային բեղուն կենսագրության նորանոր տասնամյակներ:

«Տնտեսագետ»

Արել Աղանբեզյանը ծնվել է 1932 թ. Թիֆլիսում: 1956 թ., ավարտելով Սովորությունը՝ պետական ինստիտուտը, ընդունվում է աշխատանքի ԽՄԴՍ Նախարարների խորհրդում՝ որպես աշխատանքի և աշխատավարձերի հարցերի գծով պատասխանատու: Թողելով պետական պաշտոնյայի իր գործութեանը՝ սկսում է գիտական կարիերան, դառնում Խովոսիրիդրսկի նոր գիտական ինստիտուտի անդամ, 1960-ականներին՝ ԽՄԴՍ-ում ստեղծված մաթեմատիկոս-տնտեսագետների խմբի ակտիվ անդամ, 1963 թ.: Ակադեմիայի անդամ և 1964 թ. ինստիտուտի ղեկավար: 1989-ից ԽՄԴՍ Նախարարների խորհրդին (այժմ՝ ՌԴ Կառավարության) առընթեր ժողովական ակադեմիայի ռեկտոր էր, 2002-ից՝ նույն ակադեմիայի տնտեսագիտության տեսության և քաղաքականության ամբիոնի վարիչը: 1980-ականներին Միխայիլ Գրոբաչովի գլխավոր տնտեսական խորհրդականն էր և ԽՄԴՍ տնտեսական և գործարար ենթակառուցվածքների վերակառաջնորդը: 1959, «Սոցիալստական ծեռներեցության կառավարում: Տեսության և պրակ-

տիկայի հարցեր», 1979, «Խորհրդային տնտեսություն. հայաց դեպի ապագան», 1987, «Վերակառաջնորդության տնտեսական մարտահրավերները», 1994, «Ուսւաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացումը: Արդյունաբերական ծեռնարկության կազմակերպումն ու տնտեսագիտությունը», 2004, «Նճնաժամ. չարիք և հնարավորություն Ռուսաստանի համար», 2009, «Ուսւաստանի տնտեսությունը խաչմերուկում. հետզնաժամային տարածության ընդուրությունը», 2010:

Աղանբեզյանի աշխատությունները, ինչպես նկատում ենք, հիմնականում վերաբերում են աշխատանքի արտադրողականության, աշխատավարձի և կենսամակարդակի, ՌԴ սոցիալ-տնտեսական զարգացման մակրո- տնտեսագիտական խնդիրներին: Նա զբանվել է տարածքային արտադրական հեռանկարային պլանավորման հիմնախնդիրով, մշակել ժողովրդական տնտեսության ճյուղի տեղաբաշխման և մասնագիտացման օպտիմալ պլանավորման մեթոդաբանության հարցեր (տարածքային ճյուղային օպտիմալ պլանի տնտեսագիտանաթեմատիկական կառուցվածքի և վերլուծության, տնտեսական գործնարկացման փուլային պլանավորման մեթոդաբանությունը, օպտիմալ ծրագրավորման դելտա մեթոդը), վերլուծել տնտեսագիտա-մաթեմատիկական խընդիրների ներքին կառուցվածքն ու այն բնութագրող գնահատականները: Նրա դեկավարությամբ ստեղծվել է ժողովրդական տնտեսության միջնորդային հաշվեկշռի՝ աշխարհում առաջին «գործող» դիմամիկ մոդելը, որի հիման վրա ներկայում կատարվում են ժողովրդական տնտեսության զարգացման հեռանկարային ցուցանիշ-

ՀԱՅԱԶԳԻ ՆՇԱՆԱԿՈՐ ՏՆՏԵՍԱԳԵՏՆԵՐԸ

(Ալիգբը՝ «Տնտեսագետ» 2016, N5 (691))

ների հաշվարկումները: Մաթեմատիկոս Կ.Ա. Բագրինովսկու հետ միասին նա ապացուցել է ժողովրդական տնտեսության կառավարման համակարգի Վերլուծության կարևորագույն՝ փոխադարձության և տեղայնացման սկզբունքի թեորեմները: Խոսելով Հայաստանի տնտեսության մասին՝ Աղանբեզյանն առանձնացնում է 6 «սև խոռոչներ»՝ սոցիալ-տնտեսական զարգացման մակարդակ, արտաքին առևտուր, արդյունաբերության ոլորտ, գրադառնություն, պետության դերակատարություն տնտեսությունը, Երևանի և մարզերի միջև անհամաչափություն, որոնք հարահարելուց հետո միայն կարելի է մտածել երկրում ներդրումները խթանելու մասին:

Դայազգի անվանի այս տնտեսագետի գիտական ու աշխատանքային ծեռքբերումներն ուղեկցվել են պետական բարձր գնահատականով, պարզուներով, ինչպես նաև միջազգային ճանաչմամբ. տնտեսագիտության դոկտոր (1963), պրոֆեսոր (1964), ԽՄԴՍ ԳԱ (1974, 1991-ից՝ ՊԳԱ) ակադեմիկոս, ՀՀ ԳԱԱ պատվավոր անդամ (2000): 1966–86-ին՝ ԽՄԴՍ ԳԱ Սիրիի բաժանմունքի տնտեսագիտական և արդյունաբերական արտադրության կազմակերպման ինստիտուտի (Խովոսիրիսկ) տնօրենն էր, 1985-ից՝ ԽՄԴՍ ԳԱ նախագահության անդամ և ԳԱ տնտեսագիտական բաժանմունքի ակադեմիայի քարտուղար, միաժամանակ՝ ԽՄԴՍ ԳԱ-ին արընթեր ԲԱՄ-ի հիմնախնդիրների գիտխորհրդի նախագահ (1975), «Տնտեսագիտության և արդյունաբերական արտադրության կազմակերպում» (ռուսական) ամսագրի հիմնադիր ու գլխավոր խմբագիր (1970), Տնտեսագիտության միջազգային միության պատվավոր նախագահ, Էկոնոմետրիկական միջազգային ընկերակցության պատվավոր անդամ, Բուլղարիայի, Չունգարիայի ԳԱ-ների արտասահմանային, Բրիտանիայի ԳԱ թբթակից անդամ, Պետական ծառայողների բարձրագույն դպրոցի (Բարսելոն), Կալիֆոռնիայի (Յարվարդ), Սեուլի համալսարանների պատվավոր դոկտոր:

«Խելքը կրթելով՝ կրթեք նաև ազգի ծեռքերը - նրա աշխատանքի ուրագը, իոգին կրթելով՝ կրթեք նաև ազգի սիրուր, ուժը, բնավորությունը և համոզված եղեք. որ ապագան մերն է»:

Ավետիք Արայիանյանը ծնվել է 1857 թ. փետրվարի 26-ին, Վերին Ագուլսում: Մինչ համալսարանական կրթությունը, ուսանել է Թիֆլիսի ռեալական դպրոցում: Այդ ընթացքում ապրել է դպրոցի հայոց լեզվի ուսուցիչ Ստեփան Պալաւանյանի տանը, ում միջոցով էլ կապվել է «Մշակ» թերթին, ապա անձնական ծանորություն հաստատել Գրիգոր Արքունու հետ, մասնակցել խմբագրական ժողովներին, որոնցից մեկի ժամանակ է ծանոթացել է Ռաֆֆու հետ: 1876 թ. Արայիանյանը ուղևորվում է արտասահման՝ բարձրագույն կրթություն ստանալու. Երեք կիսամյակ ուսանում է Լայպցիգի համալսարանում, ապա 1878-ին մեկնում է Փարիզ: Այստեղ չքավարավելով իր նախընտրած առարկաների դասավանդման դրվածքով՝ նորից վերադարձնում է Գերմանիա՝ Ստրասբուրգի համալսարանում ուսումը շարունակելու: Ուսման մեջ մեծ առաջընթաց ցուցաբերելով՝ Արայիանյանը դառնում է հայտնի պրոֆեսոր Ծնոլլերի (ով տնտեսագիտության այսպես կոչված պատմական դպրոցի հիմնադիրներից է) բաղադրատնտեսական վարժարանի

նր դիտարկում էր որպես ազգային զարդոնքի, նրա իմբ-նագիտակցության, ազգային նտածելակերպի կարևոր հատկանիշ:

Վիռջիլ (Թրայան) Մաշիրով ծնվել է Գալաթիում՝ հայ-ռումենական ընտանիքում։ Տնտեսագիտություն է ուսումնասիրել Հայացիքի համալսարանում, բանկային գործի վերապատրաստում է անցել Լոնդոնում։ 1911 թ. Հայացիքում արժանացել է դոկտորի կոչման։ Ապահովագրական ընկերությունում աշխատելուց հետո Մաշիրովն մինչև կյանքի վերջին տարիները դասավաճակել է Բուխարեստի Բարձրագույն կոմերցիոն և արդյունաբերական հետազոտությունների ակադեմիայում։ Ուռմինացի հայտնի սոցիոլոգ, ազգագրագետ և պատմաբան Դիմիտրի Գուստիի հետ համատեղ նա իմանադրել է Ուռմինական հասարակական ինստիտուտը, որի հետա

իմնական ամրամներից մեկը։ Այստեղ գրած աշխատությունների համար նա ստանում է ֆակուլտետի առաջին մրցանակը, իսկ նրա գիտական հետազոտությունը՝ դոկտորական ատենախոսությունը՝ «Ֆրանսիայի առևտորի քաղաքականությունը մինչև 1789 թվականը», տպագրվում է Ծնողերի Խնբագրությամբ Իրատարակվող «Պետական և սոցիալական հետազոտություններ» տարեկան հանդեսում, իր իսկ՝ խմբագրի առաջարանով։ Այս աշխատությունը հետաքրքրություն է առաջացնում գիտական շրջանակներում և արժանանում դրական գրախոսությունների ոչ միայն գերմանական, այլև ֆրանսիական մամուլում։

1882 թ. Արախանյանը ավարտում է Ստրասբուրգի համալսարանը՝ տնտեսագիտության դոկտորի գիտական աստիճանով, ապա իրավեր է ստանում պրոֆեսոր Ծնողերից՝ օգնականի պաշտոնով համատեղ աշխատելու իր իրատարակած հանդեսում։ Բայց ոչ այս, ոչ էլ մյուս՝ Գերմանիայի կենտրոնական վիճակագրական վարչությունում ծառայելու առաջարկը, ինչպես նաև ակադեմիական կարիերայի հեռանկարը չեն գայթակղում երիտասարդ հայ հայրենասերին։ Կարծ ժամանակ անց Արախանյանը բռնում է վերադարձի ճանապարհը, հոկտեմբերին հասնում Թիֆլիս։

19-րդ դարի վերջին հայ մամուլի ընտանիք է մտնում մի նոր պարբերական՝ «Սլուրճ»-ը, որի միջոցով Արախանյանը փորձում է իրագործել իր հայրենասիրական նպատակները։ Նրա ձգումների առանցքում էին եվրոպական քաղաքակրթությունը հայկական կյանքին պատվատելը, ռուսական առաջավոր մտքի պտուղները հայությանը նատուցելը, «Յուլսիսափայլի» սկսած գործը շարունակելը և նոր ժամանակների արարողը դառնալը։

Ասպարեզ գալով արդյունաբերական կասիոտալիզմի զարգացման ժամանակաշրջանում՝ Արախանյանը Անդրկովկասի հասարակական նոր հարաբերությունների տնտեսական կառուցվածքն է վերլուծում, լուսաբանում երկրամասի սոցիալ-տնտեսական առաջընթացի օրինաչափությունները։ Տեղական կապիտալի հնարավորությունների առունու Արախանյանը մեծ նշանակություն էր տալիս հայ բուրժուազիայի տնտեսական ուժին, որն ուներ բավական դրամական կուտակումներ և կարող էր ստանձել երկրամասի արդյունաբերական զարգացման գործառությը ու մրցակցել օտարերկյա ուժի դեմ։ «Ազգային վերածննի» կարևոր պայմաններից մեկն էլ նա համարում էր «ընկերական ոգու» դաստիարակությունը։ Նա ընդգծում էր առևտորական կապիտալը արդյունաբերականի փոխակերպելու անհրաժեշտությունը։ Եվրոպական երկրների տնտեսական փորձով հայրենական խոշոր արդյունաբերության զարգացումը Արախանյանը հանգեցնում է հովանավորչական տնտեսական մի քաղաքականության, որը կապահովեր ազգի «ինքնապաշտպանությունն» ու ինքնուրույնությունը։ Ակներս է, որ Արախանյանը տնտեսական գաղափարաբանությու-

զոտական աշխատանքներում գլխավոր դերում սոցիոլոգներն էն։ Ջրալեցրել է մի շարք կառավարական պաշտոններ, եղել է արդյունաբերության և առևտորի նախարար (1928-1929, հումսո-հոկտեմբեր 1930, օգոստոս-հոկտեմբեր 1932), ֆինանսների նախարար (1929-1930, 1932-1933) և զյուղատնտեսության և թագավորական տարածքների նախարար (1931թ.)։ Նրա հիմնարար աշխատություններն են «Ռումինիայի տնտեսական էվլույցիան», 1911, «Գյուղացիական դոկտրին», 1923, «Տնտեսական բռնապետություն», թե՛տնտեսական ժողովրդավարություն», 1925, «Ռումինիայի նոր տնտեսական քաղաքանություն», 1930, «Գյուղացիականություն, կապիտալիզմ, իմպերիալիզմ», 1936, «Ռումինիայի արտաքին քաղաքականություն 1927-38 թթ.», 1939, «Ռումինիայի տնտեսական զարգացումը առաջին աշխարհամարտից հետո», 1940, «Արդյունաբերական և առևտորային ձեռնարկությունների հետազոտություն», 1944։

Մաշիրուն զարգացնում է մի յուրատեսակ տեսություն, որը մարտահրավեր է նետում և մարքսիստական, և լիբերալ տնտեսագիտությանը՝ առաջարկելով քաղաքականացնելու գյուղացուն։ Իր տնտեսագիտական գաղափարները հիմնավորելու համար նա նախապատվությունը տալիս է պետական պլանավորմանը՝ գերադասելով այն ազգային ազատական ներքին կողմից առաջարկվող միջամտող քաղաքականության և ազատ ձեռներեցության գաղափարախոսության խանությունից։ Մաշիրուն մշակում է տեսություն, որը պաշտպանում է «գյուղացիական տնտեսություն» պահպանելու և «գյուղացիական երկիր» ստեղծելու գաղափարները՝ փոքր տնտեսությունները, դրանց առանձնահատկությունները գերադասելով մեծամասշտար ինդուստրացումից։

Լի Օհանյանը ծնվել է 1957թ. Կալիֆոռնիայում։ 1979 թ. բակալավրի աստիճան ստանալով Սանտա Բարբարայի համալսարանում՝ ուսումը շարունակել

Ուշեսթի համալսարանում՝ ստանալով նախ մագիստրոսի, ապա դոկտորի գիտական աստիճան: Այժմ Հովհաննելի հաստատության ավագ գիտաշխատող է, տնտեսագիտության պրոֆեսոր և մակրոտնտեսագիտության հետազոտության ոլորտում Ettinger Family ծրագրի տնօրեն Կալիֆոռնիայի համալսարանում, որտեղ դասավանդել է 1999 թվականից: Նա Արիզոնայի նահանգային համալսարանում «Տնտեսական արդյունավետության խորացված ուսուցման» կենտրոնի ասոցացված տնօրենն է, «Տնտեսական վերլուծության ազգային բյուրոյի» գիտաշխատող, որտեղ համարեկավարում է «Մակրոտնտեսագիտությունը ժամանակի և տարածության մեջ» նախաձեռնությունը: Մինեպոլիսի և Սանտ Լուիսի ֆեդերալ ռեզերվային բանկերի խորհրդատու է, նախվիճում խորհրդատվություն է իրականացրել գիտության ազգային հիմնադրամում, այլ կենտրոնական, ֆեդերալ ռեզերվային բանկերում: Աշխատել է Մինեսոտայի և Փենսիլվանիայի համալսարանների տարբեր ֆակուլտետներում, որպես հրավիրյալ պրոֆեսոր՝ Ստոկհոլմի տնտեսագիտության դպրոցում, ինչպես նաև եղել է Security Pacific Bank-ի փոխնախագահ:

Օհանյանը The Wall Street Journal-ի, Forbes-ի, Newsweek-ի և CBS Moneyline-ի ակտիվ հոլվածագիր է և ներկայումս ընդգրկված է 3 ամսագրի խմբագրական խորհուրդներում: Բազմաթիվ տնտեսագիտական հոդվածների և գրքերի հեղինակ է, որոնցից առավել նշանավորներից են՝ «55-ից բարձր տարիքային խմբի աշխատուժի ներգրավվածության փոփոխությունները Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո», դրանց բնույթը ու պատճառները», 1984, «Համալիր ժամանակային շարքերի միտումների գնահատումը», կանխատեսումը ըստ Մոնտե Կառլոյի մեթոդի», 1990, «Պատերազմի ֆինանսավորման մակրոտնտեսական էֆեկտները Միացյալ Նահանգներում», 1998, «Վերադարձ դեպի ապագա՝ Քեյսի հետ», 2008, «Մեծ ճգնաժամ. նեխանդզմները», 2008:

Լի Օհանյանը մակրոտնտեսագիտության ոլորտի առաջատարներից է: Նրա հետազոտությունները տնտեսական ճգնաժամի, տնտեսական աճի, գործարար պարբերաշրջանի և տնտեսության վրա հանրային քայլաքականության ազդեցության հարցերի շուրջ են: Մեծ, նոյնիսկ բեկումնային է նրա ազդեցությունը տնտեսական ճգնաժամի վերաբերյալ տնտեսագետների հայացքների ձևավորման վրա: Հետևողական կերպով բազմից հանրային քննարկումներ է ծավալել ազգային և տարածաշրջանային տնտեսական քայլաքականության հիմնախնդիրների շուրջ, այդ տեսակետներն ու ըմբռնումները հիմնավորել իր աշխատություններում:

ԼԻԱՆԱ ԻՍՍՅԱՆ

Տնտեսության կարգավորման և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ֆակուլտետ, 4-րդ կուրս

«Պարույր Հայկազն» երիտասարդ ճարտասանի մրցույթում

Կառավարման ամբիոնի պրոֆեսոր, փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, «ճարտասանություն» բուհական դասագրքի հեղինակ Վալերի Միրզոյանի նախաձեռնությամբ տարիներ շարունակ կազմակերպվում է «Պարույր Հայկազն» երիտասարդ ճարտասանի մրցույթը, որը համախմբում է հետաքանակ հմտություններ ունեցող ուսանողներին, հնարավորություն ընձեռում բարձրածայրնել հուզող հարցերի մասին, զարգացնում ու հեկում նրանց խոսքը, կոչ անում արտահայտվել մաքուր ու գեղեցիկ հայերենով:

Յերթական մրցույթը անցկացվեց դեկտեմբերի 16-ին: Մրցասպարեզում կառավարման ֆակուլտետի 1-ին կուրսեցի 11 մասնակից էր (մրցույթին մանրամասն անդրադարձնել ենք ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքում):

Հասկանալի իւ համոզիչ խոսք, լեզվական անադարտություն, լսարանը կառավարելու ունակություն, ճարտասանի պահկածք. սրանք չափանիշներն են, որոնցով գնահատվում են ելույթները: Թեմաները 21-րդ դարի համամարդկային ու ազգային խնդիրների շուրջ էին՝ շրջակա միջավայրի պահպանություն, համացանցից կախվածություն, արտգաղթ, իրավահավասարության սկզբունքներ, մահապատիճ, առաջնորդություն և այլն: Մրցատայանում ընդգրկված էին պրոֆեսորադասախոսական կազմի ներկայացուցիչներ և ուսուողներ:

Մերի Ստեփանյանի ելույթը, որ հայրենասեր օրիորդի սրտի խոսք էր, ծիչ, կոչ ու հորդոր, անմիջապես գրավեց լսարանին, արժանացավ մրցատյանի, ուսանողների հավանությանը և առավելագույն միավորով հաղթող ճանաչվեց: Ինչպես հաղթողը, այնպես էլ մյուս 10 մասնակիցներից յուրաքանչյուրն ստացավ խրախուսական պարգևներ՝ գումար և գիրք: Երիտասարդ ճարտասանի մրցույթը հովանավորել էր ՀՊՏՀ շրջանավարտ, տնտեսագիտության դոկտոր Դավիթ Հարությունյանը, ով, ինչպես նշեց պարոն Միրզոյանը, ուսանողական տարիներին մեծ ոգևորությամբ մասնակցել է այս մրցույթին:

Մերի Ստեփանյանը «Տնտեսագետին» է ներկայացրել իր ելույթի գրավոր տարբերակը, որը, կարծում ենք, համահունչ է շատերի մտքերին ու հոլովակին:

Արտագաղթ՝ կործանման ուղի

Երբեք մտածե՞լ եք, որ կարող եք ապրել առանց սրտի: Թվում է՝ անմիտ հարց է. ինչպե՞ս ապրել առանց կենսական կարևորագույն օրգանի: Իսկ առանց հայրենիքի ապրելու մասին գոնե մեկ անգամ հաստատ մտածել եք: Եվ ինչ, նորից զգացե՞լ եք այն դատարկությունն ու կորստի վախճ, ինչ առաջին հարցի ժամանակ: Չեմ կարծում: Ցավն էլ հենց դա է: Ասում ենք, թե ապրում ենք ազատ ու անկախ երկրում ու ներքուստ գոհունակություն ենք զգում. մենք հայ ենք... իսկ արդյո՞ք արժանի ենք այդ կոչմանը:

Հայ է Նժդեհը, ում համար հայրենիքից զատ ու հայրենիքից դուրս խարուսիկ էին բոլոր դրախտները: Հայ է Թաքրուլ Կրպեյանը, որ Գետաշենը հայ պահեց: Մոնթեն է հայ, Մովսես Գորգիսյանը: Հայ է այն հողը, որն այսօր մեր ոտքերի տակ է միայն շնորհիվ այն բանի, որ հայ են Վերոնչյալ մարտիկ:

«Եվ այստեղ է, որ ես բաց ծակատով և լեցուն հպարտությամբ պիտի վկայեմ, որ ես հայ եմ», - Սևակն, անշուշտ, սրտից է խոսել: Ու հայ ենք կոչում այն մարդուն, որն ունի Արարատի շուրջի տակ ապրելու հնարավորություն, բայց շտապում է բոպե առաջ խմբել ունեցվածքն ու բողնել երկիր՝ չհասկանալով, որ իրական ունեցվածքը թողնում է այստեղ: Վարվում է այնպես, ինչպես ծառին թառած թռչունները, երբ քար են նետում նրանց ուղղությամբ: Շշուկով է պատմում զավակին իր արմատների մասին: Գնում է դեպի այն ապագան, որն անհոգ լյանք է ապահովելու իր ու իր զավակների համար: Գնում է առանց վարանելու, առանց կասկածի մի փոքր նշույլի անգամ, որ իր ընտրած ուղին ամենապայծառն ու լուսավորն է, տանում է դեպի արևը:

Բայց իրականում քայլում է առաջ՝ հետևում թողնելով ամենաչերմ լուսատուին: Տեղին կլինի կրկին հիշել Նժդեհին. «Ծատերը արևը միայն խավարման ժամանակ են նկատում»: Ավանդ, այսօրվա իրականությունը ստիպում է մտածել, որ անգամ խավարած արևը չի սրափեցնում մեկ այլ լույսից կուրացած հային: Իսկ թե վերջինս Արարատի փոխարեն լիներ, արդեն վաղուց մի քանի մասի բաժանված կլինին: Երջանի՞կ ես, հայ, որ շուրջը հիմա օտար լեզվով են խոսում: Զարմանալի, ցավալի է, բայց փաստ. հայ ենք կոչում նաև նրան:

Ավելի ահարկու մի փաստ. Երկիրը թողնում է սահմանից հեռու ապրողը, մինչդեռ մշտապես թշնամու նշանառության տակ գտնվողը, ում տան պատերը

երևի արդեն մաշվել են ոճրագործի արձակած փամփուշտներից, ամեն առավոտ պատերազմի ծայների ուղեկցությամբ իր հողն է մշակում, կենցաղը շարունակում:

Այսու ունենք սփյուռք, քանզի շատերն արտագաղթեցին, երբ կոտորած էր ու ջարդ. անհավատի սուրն ազգիս դուրս էր մղում հայրենի եղերքից: Դայս այդ սերնդի միտքը հիմա արևմտյան կողմում թողած անցյալը վերականգնելու ցասումն է սնում: Սփյուռքահայն այստեղ չի ծնվել, չգիտի՝ ինչ է նշանակում մայր հողում ապրել, մինչդեռ մենք՝ այս հողից շունչ առածներս, բարոյական ոչ մի իրավունք չունենք օտարամոլ դառնալու: Դրա համար էլ սփյուռքահայերի ու այսօրվա արտագաղթողի միջև մի տարբերություն կա. առաջինը երկիրը լքել է ստիպված. Երկրորդը՝ ինքնական:

Հայրենիքը մեր մայրն է, նրա սարերն ու ծորերը՝ մայրական դիմագծերը: Սահմանին կանգնած զինվորն այդ մոր համար է արթուն մնում, զենք վերցնում, գոռում թշնամու խլացած ականջներում, որ արթնանա անսիրտը, վերջապես արթնացնի իր մեջ մարդուն, եթե արդեն չի սպանել նրան, վայրագ մոլոցքը հանդարտեցնի.... Էլ Կոմիտասներ չեն խելագարվելու, ել Անդրամիկներ ու Դրոներ չի կորցնելու իմ ժողովուրդը:

Դատարկ հողի համար չէ զինվորն արյուն թափել, այլ այդ հողին կյանք տվող ազգի: Դարեր շարունակ ազատություն ենք պահանջել, իսկ չէ՞ որ պատություն նշանակում է հայրենիք:

Հայ ծնվելը երջանկություն է, հպարտություն, հայ մնալը՝ պատիկ, պարտականություն:

Աստծուն լսելի ձայնով կոչ եմ անում քեզ, հայոց ապագան կերտող հայ Երիտասարդ, իմ ու քո Հայաստանին այսօր ուժեղ ձեռք է հարկավոր, իսկ մեզ՝ ուժեղ Հայաստան: Ժառանգել ենք այս երկիրը, որ տեղ կանգնենք նրան, պատասխանատու ենք նրա համար ու նրա առջև: Ուրեմն, շենացնենք մեր երկիրը, պահենք մեր հողը մինչև վերջին կարիլ արյունը, պայքարենք մեզ ազատ ապրել պատգամող լույսի համար, որ թշնամի կոչվածը հայի անունը լսելիս միայն լաց լինի վախից:

Ես հայուի եմ, հպարտ հայուի, որը պատվով է կրում այդ կոչումը, քանզի հայ զինվորը, նրա առյուծածին ծնողները, ինձ հայրենասեր մեծացրած ծնողներս ու փշաքաղվելու աստիճան անվախ մի հերոսագունդ ստիպում են հստակ գիտակցել, որ իմ երկիրի պատմությունը այլ կերպ շարունակելն անկարելի է:

ՏՆՏԵՍԱԳԻՒՅԱՆ ԽՃԱՆԿԱՐ

**ՀՊՏՀ ՄԵՆՏԵՍԱԳԻՒՅՈՒԹՅԱՆ ՄԵՆՏՈՒԹՅԱՆ
ԱՄԲԻՈՆԻ ԴՊԸԵՆԱՆ ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԻ
ԻԵՐՈՎԱԿԱՆ ԽԾԱՆԿԱՐԱՐԱՅԻՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԸ
ՀԱՅՏԻՆԻ ՎԻԱՍՏԵՐԻ, ԵՐԱԿՈՎՅԹՆԵՐԻ ՈՒ
ԻՐՈՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵՆՏԵՍԱԳԻՒՅՈՒՆ
ՆՈՐ ՄԵԿՆԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՈՒ ՆԱՏ
ԲՐԱԳԱՀԱՅՈՒՄՆԵՐ Է ԽՈՍՏԱՆՈՒՄ:**

ԿՈՊԵՌՆԻԿՈՍԸ՝ ՆԱԵՎ ՏՆՏԵՍԱԳԵՏ

Լեհաստանում, աշխարհի արևակենտրոն (հելիոցենտրիկ) համակարգի հայրենիքում, ի պատիվ աշխարհահռչակ գիտնական Նիկոլայ Կոպեռնիկոսի (1473-1543), կանգնեցված է նի քարակորող, որի վրա փորագրված է. «Արեգակը կանգնեցնողին և երկրը տեղաշարժողին»: Փոքրարիվ են այն անհատները, որոնք մարդկության պատմության մեջ այդչափ շրջադարձային հետք են բողել: Ըստ Ֆրիդրիխ Էնգելիսի «Բնության դիալեկտիկա» աշխատության մեջ տրված բնութագրման՝ Կոպեռնիկոսը «տակնուվոր արեց ոչ միայն աստղագիտական արվեստը, այլև կրոնական հավատի հիմքերը... և մարտակոյ նետեց եկեղեցու հեղինակությանը բնության հարցերում»:

Կոպեռնիկոսի հիմնական աշխատությունը «Երկնային ոլորտների շրջապտույտի վերաբերյալ» գիրքն է, որի ձեռագրերի առանձին հատվածներ նա ուղարկել է տարբեր երկրներ՝ հրատարակելուց դեռևս 30 տարի առաջ: Եվ ահա 19-րդ դարի 70-ականներին հայտնաբերված 3 ձեռագրերից պարզվել է, որ Կոպեռնիկոսը եղել է նաև «անթերի տնտեսագետ»: Այդ ձեռագրերում շարադրված են նրա հայացքները Լեհաստանում դրամական հարաբերությունների կայունացման հնարավոր ուղիների նաև այլ աշխատությունների մասին: Սամանագետների կարծիքով՝ Կոպեռնիկոսը գտնվում էր 16-րդ դարի առաջին քառորդի տնտեսագիտական մտքի առաջնագործում: Դա պայմանավորված էր նաև նրանով, որ նա զբաղեցնում էր Լեհաստանի պետական գանձարանի կառավարչի պաշտոնը և, բնականաբար, դրամաշրջանառության հիմնախնդիրները նույնպես մտահոգում էին նրան: Կոպեռնիկոսի տնտեսագիտական աշխատություններից են՝ «Դրամի գնահատման նասին» (1519), «Տրակտատ դրամահատման նասին» (1526), որոնցում

հեղինակը մեկնաբանել է ոչ միայն փողի արժեքի չափի ու շրջանառության միջոցի գործառույթները, այլև դրամաշրջանառության ընդհանուր սկզբունքները:

Այս առիթով դեռևս 1526 թ. նա առաջադրել է մի գաղափար՝ կապված բիմետալիզմի (Երկմետաղային) դրամաշրջանառության հետևանքների հետ, որը հետագայում՝ 1558 թ., վերջնական տեսքի է բերվել ու ծևակերպվել է Անգլիայի Եղիսաբետ 1-ին թագուհու ֆինանսական խորհրդական թօնմա Գրեշեմի (1519-1579) կողմից և ստացել է «Կոպեռնիկոս-Գրեշեմի օրենք» անունը: Այս օրենքի եռությունն այն է, որ Երկմետաղային դրամաշրջանառության պայմաններում միևնույն անվանական արժեքը, սակայն տարբեր իրական ապրանքային արժեքը ունեցող մետաղադրամները (օրինակ՝ արծաթը) աստիճանաբար շրջանառությունից դուրս են հանում ավելի բարձր իրական ապրանքային արժեքը ունեցող մետաղադրամները (ոսկին), և վերջնաքառ կուտակվում և գանձի են վերածվում: Այլ կերպ ասած՝ «վատ կամ էժան փողերը շրջանառությունից դուրս են մղում լավ կամ թանկ փողերը»: Այդ ժամանակ ուկու և արծաթի հարաբերությունը 1:15 էր: Նման երևույթ էր նկատվում նաև ինֆյուզիայի պայ-

մաններում, երբ թղթադրամների արժեզրկման հետևանքով ուկե և արծաթե դրամները դուրս են հանվում շրջանառությունից և վերածվում են ակտիվների՝ իրական հարստության:

Ներկայում, ժամանակակից տնտեսագիտության մեջ, վերոնշյալ օրենքը հաճախ ներկայացվում է որպես «Գրեշեմի օրենք», սակայն հանուն գիտական անաշառության չպետք է մոռանալ, որ այս օրենքի գաղափարն աշխարհահռչակ Կոպեռնիկոսին է պատկանում, որը, փաստորեն, նաև տնտեսագիտության հիմունքներին է տիրապետել:

ԱՄԱՍՏԵՐԴԱՄԻ ԾԱՂԿԻ ՇՈՒԿԱՆ՝ ԳԻՆԵՍԻ ԳՐՔՈՒՄ

Աշխարհի ամենամեծ ծաղկի շուկան գտնվում է Հոլանդիայում՝ Ամստերդամ և Ալմեր քաղաքներում: Ամստերդամի ծաղկի աճուրդային շուկան (առևկցիոն) 1 մլն քառ. մետր տարածք է զբաղեցնում: Այստեղ օրական վաճառքում է 20 մլն վարդ ու այլ ծաղկի, 2 մլն տարբեր տեսակի ծաղկաբույսեր: «Հոլանդական առևկցիոնում» առևտուրն սկզբում է գնի արիեստական բարձրացումով, որն աստիճանաբար նվազում է մինչև գործարքի կնքումը: Օրական ապրանքաշրջանառությունը մոտավորաբես 7 մլն եվրո է կազմում: Ըստ իր չափերի և ապրանքաշրջանառության ծավալի՝ այս շուկան գրանցված է Գինեսի գրքում:

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ «ՊԱՏՐԱՆՔԸ»՝ ԸՍՏ ՀԱՅԵԿԻ ԵՎ ԴՐԱ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԸՐԲՈՆՈՒՄԸ

Սոցիալական արդարությունը բավականին բարդ սոցիալ-տնտեսական հասկացություն է, որը մեկնաբանել են շատ տնտեսագետներ, սոցիոլոգներ, փիլիսոփաներ և գիտության այլ ուղղությունների ներկայացուցիչներ: Ստորև մեր ընթերցողի ուշադրության տեսք ներկայացնում ավտորիալական ծագմամբ ամերիկացի տնտեսագետ, Նորելյան մրցանակակիր (1974) Ֆրիդրիխ ֆոն Շայեկի (1899-1992) բնադրատական դասողությունները սոցիալական արդարության մասին, որը նա ներկայացրել է 1976 թ. կարդացած դասախոսություններից մեկում: Շետագյում՝ 1977 թ., այն իրատարակվել է «Սոցիալական արդարության խարկանքը» խորագրով:

Շայեկը կարծում էր, որ սոցիալական արդարությունը «ոչինչ չասող արտահայտություն է», և ամիմաստ է գործնականում դրա օգտագործումը: «Սոցիալական արդարություն» հասկացությունը, սովորաբար, լայնորեն կիրառվում է որպես «արդարացի բաշխում» հասկացության հոմանիշ: Թերևս, վերջինս է փոքր-ինչ ավելի հասկանալի պատկերացում տալիս այն մասին, թե ինչ է այն նշանակում և ինչու չի կարող կիրառվել շուկայական տնտեսության արդյունքների նկատմամբ, որովհետև «բաշխման արդարության» և «տնտեսական արդյունավետության» միջև երկրներանք է առաջանում, որը հակադրվում է շուկայական տնտեսավարման սկզբունքներին: Ըստ Շայեկի՝ «չի կարող բաշխման արդարություն լինել այնտեղ, որտեղ ոչ ոք ոչինչ չի բաշխում», ուստի արդարությունը հանդես է գալիս սույ որպես նարդկային վարպելակերպի կանոն, որը յուրաքանչյուրը յուրովի է ընթանում:

Այնուհանդեռձ, մարդկանց մեծ մասը շարունակում է հավատալ սոցիալական արդարությանը՝ ներդրելով, որ այն գոյություն ունի, եթե բոլորը դրան հավատում ու ծգուում են:

«Սոցիալական արդարություն» հասկացության հիմնովին բովանդակագործ լինելու վկայությունը, ըստ Շայեկի, այն է, որ չկա միակարծություն ու որոշակիություն դրա պահանջի և չափանիշների վերաբերյալ, որոնց հիման վրա հնարավոր կլիներ գնահատել բաշխման համակարգի արդարացիությունը որևէ հասարակագույն:

ԻՆՉՊԵ՞Ս Է ԲԱՇԽԱՎՈՒՄ ԵՏՄ ԳԱՆՉՎԱԾ ՄԱՔՍԱՏՈՒՐՁԻ ԸՆԴՐԱՆՈՒՐ «ԿԱԹԱՍԱՆ»

Եկամատիական տնտեսական միության (ԵՏՄ) փաստացի գործող կարևոր բաղադրիչներից է ընդհանուր մաքսային ծառայությունը: Անդամ երկրների միջև ապրանքաշրջանառությունը կատարվում է առանց մաքսատուրքերի գանձման, սակայն երրորդ երկրների նկատմամբ իրականացվում է միասնական մաքսային քաղաքականություն: Երրորդ երկրներից ԵՏՄ ներկրված ապրանքներից գանձված ողջ մաքսատուրքը հավաքվում է մեկ ընդհանուր «կաթասյում», որի պարունակությունը անդամ երկրների միջև բաշխվում է հետևյալ համամասնությամբ:

Դուսաստան՝ 85,32%

Ղազախստան՝ 7,11%

Բելառուս՝ 4,56%

Ղրղզստան՝ 1,90%

Շայաստան՝ 1,11%

Այսինքն, եթե նույնիսկ երրորդ երկրներից Շայաստան ոչ մի ապրանք չներմուծվի ու մեր սահմանին չմաքսագերծվի, միևնույն է, մեր բյուջեն ընդհանուր մաքսային կարսայից իր բաժինը ստանում է, որը, ի դեպ, մեր բյուջեի մաքսային տուրքերի մոտ 95%-ն է կազմում:

Կարծում ենք՝ իրոք, շատերն են դժգոհ բաշխման համակարգից, սակայն ոչ ոք հստակ պատկերացում չունի այն մասին, թե բաշխման որ համակարգը կարելի է դիտարկել որպես արդար:

«Սոցիալական արդարությունը» նույնքան ընդհանուր ու հարաբերական հասկացություն է, ինչպես «աղքատությունը»: Պարզ է, որ բարեկեցիկ ապրողը ու աղքատը սոցիալական արդարությունը տարբեր կերպ են ընթանում, այնուհանդերձ, մեծ մասը շարունակում է հավատալ դրան՝ խորանուի չլինելով նշանակության ու էության մեջ:

Այն, որ «սոցիալական արդարությունը», ըստ Շայեկի, «պատրաճը» ու «խարկանճը» է, պայմանավորված է դրա գնահատման, չափման միասնական մոտեցման ու չափմանից բացակայությամբ: Սակայն հարկ է նշել, որ ժամանակակից տնտեսագիտությունը «սոցիալական արդարությունը» դիտարկում է բարեկեցության տեսության համատեքստում, ըստ որի՝ արդարացի է համարվում եկամատաների այնպիսի բաշխումը, որի դեպքում առկա են հետևյալ կանոնները կամ սկզբունքները:

ա) իրավահավասարություն: Եթե հասարակության ոչ մի սուբյեկտ մեկ այլ սուբյետի ապրանքային հավաքածուն ու բարեկեցությունը չի գերադասում իր ունեցածից,

բ) եթե պահպանվում է «հավասար քանակի ու որակի գործոնային ներդրման դիմաց հավասար վարձահատուցից» սկզբունքը,

գ) եթե առկա է «պարետոստ-արդյունավետություն» իրավիճակը, ըստ որի՝ եթե բարձրացվի հասարակության որևէ անդամի բարեկեցությունը, ապա հարկադրված կնվազեցվի մեկ ուրիշինը:

Չարք է նշել նաև, որ արդարությունն ընդհանրական հասարակական հասկացությունն է և ունի ոչ միայն սոցիալական ու տնտեսական կողմեր, այլև բարոյահոգեական, իրավաքաղաքական, պատմական, ազգային և այլ դրսերումներ, որոնք ել գործնականում անհնար են դարձնում դրա գնահատման միասնական չափմանից կիրառումը:

ՈՐՔԱՆ Է ԳՆԱՐԱՏՎԵԼ ՀԱՆՁԱՐԵԴ ԳՅՈՒՏԱՐԱՐ ԷԴԻՒՍՈՒ ՌԵԴԵՇ

Ամերիկացի աշխարհահեռչակ գյուտարար Թոնաս Էդիսոնը (1847-1931) շուրջ 5 հզր գյուտերի, հայտնագործությունների հեղինակ է, թեև ինքը կարծում էր, որ «խոշոր գիտական հայտնագործություններ չի կատարել» ինչպես Նյուտոնը, Կեպլերը, Ֆարանժը, այլ պարզապես պրոֆեսիոնալ գյուտարար է և նպատակ է դրել «գտնել գործնական արժեքը ունեցող ինչո՞ր բան»:

Այս համեստ ինքնարբարքագրմանը հակառակ, Էդիսոնը եղել է գիտական աշխատանքների հմուտ կազմակերպիչ և իսկական բիզնեսմեն: Նա իր գրառումներում նշել է, որ «Երբեք և ոչ մի վայրկյան չպետք է մոռանալ հիմնախնդրի տնտեսական կողմը»: Ականատեսների վկայությամբ, նա ինչ էլ որ նախաձեռներ, փողը միշտ սկզբից էր հաշվում: Շետաքրքրական է նրան տրված ժամանակակիցների գնահատմանը, այդ թվում՝ դոլարային արտահայտությամբ: Այսպես, 1923 թ. «Եյու Յորը թայմսը» գրում է. «Գոյություն ունի մարդկային մեկ ուղեղ, որը հսկայական արժեք է ներկայացնում և գործնական ու արդյունաբերական աշխարհում գնահատվում է 15 մլրդ դոլար: Այդ ուղեղը պատկանում է Թոմաս Ալվա Էդիսոնին»:

ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ԽԹԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆԴԻՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Կան որոշակի տնտեսական գործընթացներ, որոնք փոխկապված են, առավել ևս, եթե ելակետային բնույթի հակացություններ են: Վերջինիս կարգավիճակում են ներդրումները: Դա արտահայտվում է «ներդրումներ»-տնտեսական աճ-աղքատության կրճատում-բարեկցության բարձրացում» շղթայի ծևով: Ներդրումները, ինչ խոսք, տնտեսական աճի նյութական, ֆինանսական նախադրյալ են, սակայն խնդիրն այն է, թե որոնք են ներդրումների աղբյուրները և ինչպես է հնարավոր խթանել դրանց ներգավունք տնտեսության մեջ:

Հայաստանում ներդրումային հիմնախնդիրը նախառաջ կապված է օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների (ՕՌԽ) հետ, որոնք վերջին տարիներին էապես կրճատվել են: Բավական է նշել, որ 2016 թ. առաջն եռամսյակում օտարերկրյա ներդրումները կրճատվել են 35 անգամ, իսկ ՕՌԽ-երը՝ 60 անգամ, որը բավականին նտահոգիչ է: Այս նտահոգությունն արտահայտվեց նաև ՀՀ նոր Կառավարության 100 օրվա գործունեության վերաբերյալ հրապարակված զեկույցում, որտեղ մասնավորապես ասված է: «2016 թ. առաջին 9 ամիսների ընթացքում ՀՀ տնտեսության հրական հատվածում օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների գույն հոսքերի ծավալը կազմել է 92 մլն ԱՄ դոլար, որը ՀՆԱ շուրջ 1,3%-ն է, ինչը երկարաժամկետ տնտեսական աճ ապահովելու համար բավարար չէ»:

Այս նտահոգությունը պայմանավորված է նրանով, որ ցատ տնտեսագիտական վերլուծությունների՝ Հայաստանի տնտեսության 5-7% աճ ապահովելու համար ներդրումների ընդհանուր ծավալը տնտեսության մեջ պետք է կազմի ՀՆԱ առնվազն 25%-ը կամ մոտավորապես 2,5 մլրդ դոլար: ՀՀ վարչապետի վերջին ասուլիսներից մեկում նշվեց, որ 2016 թ. մեր տնտեսությունում արձանագրվել է 0,5% աճ: Իհարկե, սա չափությունը է կապվի միայն ներդրումների կրճատման հետ, որովհետև տնտեսական աճի վրա կարող են ազդեցություն ունենալ բազմաբնույթ գործուներ, ինչպիսիք են ստվերային տնտեսությունը, կոռուպշիան, տնտեսության մննության առաջարկությունը, հարկային կոշտ վարչարարությունը, ոչ այնքան գրավիչ ներդրումային միջավայրը, անհավասար մրցակցային իրավիճակը և այլն:

Վերը նշված հանգանաքները ՀՀ Կառավարությանը հիմք են տալիս եղարկացնելու, որ «Հայաստանի երկարաժամկետ տնտեսական աճի հնարավորությունը մնում է խիստ սահմանափակ, Հայաստանի տնտեսությունը զրկվում է օտարերկրյա ներդրումների... մուտքի հնարավորությունից»:

ՀՀ Կառավարությունը դրա ելքը տեսնում է ներդրումների խթանման հիմնախնդրի լուծման մեջ: Ներդրումների ավելացունը խթանելու նպատակով կարևորվում է՝ բարձրացնել ներդրումների պաշտպանության և դրա նկատմամբ վստահության մակարդակը, ձևավորել ներդրումային ծրագրերի իրականացման լրացուցիչ հնարավորություններ և բարելավել Հայաստանի՝ որպես ներդրումների հրականացման ապահով ու շահեկան միջավայրի ճանաչելիությունը օտարերկրյա ներդրողների համար:

Ի՞ՆՉ Է ԼՈՒԽՆՈՍԿԻՆ

Հայտնի են ազնիվ մետաղներից մեկի՝ ոսկու տարատեսակ բնութագրումներ՝ «սև ոսկի», «դեղին ոսկի», «կապույտ ոսկի», «սպիտակ ոսկի»: Սակայն լուսնոսկի հանդիպում է հազվադեպ և քչերին է հայտնի:

Լուսնոսկին «սպիտակ ոսկին» է, բայց ոչ շրջասույթի հմաստով, որով բնութագրվում է բամբակը: Դրա առավել տարածված անվանումը պլատինն է, այն առաջացել է իսպաներեն *platina* բառից, որը հայերեն բարգմանվում է արծաթիկ, իսկ ռուսերեն՝ սերեբրակ:

Անվանումը ոչ դրական, արհամարհական երանց ունի, քանի որ մեր օրերում ոսկուց էլ թանկ գնահատվող արծաթիկը կամ լուսնոսկին նախկինում բոլորովովին չի գնահատվել և գործնական կիրառություն չունենալու պատճառով մետաղային թափոն է համարվել:

Պլատինի բնակտորոր սկզբնապես արծաթի տեսակ էր համարում ու չէին հասկանում, թե ինչու այն, ինչպես արծաթը, չի ծովագում 960°C-ում (պլատինի ծովագում շերմաստիճանը 1770°C-ն է): Այն կշռում է 5-ից 9000 գրամ, իսկ գույնը հանդիպում է արծաթսպիտակից մինչև դեղնամոխրագույն:

Պլատինը կազմված է պալատիումից (մինչև 3%), իրիդիումից (28%), երկարից (20%), պղնձից (մինչև 13%) և ռոդիումից (5%):

Կարծում են՝ կարիք չկա բացատրելու, թե ինչու է լուսնոսկին «դեղին ոսկուց» բարձր գնահատվում:

ՔՅՈՒՐԱՆՈՑՎԱՅԻՆ ԲԻԶՆԵՍԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հայաստանի տնտեսության ծառայությունների ոլորտում իր կարևոր դերակատարությունն ունի հյուրանոցային բիզնեսը, որի գործունեությունից ու վիճակից են մեծապես կախված զբոսաշրջության զարգացման հնարավորությունները: Ըստ ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության (ԱՎԾ) հրատարակած 2016 թ. վիճակագրական տեղեկագրքի՝ Հայաստանում գործում է 523 հյուրանոց (4920 աշխատավայր): Հյուրանոցային բիզնեսից ստացվող տարեկան հասույթը կազմում է 70,7 մլն դոլար:

Հայաստանի հյուրանոցային բիզնեսում ծանրակշիռ դեր ունի մայրաքաղաքը Երևանը, որն ապահովում է ստացված ընդհանուր հասույթը 86,8%-ը: Մյուս առաջատարներն են համարվում Կոտայքի, Տավուշի և Սյունիքի մարզերը: Մասնավորապես, Կոտայքի մարզում (այդ թվում՝ Ծաղկաձորում) գործում է 53 հյուրանոց՝ 421 աշխատակցով, ապահովում են տարեկան 3,3 մլն դոլարի հասույթը: Տավուշի մարզում (այդ թվում՝ Ողջանում) գործում է 48 հյուրանոց՝ 209 աշխատակցով, ապահովում են 1,9 մլն դոլարի տարեկան հասույթը: Մյունիքի մարզում տեղակայված է 33 հյուրանոց՝ 221 աշխատակցով, ապահովում են 1,2 մլն դոլարի տարեկան հասույթը:

Նշենք նաև, որ 2015 թ. Հայաստան են այցելել 1,192 մլն, իսկ 2016 թ. 9 ամիսներին՝ 969 հզր զբոսաշրջիկ: ՀՀ Կառավարությունը ծրագրում է, որ մոտավառ տարիներին զբոսաշրջիկների բիզը պետք է կրկնապատկի, ինչի համար նախատեսվում է հյուրանոցային բիզնեսի հետագա զարգացում: Մասնավորապես, 2019 թ. կգործարկվի վերակառուցվող հանրահայտ «Դվին» հյուրանոցը (Կիպրոսում գտնվող հայտնի հայկական կուլտուրային խմբի) (CCG) կողմից, որը 120 մլն դոլարից

ավելի ներդրումներ է կատարելու): «Դվին» հյուրանոցի ռեբենինգից հետո այն կվերանվաճվի «Դավիթ Բեկ»: Յուրանոցն ունենալու է 55 հզր քառ. մ. տարածք, 184 համար, ռեստորաններ, ակումբներ, խանութներ, բիզնես-կենտրոն, հանդիսապրահներ, VIP կազինո, լողավազան: Կունենա նաև կից այլ կառույցներ, մասնավորապես՝ բազմաֆունկցիոնալ բնակելի շենք՝ 60 բնակարանով, տաճքում՝ ուղղաթիռային հրապարակով:

«ԴՎԻՆ – 2017». ՀԱՄԱՇԽԱՐՁԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ ԿԱՅԱՑԱՎ

2017 թ. հունվարի 17-20-ը շվեյցարական Դավոսում կայացավ հերթական 47-րդ Յամաշխարհային տնտեսական համաժողովը, որին մասնակցում էին 90 երկրների 2500 պատվիրակներ (չհաշված՝ լրագրողներին և լրատվամիջոցները), որոնց թվում՝ 20 պետությունների ու կառավարությունների դեկավարներ:

Այս տարի Դավոսի համաժողովին առաջին անգամ մասնակցել է Չինաստանը: Նախագահ Սի Ցզինպինի ելույթը անակնկալ էր շատերի համար, քանի որ այն ուղղված էր ԱՍՍ նոր նախագահ Դոնալդ Թրամփի հակաչինական առևտրատնտեսական սահմանափակումների դեմ, մասնավորապես՝ Չինաստանից ներմուծվող ապրանքների վրա մինչև 45% մաքսատուրը սահմանելուն, «Արևելաասիական-խաղաղօվկիանոսյան», «Քյուսիսամերիկյան» առևտրային միությունների գործունեությունը դադարեցնելուն և ընդհանրապես համաշխարհային տնտեսության հետագա գլոբալացման գործնքները սահմանափակելուն:

Սի Ցզինպինին իր ելույթում նշել է, որ «իրոք, տնտեսական գլոբալացումը ստեղծել է նոր հիմնախնդիրներ, սակայն դա առիթ չէ ընդհանրապես հրաժարվելու տնտեսական գլոբալացումից: Ավելի շուտ մենք պետք է հարմարվենք և կառավարենք տնտեսական գլոբալացումը, մեղմացնենք դրա բացասական հետևանքները և ապահովենք առավելությունները բոլոր երկրների համար»:

Դավոսի համաժողովի մյուս անակնկալը «կապիտալիզմի բարեփոխումների» ուղիների որոնման նպատակով հնչեցված ելույթներն էին, մասնավորապես՝ ԱՍՍ նախագահ Դոնալդ Թրամփի «հակագլոբալացման» գաղափարները, որին հակադրվեց Չինաստանի «գլոբալացումը խթանելու» գաղափարախոսությունը: Չինաստանը մեծ դերակատարություն է ստանձնել համաշխարհային տնտեսության հետագա զարգացման գործում վերջինիս իրականացման համար: Դրա հետ կապված՝ շատերն այն ենթադրությամբ հանգեցին, որ մոտ ապագայում Յամաշխարհային տնտեսական

համամաժողովը Դավոսից կտեղափոխվի Շանհայ:

Յամաժողովում քննարկվեցին համայն ճարդկությանը մտահոգող նաև այնպիսի հիմնախնդիրներ, ինչպիսիք են՝

1. բնապահանությունը և երկրագնդի կլիմայական փոփոխությունները,
2. աշխարհի բնակչության սոցիալ-ունեցվածքային բնեօացումը և սոցիալական խնդիրների սրումը,
3. տեխնիկայի զարգացման հետ կապված ռիսկերը և մասնավորապես հեռահաղորդակցության, համակարգչային կառավարման, ֆինանսական համակարգի սպասարկման հետ կապված «անծառականությունները», տեխնածին աղետները, ոռոտների օգտագործման հետ կապված գործազրկության աճը և այլն,
4. բնակչության ծերացման հետ կապված խնդիրները ոչ միայն զարգացած, այլև զարգացող երկրներում,
5. քաղաքական իրավիճակը Մերձավոր և Միջին Արևելքում,
6. միջազգային առևտուրի զարգացման միտումները,
7. խոշոր բիզնեսի ապագան,
8. կանանց ազդեցությունը փոքր ինդուստրիալ հեղափոխության վրա,
9. քայլաճակած տնտեսություն,
10. էներգետիկայի ապագան,
11. նորարարություններ գենետիկայի ոլորտում,
12. տոկոսադրույթը և մոնետար քաղաքականությունը,
13. կոռուպցիայի դեմ պայքար,
14. ահարեւկչությունն աշխարհում:

Վերոնշյալ հարցերին կանդրադառնանք հետագայում, այժմ պարզապես նշենք, որ Դավոսի համաշխարհային տնտեսական համաժողովը ոչ կառավարական հավաք է, որը էապես տարբերվում է «Մեծ քսանյակի» («G-20»-ի) երկրների համաժողովից, որին մասնակցում են պետության և կառավարության առաջին դեմքերը, ինչպես նաև «Բիլդերերօգյան ակումբի»* ժողովից, որի գործունեությունը դժվար է գաղտնազերծել և պարզել, թե ինչ է քննարկվում այնտեղ:

*«Բիլդերերօգյան ակումբ» ոչ պաշտոնական, ամենամյա համաժողով է, որին մասնակցում են ազետեկի դեմքեր քաղաքական, բիզնեսի և բանկային ոլորտից, ինչպես նաև արևադարձ հոչակավոր ԶԼՄ-ների դեկավարներ: Մոտաքը միայն անհատական հրավիրատումները են: Ակումբի ակտիվ մասնություն է 383 մարդ, որից 128-ը ամերիկացիներ, իսկ մնացածը՝ եվրոպացիներ և ասիացիներ: Յամագումարի անցկացման անարդիվը նախապես չի հայտարարվում, օրակարգն է գաղտնի և մնում հանրությունից: Ամենամյա միջոցառումները երբեք չեն լուսաբանվում:

ԵՐԲ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒՄ ԵՆ ԴԱՍԱԽՈՍՆ ՈՒ ՌԻՍԱՆՈՂԸ

Մագիստրոսական կրթական ծրագիրը նախատեսում է կրթական մի ժամանակաշրջան, երբ դասախոսմագիստրանու արդյունավետ համագործակցությունն ապահովում է գիտահետազոտական գործունեության նոր որակ՝ մասնագիտական արդի հիմնահարցերի խոր ու համակողմանի ուսումնավիրություն։ Այս գործընթացում զարգանում է ապագա մասնագետի ստեղծագործականությունը, ինքնուրույնությունը, պատասխանատվությունը, գիտական մտածելակերպը։ Ակնհայտ է նաև, որ դասախոսի հետ սերտ համագործակցության և միջանձնային շփման պարագայում մագիստրանտները ծեռք են բերում կարևոր հմտություններ, թիմային աշխատանքի փորձ։

Մեր համալսարանում դասախոս-մագիստրանտ համատեղ աշխատանքի մշակույթը վաղուց է ձևավորվել։ Հատ հաճախ դրանք եզրափակվում են շնորհանդեսներով, սեմինարներով, որոնք ի ցույց են հանում կատարված աշխատանքը և մեծ լսարանին ներկայացնում հետազոտական արդյունք, ինչու չէ, նաև գիտական նորույթ, առաջարկություններ։ Այդպիսի երկու իրադարձություն վերջերս հարստացրեց մեր բուհի ուսումնագիտական ծեռքբերումների շարքը, ոգևորության ալիք բարձրացրեց։ ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Արոյանը, հավատարիմ իր որդեգրած մոտեցմանը, խրախուսեց հետազոտական խմբերի բոլոր մասնակիցներին՝ հավաստիացնելով, որ պատրաստ է մշտապես աջակցել նախաձեռնող դասախոսներին, խելացի, ջանասեր, իրենց կայացմանն ու հաստատմանը, գիտության ու առաջընթացին ծառայող ուսանողներին։

Տնտեսության կարգավիրման և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ֆակուլտետի առաջին կուրսերի մի խումբ մագիստրանտներ, մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի դոցենտ, տ.գ.թ. Ծովինար Կարապետյանի ղեկավարությամբ, կատարել են «Գրաֆենը և ինվացիոն տնտեսության ծևավորման հեռանկարները ՀՀ-ում» թեմայով հետազոտական աշխատանք, որի շնորհանդեսը կայացավ դեկտեմբերի 22-ին։ Միջոցառմանը ներկա էին ռեկտոր Կորյուն Արոյանը, պրոռեկտորներ Գագիկ Վարդանյանը, Պարույր Թա-

լանթարյանը, մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի ղեկավար Թաթուլ Մկրտչյանը, դասախոսներ, «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի աշխատակիցներ, ուսանողներ։ Ողջունելով ներկաներին ռեկտոր Կորյուն Արոյանը կարևորեց ու դրվատեց մագիստրանտների ակտիվությունը հետազոտական աշխատանքներում։ Թաթուլ Մկրտչյանը նշեց, որ 26 մագիստրանտ համատեղ ուսումնասիրել է նորարարական տնտեսության ձևավորման հեռանկարները մեր երկրում, տվյալ դեպքում գրաֆեն նյութի նշանակությունը։ Ծովինար Կարապետյանը անդրադարձավ նախապատճերյանը, ներկայացրեց, թե ինչպես ծնվեց գաղափարը, ինչպես սկսվեց համատեղ աշխատանքը։

Մագիստրանտները ելույթները խարսխված էին առանցքային թեմաների վրա։ Նանոնցութերի դերը և նշանակությունը տնտեսության մեջ, Հայաստանում դրանց կապը նորաստեղծությունների հետ, գրաֆենի դերը գիտատեխնիկական առաջընթացում, ֆիզիկաքիմիական հատկությունները, հեռանկարայնությունը, ստացումն ու արտադրական մեթոդները, կիրառման ոլորտները։ Ենշտադրելով, որ 21-րդ դարը գիտության և կրթության դարաշրջան է, ուսանողները համոզնունք հայտնեցին, որ տնտեսական զարգացման ուղղություններում գերակայելու է ոչ թե բնական ռեսուրսների, հումքի, այլ բարձր տեխնոլոգիաների արտահանումը։ Նանուելու ստուգիան բույլ է տալիս ստանալ ածխածնի անչափ բարակ թերթիկ, որն ավելի ամուր է, քան ալմաստը։ այդ նյութը գրաֆենն է, որի կիրառությունը լուրջ գիտատեխնիկական առաջընթաց է խոստանում այնպիսի բնագավառներում, ինչպիսիք են էլեկտրոնիկան, նանոլիտոգրաֆիան, բժշկությունը, օդագնացությունը, պաշտպանությունը և այլն։

Մագիստրանտները եզրակացնում էին՝ Հայաստանում գործուն ազգային ինովացիոն համակարգ ունենալը իրատա անհրաժեշտություն է, և այն պայմանավորված է նպաստավոր ինստիտուցիոնալ և իրավական միջավայրի առկայությամբ և այլն։ Հետազոտողները ներկայացնում էին նաև առաջարկություններ՝ դրանցում կարողելով գիտության բազմավելություն կիրանակարգի ծևավորումը, նորաստեղծությունների առևտորայնացման միասնական ցանց մուտք գործելու հնարավորությունը։ Ձեկուցումներից հետո ծավալվեց քննարկում, ռեկտորն ու պրոռեկտորները մասնագիտական ու մեթոդական խորհուրդները տվեցին հետազոտական խնդիր մասնակիցներին։

Կորյուն Արոյանը նշեց, որ բուհում հետազոտական բաղադրիչը պետք է ուսումնական գործընթացի անջական նաև լինի, ինչպես նաև շարունակական իր ներդրումն ունենալով գիտական մտքի առաջընթացում։

Կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման ամբիոնի ղեկավար, տ.գ.թ., դրույտ Միքայել Մարդումյանի գիտական ղեկավարությամբ, բիզնեսի կազմակերպում մասնագիտության 1-ին կուրսի մի խումբ մագիստրանտների «ՀՀ զվարճանքի ծառայությունների շուկայի վերլուծություն» և «ՀՀ սգդ ծառայությունների շուկայի վերլուծություն» հետազոտական աշխատանքների շնորհանդեսը դեկտեմբերի 28-ին էր։ ՀՊՏՀ ղեկավարությունը միջոցառմանը մասնակցում էր նույն կազմով, ինչ նախորդին, ներկա էր նաև «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի տնօրեն Արմեն Գրիգորյանը։

Ողջունելով ներկաներին՝ Միքայել Մարդումյանը նշեց, որ մագիստրանտներն իր դասավանդած «Շուկայի հետազոտական սպառություն և սպառողների վարքագծի

կանխատեսում» առարկայի շրջանակներում կատարել են խնբային աշխատանքներ և ուսումնասիրել մեր երկրում գվարժանքի և սգո ծառայությունների շուկաները, որոնք գրեթե ուսումնասիրված չեն և բացահայտված չեն դրանց զարգացման հեռանկարները:

Մագիստրանտները նյութի հավաքագրման համակողմանի աշխատանք էին կատարել՝ վեր հանելով շուկայի առանձնահատկությունները՝ պահանջարկի ոչ առաձգականությունը, տեղային բնույթը: Բանախոսները 2015 թ. տվյալներով ներկայացրին ՀՀ-ում հուղարկավորության կազմակերպման գործունեություն իրականացնող տնտեսավարող սուբյեկտների քանակը, աշխատակիցների թվաքանակը, ծառայությունների ծավալը, կատարված հարցման արդունքները: Առաջարկություններից մեկում նշվում էր, որ պետք է մեծացնել հուղարկավորության պետական նպաստի չափը, քանի որ հարցվածների մի մասը այդ ծառայությունից չի օգտվում սոցիալական պայմանների պատճառով:

Դաշտորդ հետազոտությունը գվարժանքի, մասնավորապես՝ հարսանյաց հանդիսությունների ծառայություններում գվարժանքի, մասնավորապես՝ հարսանյաց հանդիսությունների ծառայությունից ծննդավայրերի համար:

Իովելու, հատկապես, որ հետազոտությունից ծննդում են գաղափարներ ու նոր թեմաներ, միաժամանակ այն լավ օրինակ է ծառայությ մյուսների համար:

Մեզ հետ գրույցում մակրոէկոնոմիկայի և կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման ամբիոնների ղեկավարներ Թարուլ Մկրտչյանը և Միքայել Մարդումյանն իրենց երախտագիտությունը հայտնեցին համալսարանի ռեկտորին՝ ուսանողների աշխատանքը գնահատելու ու նաև այս կերպ նրանց գիտահետազոտական աշխատանքի շահամիտելու, դեպի գիտություն, ասպիրանտական կրթություն ուղղորդելու համար:

«Ըստ էության, ուսանողներին (մագիստրանտների) հետազոտական աշխատանքում ներգրավելու նախաձեռնությունը միտված է նաև նրանց թիմային, միասնական աշխատանքին. շատ կարևոր է, որ դասախոսը կարողանաւ է ուսանողի հետաքրքրությունը խթանել, մոել վերլուծելու, պրատելու, եզրահանգելու: Կարևոր է նաև այն հանգամանքը, որ տնտեսության պետական կարգավորում և մակրոտնտեսական վերլուծություն մասնագիտացումների բոլոր՝ 26 մագիստրանտները ներգրավված են հետազոտական աշխատանքում: Այսինքն, անկախ առաջադիմությունից, հետազոտություն կատարում են բոլորը: Մագիստրանտները շատ խանդակաված են, նախատեսվում է խորացնել հետազոտությունը և վերջնարդյունքը տպագրել», - ասաց Թարուլ Մկրտչյանը: Միքայել Մարդումյանը և ընդգծեց, որ մագիստրոսական խմբի բոլոր՝ 15 ուսանողները ներգրավվել են հետազոտական աշխատանքում: Նա հավելեց, որ այս գործընթացում անշափ կարևորում է նաև հետորական ունակությունների ձևավորումը:

Մագիստրոսական կրթական ծրագրի հիմքում մագիստրանտի ու գիտական ղեկավարի ուղղորդված աշխատանքն է ուսումնական և հետազոտական ուղղություններով, որի ընթացքում խորհրդատվության, գիտելիքի ու փորձի փոխանցման ճանապարհով աստիճանաբար բարձրանում է մագիստրանտի ինքնուրույն գիտական աշխատանք կատարելու կարողությունն ու հմտությունը:

Դուստու ենք՝ մեր դիտարկած օրինակները լավագույն շարունակություն կունենան, նաև լավ օրինակ կծառայեն մյուսներին:

**ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ**

Քյունների շուկայի վերլուծություն էր: Դետաքրքիր է, որ 2015 թ. տվյալներով նորիհանուր ծառայությունների մեջ հարսանյաց ծառայությունները 15% են կազմում, և այս շուկան, 2011 թ. համեմատ, մեծագույն զարգացել է: Ուշագրավ է նաև, որ տարեցտարի անուսությունների թվի նվազում է արձանագրվում, սակայն հարսանյաց հանդիսությունների կազմակերպող ընկերությունների թիվն աճում է:

Հարցվածների 88%-ը կարծում է, որ հարսանեկան արարողության կազմակերպումը մասնագետներին վստահելը (հանդիսությունների ծառայություններից օգտվելը) ճիշտ է:

Ծավալված քննարկմանը մասնակցեցին ռեկտորն ու պրոռեկտորները, մագիստրանտներն ու դասախոսները:

«Եթե ուսանողներին առաջարկեցի թիմային հետազոտական աշխատանք կատարել, նրանք միանգանցից ողջունեցին գաղափարը, և սկսվեց մեր համատեղ աշխատանքը: Ուսանողները ոգևորված են, որ աշխատանքը գնահատվում է բուհի ղեկավարության կողմից, լուսաբանվում է, խրախուսվում», - նշեց ամբիոնի ղեկավարը՝ հավելելով, որ շարունակականություն են ապա-

ՄԵՐ ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ ԴԱՏԵՐԱԶՄԵ

Ուսանողության շրջանում ազգային գաղափարախոսության ու հայրենասիրության սերմանումը մեր գլխավոր նպատակն է: Նժդեհյան գաղափարախոսությունը ազգային ինքնածանաչման փիլիսոփայություն է, և ինչպես Գարեգին Նժդեհն է հորդորում հայ երիտասարդությանը՝ «...Եղի՞ր ինքնածանաչ, երիտասարդ բարեկամ, հաւատա՞բարուն ուժերիդ, օգնութեան կանչի՞ր քո ներքին մարդուն, որ ավելի Աստուած է, քան տկար արարած...»:

Մեփական ազգային նկարագիրը ճանաչելուն, նժդեհյան պատգամը հետևողականորեն իրագործելուն են միտված մեր ջանքերը՝ դառնալու հայ ազգային մշակույթի կրողն ու քարոզողը:

Միրելի ընթերցո՞ղ, «Տնտեսագետի» այս խորագրի ներքո, հարկ ենք համարում խոսել, մեր կարծիքով, անչափ ապազգային ու ստվերոտ երևոյթի՝ ռարիսի մասին: Դեռևս 2016 թվականի դեկտեմբերին մենք կազմակերպեցինք մի միջոցառում, որի ընթացքում փորձեցինք տեսանելի, լսելի ու շատ առարկայական ներկայացնել այդ երևոյթը և դրա տիտուր հետևանքները: Կարելի է փաստել, որ ռարիսն այսօր ոչ միայն երաժշտության աշխարհում է, այլ շատերի համար դարձել է կենսակերպի, նիստուկացի, ինքնարտահայտման բաղադրիչ: Յուսով ենք՝ ամսագրի միջոցով մեր ձայնը կիասնի ավելի մեծ լսարանի:

Նախ՝ ի՞նչ է ռարիսը: Այն 1920-ական թվականներին կյանք ստացած և շրջանառվող «բանվորական արվեստ» (քածու և սպառաւ արվեստ)՝ (քածու և սպառաւ արվեստ) արտահայտության կրծատ գրությունն է: Կար նաև Արվեստի աշխատողների միություն (Քածու և սպառաւ արվեստ) հաստատությունը, որն այդ տարիներին երաժշտության և կենցաղսպասարկման ծառայություն էր, իսկ կատարողները ինքնուս երաժշտներ էին, ովքեր սպասարկում էին հարսանիք, թաղում և ընտանեկան այլ միջոցառումներ: Ուարիսն այսօր, ուզենք, թե չուզենք, կայացած երևոյթ է և ունի նույնիսկ ժանրային տարանջատումներ: Առավել որոշակի՝ այն կատարողական եղանակ է, և անգամ ժողովրդական երգի կատարման ընթացքում որոշ ելեզների, խաղիկների առկայությունը կարող է կատարում դարձնել ռարիս: Երկրորդը, որն առավել վտանգավոր է, նրանում առկա է ոչ հայկա-

կան երաժշտական մտածողություն, ոչ հայեցի են հնչերանգներն ու շեշտադրումները, ավելի հստակ՝ արևելյան ժողովուրդների, մասնավորապես՝ թուրքական, ադրբեջանական, քրդական, արաբական մոտիվներ ու խաղեր են: Այլ կերպ ասած՝ մի խառնածին երաժշտական հորինվածք, որ մեկնաբանվում է հայերեն և հայ կատարողների կողմից: Ինչի հետևանքով, ցավոր, պեսոր է արձանագրենք, որ այն հավակնում է «հայկական երաժշտություն» կոչվել: Եվ որպես տրամաբանական շարունակություն՝ համացանցի տարբեր հարրակներում այս ձևակերպմամբ հարցում կատարելով օտարը շփոթության մեջ է ընկնում՝ նույնացնելով հայկական, քրդական, թուրքական և այլ ազգերի երաժշտությունը: Իսկ մենք մեր հերթին, ծանոթ չհնելու մեր հսկ գանձերին, անկիրը ու անփույթ վերաբերմունք դրսնորելով, լսում ենք այդ երգերը, զվարճանում դրանց ներքո՝ ի վերջո տանու տալով մեր մշակույթը: Մեզանում ռարիսն օրեցօր խոր ու հիմնավոր արմատներ է ծգում ու տարածում ստանում:

Մեր ֆիզիկական հայրենիքի սահմաններն այսօր պաշտպանում է հայ գիննորը, փառք ու պատիվ նրան, իսկ ո՞վ պետք է պաշտպանի մեր հոգևոր հայրենիքը: Մեր հոգևոր հայրենիքը արդեն «ներխուժել են», մեր հոգևոր հայրենիքում «պատերազմ է»: Պատկերացնո՞ւմ եք, եթե մեր հոգևոր հայրենիքն էլ ունենար պաշտպանության նախարարություն, ապա ի՞նչ տագնապ պիտի հնչեցներ: Մոտավորապես այս բովանդակությամբ. «Թշնամին (այսինքն՝ մենք ինքներս՝ ներքին թշնամին) գրոհում է երկու ուղղությամբ՝ կամ թքացնել, կամ ոչնչացնել: Միաժամանակ թեժ նարտեր են ընթանում «Սարի աղջիկ», «Աղանա», «Զարթիր լատ» և այլ երգերի համար»: Փոքր-ինչ հումորով ու փոքր-ինչ չափազանցված, բայց վտանգ, որը կախված է մեր գլխին:

Ավելի ցավալի է ներկայանում հրավիճակը, երբ այդ կատարողական եղանակն են որդեգրում համակրանք ու համընդհանուր ճանաչում վայելող հայ երգիչ-կատարողներն ու երգահանները՝ հաճախ ունկնդիրն մատուցելով ոչ հայեցի երաժշտություն՝ ուղեկցվող անհմաստ բառակույտով, երբեմն էլ թուրքական երգերի բառացի թարգմանություններով:

Մերը թողած՝ մենք այլոց արժեքներն ենք որդեգրում, նրանց անճաշակն ենք քարոզում ու տարածում, իսկ նրանք մեր գանձերն են յուրացնում: Վերջինիս վկայություններով ողողված է համացանցը. թե ինչպես է թուրքական ֆուտբոլային թիմը որպես հիմն ընտրել «Զարդիր Լառ»-ի երաժշտությունը կամ «Աղանան» թուրքերեն հնչում է որպես սիրային երգ:

Այս ամենի դեմ պայքարի հստակ ու հաղթական ճանապարհ կա, որի բանաձևը տվել է Նժդեհը. «Ծանի՞ր զքեզ... Կուզեի, որ իմաստասիրական այդ հրամայականը քաղաքուած լիներ մեր դպրոցական շենքերի ծակտին, ապա և մեր աշակերտութեան ուղեղին մեզ»: Պարզապես չի կարելի թույլ տալ, որ օրիսը դառնա մեր մշակութային ինքնության մի նասը: Իսկ թույլ չտալ կարելի է միայն սեփականը լավ ճանաչելով, սիրելով, լսելով, քարոզելով:

Խոսել հայկական երաժշտության մասին ու չանդրադարձնալ Կոմիտասին, անկարելի է: Կոմիտասը օտար տարրերից մաքրել, մշակել ու բյուրեղացրել է հայ երգը, և այսօր չափուի հաշտվենք, որ այն կրկին դառնա օտարահունչ ու անճաշակ, խորթանա մեր եռյունից, մեր ինքնությունից:

«Յայ երաժշտությունը ոչ միայն մեղկ ու տիսուր չէ, այլև համակ ուժ է և կենդանություն ու իր մեջ կը սնուցանե փիլիսոփայությունն իսկ, ոգին իսկ իր ցեղին, որովհետև երաժշտությունը ամենեն մաքուր հայելին է ցեղին, ամենեն հարազատն ու կենդանին անոր բոլոր արտահայտությանց մեջ. կենդանի, որքան կենդանի է այդ ցեղը, ուժեղ, որքան ուժեղ է իրեն ծնունդ տվող ժողովուրդը». ասուն է Կոմիտասը:

Այո, լուծումը մեկն է՝ մերժել օտարն ու անճաշակը, ճանաշել ու տեր կանգնել սեփական հարստությանը: Պետք է հավատարիմ մնանք ինքներս մեզ, համայն մարդկության առջև մեր գործերով փաստենք, որ մեր հայութի արժանավոր զավակներն ենք, քայլում ենք նրանց ոտնահետքերով՝ մարմին տալով նրանց տեսլականին ու երազանքներին, քանզի «Ծառն արմատով է ծառ՝ տունն իմամբ է տուն», ինչպես ասուն է Ղևոնդ Ալիշանը:

Սիրելի ընթերցն՝, որպեսզի մեր ասելիքը մերկապարանոց չհնչի, սիրով ծեղ ենք ներկայացնում երգերի ու պարեղանակների մեր ինտուանին (ստեղծագործության և կատարողի կամ համույթի անվանումը), որոնք, հավատացած ենք, կօգնեն վերիիշել, նորովի ճանաչել հայ երգը ու առիթների դեպքում հնչեցնել:

1. Աղումիկ - Էլեմենտ բենդ/Element Band
2. Կանչում եմ, արի - Էլեմենտ բենդ/Element Band
3. Ռուրի-րուրի - Զուլալ/Zulal
4. Մախմուր աղջիկ - Ֆորշ
5. Կանչում եմ, արի, արի - Քարահունջ
6. Արագիլ - Սերժ Թանգյան
7. Նոր ծաղիկ - Տիգրան Համասյան
8. Երգումի շորոր - Արաքս/ La Brise
9. Մուսա լեռան պարեղանակ
10. Գտա քեզ երկնքում - Լավ էլի

ԴՊՏԴ ՈՒԽ «Նժդեհ»
ռազմահայրենասիրական ակումբ

ՍԻՐԱՋՆԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՑԱՆ:

ազգային մշակույթի նվիրյալը

Ժողովրդական երգարվեստի պահպանման և հանրահոչակնան գործում ունեցած նշանակալի ավանդի համար ազգային երգ ու պարի նվիրյալ, փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու, դրցենտ Սիրազնիկ Հարությունյանը պարզեատրվել է Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարության Ուկե մեդալով: Պարզեած նրա բնակարանում հանձնել են նախարարության աշխատակազմի մշակութային ժառանգության և ժողովրդական արիեստների վարչության պետ Արմենակ Սարգսյանը և «Մրրո» հայ ազգային երգարվեստի կենտրոնի հասարակական կազմակերպության նախագահ Արմեն Գրիգորյանը:

Իր աշխատանքային ու ստեղծագործական եռանդուն ու բովանդակալից կյանքի շորս տասնամյակը Սիրազնիկ Հարությունյանը մեր համալսարանում նվիրաբերել է գիտական ու մանկավարժական գործունեությանը, հայրենասիրության և բարոյականության դասեր տվել սերունդներին, և արդեն մեկ տարի է անցել է վաստակած հանգստի: Լսելով ազգային երգ ու պարի գիտակ ու հիմանակի կատարող՝ նա իր պարտքն ու առաքելությունն է համարել այն պահպանելը, քարոզելը, տարածելը, սերունդներին իրենց ազգային մշակույթի գոհարները փոխանցելը: 1982 թվականին տնտեսագիտական համալսարանում նա ստեղծել է «Մասունք» ազգագրական երգի-պարի համույթը, որը համալրել են ուսանողներ, դասախոսներ, աշխատակիցներ: Հրավիրել է երաժշտներ, խունքն ապահովել ազգային տարազներով, գրագետ ու բժամնիր կերպով ստեղծել երգացանկ ու երկար տարիներ եղել համույթի գեղարվեստական դեկավարը: Սիրազնիկ Հարությունյանը հրատարակել է հայ ազգային երգարվեստին նվիրված մի շարք ուսումնասիրություններ, այդ թվում՝ «Յայ երգարվեստը, գուսանի խրատը և հայութի ցատումը» ուսումնասիրությունը:

Ընորհավորում ենք հարգարժան Սիրազնիկ Հարությունյանին, մաղրում առողջություն, սովորություն, լավատեսություն:

www.alain-manoukian.fr

Ֆրանսիական «Ալեն Մանուկյան» (Alain Manoukian) բրենդը ստեղծվել է 1969 թվականին և արդեն մի քանի տասնամյակ է ուռույն ձեռագործ ու ասելիքով իր հաղթարշավն է շարունակում նորաձևության աշխարհում: Բրենդի ստեղծման ակունքում կանգնած են ամուսիններ Ալեն և Դանիելա Մանուկյանները, ովքեր ստեղծագործաբար և միաժամանակ գործարարի հոտառությամբ ու ջիղով կյանքի կոչեցին այս հայանուն բրենդի բարի համբավը:

Նորաձևության աշխարհ մուտք գործելու առաջին խև տարում Ալենին անվանեցին «Տրիկոտաժի արքա», երկրպագուները նախապատվություն էին տալիս նախևառաջ բարձրակարգ տրիկոտաժին ու անթերի կարին: Ընկերության զարգացման համար գլխավոր սկզբունք դարձավ ընտանեկան ավանդույթների պահպանումը: Ալենի և Դանիելայի զավակները՝ Սեդան և Դավիթը, անմիջական մասնակցություն ունեցան ծնողների սկզբանավորած գործի պահպանման և զարգացմանը: Սեդան զբաղվում է նոր հավաքածուների ոճով, Դավիթը, ով Եվրոպայում տնտեսագետն էրը թուրքուն է ստացել, «Ալեն Մանուկյան» ընկերությունների խմբի նախագահն է:

Ալեն Մանուկյանի ընտանիքը ծագումով Արևմբեյյան Դայաստանից է՝ Խարբերդից: Զարգացած արհեստավորական այս քաղաքում 19-րդ դարում առանձնապես վերելք էին ապրում ջուլհակությունն ու մանածագործությունը, մետաքսագործությունն ու գորգագործությունը: Մանուկյանների ընտանիքի, ինչպես և տասնյակ հազարավոր խարբերդցիների գլխին կախվում է ցեղասպանվելու և բռնի տե-

«ԱԼԵՆ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ».

հայանուն բրենդի ֆրանսիական հմայքը

դահանվելու վտանգը: Ընտանիքն արտագաղթում է Սիրիայի Դալայ քաղաք և տարիներ անց, ստանալով նանսենյան անձնագիր, մեկնում Ֆրանսիա: Մարտելում Մանուկյան ընտանիքը սկսում է զբաղվել կոշիկի արտադրությամբ: 1946 թվականին ծնվում է Ալեն Մանուկյանը:

Գուցե իր հետագա կարիերան նա նվիրեր ծնողների հիմնած կոշիկ արտադրող ընկերության համեստ գործին կամ էլ հաջողակ վերելքին, եթե չլիներ կնոջ՝ Դանիելայի նորաձևության տաղանդը, որը 1960-ականներին բացում է հագուստի խանութը: Նա ծագումով բելգիացի գործվածքներ արտադրող ընտանիքից էր, լավ էր հասկանում այս արհեստի նորությունները: Որոշ ժամանակ անց Դանիելան սկսում է մոդելավորել սեփական բլուզները և վաճառել իր խանութում: Շուտով ամուսինները նկատում են, որ այդ մոդելներն ավելի արագ են վաճառվում, քան մյուսները: Ոգեշնչվելով կնոջ՝ բլուզների վաճառքի հաջողության՝ Ալեն Մանուկյանը որոշում է քողնել ընտանեկան կոշիկի բիզնեսը և հիմնել սեփական ընկերությունը, որը կարտադրի իր կնոջ մոդելավորած հագուստը: Ծնողների ֆինանսական աջակցությամբ Մանուկյանը 1972 թ. նոյեմբերին Կոլմար քաղաքում բացում է «Ալեն Մանուկյան» առաջին խանութը:

Մշակելով կանացի նորաձևության ամբողջական տեսականի՝ Մանուկյանները հասնում են մեծ հաջողության: Հավաքածուի համար թիրախային էին համարվում 30-40 տարեկան կանայք: Գործված հագուստը կազմում էր ընկերության վաճառքի ամենախոշոր հատվածը՝ ավելի քան 75%-ը: Աստիճանաբար ձեռք բերելով համբավ ու հեղինակություն՝ ընկերությունը ֆրանսիական տրիկոտաժի աշխարհում նվաճում է իր հաստատուն տեղը: Մի առիթով, բացահայտելով իր հաջողության գաղտնիքը, Մանուկյանը նշում է. «Արտադրողը փակված է գործարանի պատերի ներսում և չի հասցնում հետևել նորաձևության զարգացումներին: Միայն ներկայացնողն ու տարածողը կարող է գգալ հաճախորդի ցանկության «բույրը»»:

Բավականաչափ հոչակ ձեռք բերելով Ֆրանսիայում՝ 1980-ականների կեսերին Մանուկյանն սկսում է մտածել միջազգային ասպարեզ դրուս գալու և ճանաչում ձեռք բերելու մասին: 1984-ին խանութներ են բացվում Իտալիայում, Իսպանիայում և Շվեյցարիայում: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները դառնում են նոր հաջողության կարևորագույն թիրախ, քանի որ ընկերությունը խանութներ է բացում նաև Նյու Յորքում, Բոստոնում, Ատ-

ՖԻՂԱՍԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՍՊՈՐՏԸ՝ ԵՐԿՐԻ ՀՅՈՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՍՈՒՐԻԱԼ-ՏԱՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱԾՄԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ ԳՈՐԾՈՆ

Ներկա դարաշրջանում ֆիզիկական դաստիարակությունը և սպորտը, առավել քան երբեք, ներկայանում են որպես քաղաքականության, արվեստի, մշակույթի, առողջ ապրելակերպի և մտածելակերպի, ինչպես և յուրաքանչյուր երկրի հզորության ամրապնդման ու տնտեսության զարգացման միջոց:

Լինելով մարդու առողջության պահպանման համակարգված, գիտակցական և նպատակաուղղված գործընթաց ու հասարակական երևոյթ՝ այն նպաստում է նաև աճող սերունդների՝ կյանքի նորագույն ձևերին նախապատրաստվելուն և հարմարվելուն:

Կասկածից վեր է նաև, որ միայն ուղղորդված և նպատակային ֆիզիկական ակտիվությունը ու սպորտային գործունեությունը կարող են լուծել աճող սերնդի առողջության ու հետագա մասնագիտական գործունեության հիմնախնդիրները: Ինչ խոսք, դա բավականին բարդ և դժվարին գործընթաց է ու պահանջում է ոչ միայն լավ մշակված ուսումնական ծրագրեր ու պլաններ, այլև փորձառու և գիտակ մարզիչ-մանկավարժներ, նպաստավոր պայմաններ ու միջոցներ:

Այս խնդրի լուծմամբ գրադպել ու գրադպում են բազում գիտնականներ՝ ուսումնասիրելով տարաբնույթ մասնագիտությունների տեր մարդկանց օրգանիզմի ֆունկցիոնալ, ֆիզիկական և բարոյահոգեբանական հնարավորությունները և այն չօգտագործված պահուստներն ու միջոցները, որոնք կարող են բարձրացնել նրանց գործունեության օգտակար գործողության գործակիցը աշխատանքում և կենցաղում:

Մյուս կողմից, ժամանակն ինքն է թելադրում մարդու հոգեֆիզիկական պատրաստության անհրաժեշտությունը և ընդհանուր ուղղությունները՝ ելեւով մասնագիտական ուղղվածությունից և առկա հնարավորություններից:

Մասնագիտական ֆիզիկական պատրաստության և մարզաձևի ընտրության վերաբերյալ գիտելիքների և ունակությունների ձևավորումը տնտեսագիտական բուհերի ուսանողության շրջանում հենց այն ուղղություններից է, որը կօգնի ապագա մասնագետներին ոչ միայն հարմարվելու տարրեր պարզ և բարդ իրավիճակներին, այլև հաղթահարելու սպասվելիք «մասնագիտական» դժվարությունները:

Տնտեսագետի մասնագիտությամբ աշխատում

են առավելապես մասնավոր առևտորային ու ֆինանսական կազմակերպություններում և պետական կառավարման մարմիններում: Շուկայական տնտեսության արդի պայմաններում գործեք յուրաքանչյուր կազմակերպություն է մրցակցային միջավայրում: Ժամանակակից գործարարության մշակույթը պարտադրում է մի կողմից չանտեսել սեփական կորպորատիվ շահերն ու հետաքրքրությունները, մյուս կողմից՝ պահպանել մրցակցության երիկայի կանոնները: Այդ տեսակետից միթք սպորտն ինքնին մրցակցություն չէ: Զքաղկելով որևէ մարզաձևով, մասնակցելով մարզական միջոցառումներին և լինելով որևէ թիմի անդամ, մարդն ականա հայտնվում է մրցակցային միջավայրում: Մի խոսքով, սպորտով զբաղվելով դաստիարակում է մրցակցության ոգի, ինչու չէ նաև գործելաոծ: Մյուս կող-

մից, մրցումային կանոններն ու օրենքները ձևավորում ու ամրապնդում են օրինականություն և կարգապահություն: Արդյունքում, եթե օրինական խաղի և մրցակցության տրամաբանությունը տարածենք տնտեսական հարաբերությունների վրա, ապա ենթադրվում է օրինական ճանապարհով տնտեսական մրցակցություն՝ հաջողության հասնելու համար:

Անվիճելի է նաև, որ մրցակցության մեջ մարդկանց համար կարևոր է ոչ միայն հաղթանակի հասնելու ձգտումը, այլև պարտվելու կարողությունը՝ հետագայում հաղթելու ակնկալիքով, որը նույնպես կամային հատկանիշ է: Եվ իգույ չէ ասկած՝ յուրաքանչյուր պարտություն հաղթանակի սկիզբն է:

Սպորտի կարևոր առանձնահատկություններից է նաև թիմային մտածողությունը՝ կոլեկտիվիզմը: Թիմում հանդիս գալ նշանակում է մի կողմից ներդնել անձնական կարողությունները ընդհանուր հաջողության համար, մյուս կողմից՝ ապրել և անձնապես օգտվել թիմային գործունեության արդյունքներից: Վերջինս ամբողջությամբ արտացոլում է կառավարման սկզբունքներից մեկի՝ անձնական շահի ստորադասումը ընդհանուր շահին: Այդորինակ որակների ձեռք բերումը, կարծում ենք, օգտակար կարող է լինել ցանկացած մասնագետի համար, իսկ տնտեսագետի համար դրանք ուղղակի անհրաժեշտություն են:

Ֆիզիաստիարակության և սպորտի միջոցով մարդու կարողանում է նաև տիրապետել բացասական կրթերին և օգտագործել իր ուժերը ազնիվ,

արդար գործունեություն ծավալելու համար: Սպորտային դաշտում է, որ մարդը ներդնում է իր բոլոր կարողությունները՝ մրցելու և ոչ թե բռնություն գործադրելու համար: Բացի բարեկամական, եղբայրական և այլ մարդկային հարաբերություններից, սպորտում կարելի է գտնել էթիկական կրթության նորանոր տարրեր, արժեքներ ու ձևեր՝ պատասխանատվություն, ազնվություն, մարդասիրական բազում դրսնորումներ:

Դարձ է նշել, որ սպորտային գործունեության մեջ լայն տարածում ունեցող «արդարացի խաղի» սկզբունքներն ու կանոնները հենց այն արժեքներն են այսօրվա սոցիալական ու քաղաքական ապրելածում, որոնք առավել պահանջարկ ունեն հաւաքանես կոռուպցիոն երևույթների վերացման ու բիզնեսի արդյունավետ ձևերի կազմակերպման գործում:

Այսօր շատ է խոսվում նաև օլիմպիական սպորտի առևտորային (կոմերցիոն) բնույթի մասին: Կարծիքներ կան, որ այն խարիսխում է օլիմպիզմի բարոյական հիմքները: Մյուս կողմից, կոմերցիան և օլիմպիական բիզնեսը դարձել են ժամանակի հրամայական պահանջ: Մնում է այնպես անել, որ ոչ թե կոմերցիոն հետաքրքրությունները ղեկավարեն սպորտը, այլ դրանք իրագործելի դաշնամ միայն սպորտի բարոյական նորմերի պահպանման և անմիջական ենթակայության ներքո: Չէ՞ որ օլիմպիական կրթությունը, որպես սպորտի բարոյական արժեքների պահպանման համակարգ և մանկավարժական խնդիր, պատրաստում է մարդուն սոցիալական կյանքի մասնակիցը լինելուն, այսինքն՝ նրա սոցիալականացումը դարձնում է առավել լիարժեք:

Ֆիզիկական դաստիարակությունն ու սպորտը կարևոր առաքելություն ունեն նաև մարդկանց միջև հարաբերություններ ձևավորելու առումով: Ուսումնառության ընթացքում հաճախելով սպորտային պարապունքներին և մասնակցելով դասերին ու մարզական միջոցառումներին՝ ուսանողների միջև առավել ամուր ու առարկայական են դաշնում սոցիալական փոխհարաբերությունները՝ դրանից ակնկալվող բոլոր դրական արդյունքներով:

Այս, սպորտը մարդուն հնարավորություն է տալիս առանձնահատուկ դեմք ու կարգավիճակ ունենալ հասարակության մեջ և աշխատանքային կոլեկտիվում: Եվ պատահական չէ, որ շատ երկրների դեկավարներ և պաշտոնյաներ իրենք են զբա-

վում սպորտով կամ դեկավարում այս կամ այն ֆեղերացիան ու սպորտային կազմակերպությունը:

Ֆիզիկական դաստիարակությունն ու սպորտը լավագույն միջոց են նաև առողջ ապրելու և մարդկային կյանքը էլ ավելի բովանդակալից ու հետաքրքիր դարձնելու համար: Սպորտով և ֆիզկուլտուրայով կանոնավոր զբաղվելը ենթադրում է հետևել սննդակարգին, անձնական հիգիենային, խուսափել մարդու օրգանիզմի համար վճարակար սովորություններից (ծխախոտ, ալկոհոլ, թմրադեղեր, շվայտ կյանք և այլն): Չաետք է մոռանալ, որ առողջությունը, ֆիզիկական կարևորությունից բացի, ունի նաև հոգեբանական նշանակություն: Ֆիզիկապես թույլ ու տկար մարդկանցից դժվար է ակնկալել ոգևորություն, մտքի թրիչը, ձգտումներ, նախաձեռնություններ կամ ակտիվ գործողություններ:

Վերջապես սպորտը կորպորատիվ ոգի է ձևավորում ցանկացած կազմակերպության ներսում: Երկրպագուների ոգևորությամբ կարելի է գնահատել սպորտի մեջ ուժը կորպորատիվ մտածողության ամրապնդման ու հաստատման տեսանկյունից, անգամ այն մարդկանց շրջանում, որոնք չեն զբաղվում սպորտով: Այս, սպորտը միարանում է, համախմբում, հնարավորություն է տալիս առավել ակտիվ ու նոր ձևերով գործակցել, ուրախանալ կամ տիրել մեկմեկու հաջողություններով ու հոգեբրով: Այլ խոսքով՝ ոգևորության նոր ալիք բարձրացնել՝ միասնական ու ոգեշունչ կերպով երկրի տնտեսությունը զարգացնելու և հայրենիքը պաշտպանելու գործում: Մի՞թե ոգեշունչ չէին վերջերս մեր մարզիկների տարած հաղթանակներն օլիմպիական խաղերում:

Վերջապես ֆիզիկական դաստիարակությունը և սպորտը օգնում են յուրաքանչյուրին՝ զարգանալու հասարակության մշակույթի հետ միասնության մեջ, հասնելու ստեղծագործական գործունեության և գիտելիքների, զգացմունքների և կորպորատիվ հարաբերությունների, նյութականի և հոգևորի ներդաշնակության, հարթելու բնույթան և արտադրության, աշխատանքի ու հանգստի միջև հակասությունները: Ու այս ամենը թույլ է տալիս յուրաքանչյուրին՝ հասնել սոցիալական կայունության, ստեղծում է հոգևոր հարմարավետություն:

Հետաքրքրական է այն հանգանքը, որ ֆիզկուլտուրայով և սպորտով զբաղվող ուսանողները, որպես կանոն, աչքի են ընկնում նաև բարձր առաջադիմությամբ և հասարակական գործունեությամբ, դրանց շնորհիկ անհատը ձևավորում է սովորելու, աշխատանքային ու կենցաղային բնույթի հատուկ հոգեֆիզիկական, սոցիալ-տնտեսական ու հասարակական մտածելակերպ:

Այս ամենը ուղղակիորեն չի կարող չափուադան տվյալ երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և հզորության ամրապնդման, աշխատուժի որակի, պահանջարկի ու սպառնան կառուցվածքի, սպառների վարքագիր, միջտնտեսական կապերի և տնտեսական համակարգի այլ ցուցանիշների վրա:

ՀՊՎԱՆԵՍ ԳԱՐԻՒԵԼՅԱՆ

ՀՊՎԱՆԵՍ ֆիզդաստիարակության, ԱԻ և ՔՊ ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար, դրենան

ԼԵՎՈՆ ՍԱՄՎԵԼՅԱՆ

ամբիոնի պրոֆեսոր

Քանալսարանի ղեկավարության նախաձեռնությամբ կազմակերպված 2017 թ. տարեմուտի հանդիսությունը դեկտեմբերի 29-ին շերմության և սիրո մթնոլորտում, տոնական սեղանի շուրջ էր համախմբել ալրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի ներկայացուցիչներին, ստորաբաժանումների աշխատակիցներին: Շնորհավորանքներու ու բարեմաղբանքներու հետցին ռեկտոր Կորյուն Արոյանը, պրոռեկտորներ Գագիկ Վարդանյանը, Պարույր Թալանքարյանը, Միհրդատ Ջարությունյանը, Միխաղի Կարապետյանը, Սևակ Խաչատրյանը: Բուրի ղեկավարն անձնական և աշխատանքային հաջողություն մաղեց աշխատակիցներին, բարօրություն՝ նրանց ընտանիքներին, խաղաղություն ու զարգացում՝ մեր Երևանի: Տոնական սեղանի շուրջ գործընկերները շնորհավորեցին միմյանց, բարեմաղբեցին: Նրանք հրաժեշտ տվյալներու 2016 աշխատանքային տարվան՝ համակվածք շերմ ու բարի տրամադրությամբ ու ակնկալիքով, որ 2017-ը ավելի բարեբեր ու հաջողակ է լինելու:

Քաշվապահական հաշվառման և առողջի ֆակուլտետի մագիստրատուրայի 1-ին և 2-րդ կուրսերի ուսանողների համար ղեկտեմբերի 7-ին բանախուեց «Արցախբանկ» ՓԲԸ-ի խորհրդի անդամ Արքուն Շորովյանը: Կառավարչական հաշվառման և առողջի ամբիոնի նախաձեռնությամբ կազմակերպված բաց դասը «Ֆինանսական վերլուծություն» և «Ֆինանսական ենթակառուցվածքների առողջի» առարկաների շրջանակներում էր: Սասմակցում էին նշված ամբիոնի վարիչ Լիանա Գրիգորյանը, ղեկանի տեղակալ Սոնա Ղազարյանը, առարկաների դասախոս Վահան Բաբայանը:

Հանդիպման առաջին հատվածում Արքուն Շորովյանը ուսանողներին ներկայացրեց կառավարչական որոշումների ընդունման գործընթացում առողջի տեղուն ու ղերը, Երկրորդում՝ ֆինանսական վերլուծաբանի գործառույթները:

Բնօտագործման տնտեսագիտության ամբիոնի վարիչ, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Սուրեն Գևորգյանը «Հորիզոն-2020» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակում ՀՀ ԳԱԱ հայտարարած մրցույթում շահել և նոյեմբերի 28-ից դեկտեմբերի 2-ը Ֆրանսիայի Լիոն քաղաքում մասնակցել է «Միջազգային տեխնոլոգիաների և գործարարության» հանդիպումների ընթացքում կազմակերպված «Կանաչ օրեր» միջազգային համաժողովին: Նա աշխատել է կլիմայի գլոբալ տաքացնան հիմնախնդիրներին վերաբերող բաժանմունքում և ներկայացրել է հայաստանյան հրավիճակը: Դրանից մեկ ամիս առաջ Սշգարադում ալրոֆեսուրում մասնակցել է գլոբալ տաքացնանը նվիրված միջազգային գիտաժողովին և ներկայացրել է «Կլիմայի գլոբալ տաքացնան տնտեսական հիմնահարցերը» թեմայով զեկուցում:

Ղեկտեմբերի 11-ին ՀՅՊՀ մարզադահիճում տեղի ունեցած «Սուպեր գավաթ» առաջնությունում մեր հավաքականը 4:1 հաշվով հաղթանակ է տարել Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի թիմին նկատմամբ (մարզիչ Կարեն Միքայելյան):

Առաջնությունը կազմակերպել էր ՀԵՆ-Շ ՀՅՊՀ և ՀՖՖ աջակցությամբ:

Ղեկտեմբերի 14-ին մեր համալսարանում էր Պրահայի Տնտեսագիտական հետազոտությունների և ավարտական կրթության կենտրոնական հաստիտուտի (CERGE-EI) ներկայացուցիչ (ասպիրանտ) Գեղեցիկ Աֆունցը, ով ուսանողներին մանրամասներ հաղորդեց նշված բուհի մագիստրոսական և ասպիրանտական ծրագրերի, կրթարոշակների մասին, տրամադրվեցին տեղեկատվական գրքույթներ:

Միջազգային տնտեսագիտության մասնագիտության ասպիրանտուրայի հեռակա 2-րդ կուրսի ուսանողությի ներմինե Կատվայանը մասնակցել է Երիտասարդ առաջնորդների դպրոցի, «Կոնրադ Աղենաուեր» իինադադամի հայաստանյան գրասենյակի աջակցությամբ իրականացված Քայաստան - ԵՄ համագործակցության հեռանկարների վերաբերյալ հետազոտական ծրագրին: «Կովկաս» ինստիտուտի քաղաքագիտական ուսումնասիրությունների բաժնի ղեկավարության մեջ սապիրանտը և ԵՊՃ ուսանողությի Սոնա Փարայանը համահեղինակել են «ՀՀ-ն Եվրոպական Միության և Եվլասիական տնտեսական միության միջև համագործակցության բարարական և տնտեսական հեռանկարները» թեմայով հոդված, որը ճանաչվել է լավագույնը:

Պետական և մունիցիպալ կառավարում մասնագիտության 4-րդ կուրսում դեկտեմբերի 13-ին հերթական սեմինարն էր ուսանողները բաժանվել էն 2 խմբի և կատարել «Եվրամիությունը որպես տնտեսական միավոր» և «ՀՀ տարածքային քաղաքականությունը» թեմաներով հետազոտական աշխատանքներ (դասախոս՝ տ.գ.թ. Սարգս Ասատրյանց, սեմինարավար՝ տ.գ.թ. Թագուհի Օհանյան): Կերպար փոխանցմանը ուսանողների մի խումբը համեմատական վերլուծություն էր կատարել ԵԱՏՍ-ի և ԵՄ-ի միջև՝ փորձելով ցույց տալ, թե Հայաստանի համար որ կառույցն է առավել նպատակահարմար, երկրորդ խումբը Սյունիքի մարզի օրինակով վերլուծել էր ՀՀ տարածքային քաղաքականությունը, մարզում առկա սոցիալ-տնտեսական հիմնախիմները և առաջարկել լուծումներ:

Ապահովագրական գործ մասնագիտության 4-րդ կուրսի ուսանողներ Լիիթ Գևորգյանն ու Նելլի Ցականյանն արժանացել են «Դայ համայնք՝ հայ ուսանողությանը» հիմնադրամի սահմանած և «Ռուսգոսստրախ-Արմենիա» ապահովագրական ընկերության կողմից ֆինանսավորվող անվանական կրթառոշակի: Այս մասին դեկտեմբերի 13-ին կայացած ռեկտորատի հիմունք հայտարարեց ռեկտոր Կորյուն Արյոյանը՝ շնորհակալություն հայտնելով հիմնադրամի տնօրեն Արտավագի Յախչիբեկյանին և «Ռուսգոսստրախ-Արմենիա» ապահովագրական ընկերության՝ համագործակցության և լավագույն ուսանողներին խրախուսելու համար:

Ֆինանսական հաշվառնան ամբիոնի վարիչ Ալվարդ Սարգսյանի նախաձեռնությամբ դեկտեմբերի 15-ին մեր բուհում էր «ՍՊԸ-Առողջություն» ՍՊԸ-ի առողջություն դեկավար, որակավորված միջազգային առողջութոր գնել Խաչատրյանը, ով բաց դասի շրջանակում ներկայացրեց ՖՀՍՍ 15 և 16 ստանդարտները (հասույց և վարձակալություն): Ներկա էին հաշվապահական հաշվառնան և առողջութի ֆակուլտետի տարրեր կուրսերի ուսանողներ: Ֆինանսական հաշվառնան ամբիոնի դոցենտ Լևոն Սահակյանը նշեց, որ ներկայացվող ստանդարտները դեռևս բարգմանված չեն, գիտական հանրությունը նույնական նոր է ծանոթանում դրանց:

Ի՞րավագիտության և քաղաքակիտության ամբիոնի դոցենտ Վարդան Արյոյան իր անձնական գրադարանից համալսարանի գրադարանին է նվիրել շուրջ 100 գրքեր և գիտական ամսագրեր, որոնք հիմնականում քաղաքագիտական վերլուծություններ են՝ աշխարհաքաղաքական, ազգային անվտանգության հարցերի շուրջ:

Դեկտեմբերի 24-ին ՀՊՏՀ Եղեգնաձորի մասնացույուն տեղի է ունեցել «ԴՅ մարզերի սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնախնդիրները» խորագործ գիտաժողովը: Ձեկուցումներով համեմատ են Եղել դասախոսներ, թեմաները առնչվել են կրթության հիմնախնդիրներին, նորարարությանը, տարածքային զարգացմանը:

Ներկաներին ողջունել է Սոս Խաչիկյանը և ընդգծել նորարարությունների դերն ու կարևորությունը տնտեսության զարգացման գործում: Ներկայացված է Եղել 24 գեկուցում, քանախոսնել են Սոս Խաչիկյանը, մասնացույի փոխտնօրեն Արփիմե Յովկակիմյանը, հրավիրված դասախոսներ, դոցենտներ Միսակ Ավագյանը և Լիսա Վկետիսյանը:

Դեկտեմբերի 21-ին լրացավ Արցախյան ազատամարտում իր կյանքը զոհաբերած ՀՊՏՀ ուսանող, Ռամկավար ազատական կուսակցության ներկայացուցիչ Կարեն Բախչշի Մանվելյանի 50-ամյակը: Այս առթիվ Ռամկավար ազատական կուսակցության կազմակերպած հուշ-ցերեկույրին ներկա էին ազատամարտիկի մայրը՝ Ամայա Գևորգյանը, հարազատները, մարտական ընկերները, ուսուցիչները, նշված կուսակցության ատենապետ, «Ազգ» օրաթերթի գլխավոր խմբագիր Յակոբ Ավետիքյանը, հյուրեր: Ներկայացվեցին հերոսի կենսագործունելու, նրա օրագրից պահպանված գրառումները, որտեղ նկարագրված են Արցախյան պատերազմի դրվագներ: Ներոսի հարազատներին երախտագիտական խոսք հղեցին և հուշեր պատմեցին Կարեն Մանվելյանի զինակից Ֆելիքս Յովսեփյանը, ՀՊՏՀ բարձրագույն մարենատիկայի ամբիոնի դոցենտ Գարեգին Միհիբարյանը: ՀՊՏՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Արյոյանի անունից ներկաներին ողջունեց համալսարանի ասպիրանտ, «Մարտական հաշվարկ» գրքի հեղինակ Յայկ Բեջանյանը: Անմայա Գևորգյանը նշեց, որ որդին ապրել է կարճ, բայց բովանդակալից կյանք՝ նոր սերնդին թողնելով անձնությաց հայրենասերի իր կերպարը:

ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայությունը մեր համալսարանի գրադարանին է նվիրել «ՀՀ 2014թ. գյուղատնտեսական համատարած հաշվառնան հիմնական արդյունքները» հրատարակության 60 օրինակ, ինչպես նաև 2016 թ. վիճակագրական տարեգրի հերթական համարը:

Ուկտոր Կորյուն Արոյանի հրավերով, արտաքին կապերի բաժնի նախաձեռնությամբ դեկտեմբերի 20-ին ՀՊՏՀ այցելեց Հայաստանում ԱՄՆ արտակարգ և լիազոր դեսպան, և. գ. Ռիշարդ Մ. Միլս Կրտսերը: Նրան իր աշխատասենյակում հյուրընկալեց համալսարանի ռեկտորը, որից հետո դեսպանին ուղեկցեց համակարգչային լսարաններ, բուհի գրադարան, ծանոթացրեց գրքային ֆոնդի թվայնացման աշխատանքներին: Միջազգային ծրագրերի կենտրոնում պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի և ուսանողների հետ համդիպմանը ռեկտորը ներկաների անումից դեսպանին շնորհակալություն հայտնեց՝ համալսարանի հրավերը չներթելու և բուհ այցելելու համար: Դեսպանն անդրադարձ կատարեց արդի ժամանակաշրջանում միջազգային հարցության առջև ծառացած մարտահրավերներին:

«Վստահ եմ, որ դուք, որպես ուսանողներ և Հայաստանի ապագա առաջնորդներ, լավ պատկերացնում եք, որ այսօր աշխարհը բախվում է քաղաքական, տնտեսական, ժողովրդագրական, կլիմայի փոփոխության ու այլ բարդ մարտահրավերների: Այդ մարտարավերները շատ ավելի բազմազան ու բարդ են, քան նախկինում էին և եթե անուշադրության մատնվեն, կարող են վտանգել մեր հավաքական ապագան»,- ասաց դեսպանը: Նա նշեց, որ թեպետ Միացյալ Նահանգներն աշխարհի տարբեր վայրերում կարևորագույն հարցերում առավել քան երբեք ներգրավված է, սակայն միայնակ չի գործում: «Մենք գործակցում ենք մեր բարեկամների ու դաշնակիցների, օրինակ՝ Հայաստանի հետ և գործում համատեղ՝ խիզախումով ու վճռականությամբ», - ասաց դեսպան Միլսը:

Ուկտոր Կորյուն կապերի համաձայնությամբ փետրվարի 20-ին Motive մարքեթինգային ընկերության հիմնադիր-տնօրին Արուսիկ Մարգարյանը համեստ եկավ «Մարքեթինգի դերը բիզնեսում» խորագրով սեմինարով: Բանախոսը ներկայացրեց մարքեթինգային ժամանակակից գործիքները, բիզնեսի առաջնադաշտան համար սպառող-ների թիրախանգործան կարևորությունը, գովազդի ներկայացման հարթակները, ընկերության նախն տեղեկությունների տարածման արդյունավետ եղանակները:

Կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման ամբիոնի նախաձեռնությամբ դեկտեմբերի 17-ին մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետում տեղի ունեցած «Երիտասարդ մասնագետների՝ աշխատանքի շուկային ինտեգրումն ու առկա խնդիրները» և «Գիտահետազոտական աշխատանք. ի՞նչ, ինչո՞ւ, ինչպէ՞ս» թեմաներով տեսական սեմինարներ, որտեղ գեկուցումներով հանդիս եկան ՀՊՏՀ շրջանավարտ, ՀՀ ֆինանսների նախարարության եկամուտների վերլուծության բաժնի տնտեսագետ Գուրգեն Օհանյանը և Ֆրանսիայի Լիոն-3 համալսարանի դասախոս-հետազոտող Աննա Սարդումյանը:

Սեմինարին մասնակցում էին պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը, դեկան Թաթուլ Մկրտչյանը, կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման ամբիոնի դեկապար Միքայել Մարտումյանը, պատճառները: Աննա Մարտումյանը պարզաբանեց հետազոտական աշխատանքով զբաղվելու շարժադրերը, հաջող գիտական գործունեությանը միտված քայլերը:

Գուրգեն Օհանյանը վերլուծեց աշխատաշուկայում երիտասարդության ներգրավվածությունը, զբաղվածության խնդիրները, գործազրկության պատճառները: Աննա Մարտումյանը պարզաբանեց հետազոտական աշխատանքով զբաղվելու շարժադրերը, հաջող գիտական գործունեությանը միտված քայլերը:

ՀՊՏՀ գիտական խորհրդին կից համալսարանական հրատարակչական հանձնաժողովի նախագահ, ռեկտոր Կորյուն Արոյանի գլխավորությամբ հունվարի 16-ին անցկացվեց հանձնաժողովի անդրանիկ նիստը: Օրակարգի հարցերը վերաբերում էին տարեկան պլանով նախատեսված տպագրման պատրաստվող նյութերի ծավալների հաստատմանը: Ուկտոր ըստ անձնաժողովի քարտուղար՝ Խորեն Մերկայացված նյութերի առնչությամբ անհրաժեշտ տեղեկատվությունը՝ առաջնահերթությունները ցիստ գնահատելու համար:

Ավագ դպրոցների հետ համագործակցության շրջանակում ՀՊՏՀ ներկայացուցիչները 2016 թվականն ամփոփել են Պետրոս Ղևոնյանի անվան դպրոցի 55-ամյակին նվիրված միջոցառմանը, ապա նաև այցելել են սոցիալապես անապահով 2 աշակերտի ընտանիք: Դեկտեմբերի 2-ին, դպրոցի համայստեամբ Լուսինե Կարագույանն ընթերցել է ռեկտոր Կորյուն Արոյանի շնորհավորական ուղերձը, որում կարևորվել են համալսարանի և դպրոցի համագործակցությունը, որա շրջանակում փոխադարձ այցելությունները, շփումները: Այնուհետև Լուսինե Կարագույանը և մի խումբ ուսանողներ, Ամանորին ընդառաջ, դեկտեմբերի 22-ին և 30-ին այցելել են Բալահովիտում և Վաղարշապատում բնակվող 2 ընտանիքների, տրամադրել տաք հագուստ, սնունդ, խաղալիքներ ու նվերներ: Բարեգործական նախաձեռնություններն իրականացվում են համալսարանի աշխատակիցների և ուսանողների նյութական օժանդակությամբ:

ՀՊՏՀ Եղեգնաձնություններ, տնօրեն Սոս Խաչիկյանի հրավերով, փետրվարի 9-ին հյուրընկալվել է ՀՀ ՊՆ 4-րդ բանակային կորպուսի հրամանատար, գնդապետ Վալերի Քոչարյանը և «Արիության դաս» վարել ազգ-բանակ, բանակաշինություն, տնտեսության զարգացում հարցերի շուրջ:

Մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի դեկան Թաթուլ Սկրտյանի գլխավորությամբ, համալսարանի և դպրոցների համագործակցության ժրագրի շրջանակներում, դեկանի տեղակալ Կարմեն Գրիգորյանը, մարքեթինգի ամբիոնի վարչի, պրոֆեսոր Արարատ Զաքարյանը և նոյն ամբիոնի լաբորանտ Մանուշակարանը հունվարի 19-ին այցելել են Տարաս Շևչենկոյի անվան թիվ 42 ավագ դպրոց, հանդիպել են տնտեսագիտական հոսքի աշակերտների հետ: Պրոֆեսոր Արարատ Զաքարյանը ներկայացրել է մարքեթինգ գիտությունը, առարկան, դրա անհրաժեշտությունը տնտեսության տարբեր բնագավառներում, մեր համալսարանում մասնագետների պատրաստման գործընթացը:

Հունվարի 30-ին նշված ծրագրի դեկավար, լեզուների ամբիոնի դասախոս Լուսինե Կարագոյլյանը և ծրագրի ֆինանսական ֆակուլտետի պատասխանատու, տ.գ.ք., ասխատանքն Լուսինե Հարությունյանն այցելել են Երևանի Գրիգոր Չուրիավի անվան թիվ 43 ավագ դպրոց և հանդիպել 10-12-րդ դասարանների աշակերտների հետ: Փետրվարի 1-ին Լուսինե Կարագոյլսանը և կառավարման ֆակուլտետի դեկանի տեղակալ Մերի Բադայանը հյուր են Եղիշածի 2՝ Մաքսիմ Գորկու անվան թիվ 5 ավագ և Մայր Արքու Սույր Եղիշածի Էղբակեանի անվան միջնակարգ դպրոցներում, փետրվարի 8-ին Քանաքեռ-ավանի և Զովունու Ռուբենի Բաղդասարյանի անվան միջնակարգ դպրոցներում, որտեղ սկսվուի գործակությունն ամրագրվել է հուչագրերով: Վյցերի ընթացքում ներկայացվել է համալսարանը, ֆակուլտետները, մասնագիտությունները, ենթակառուցվածքները, ընդունելության կարգը, աշակերտներին տրվել են գործիքների, ամսագրերի, «Տնտեսագետ» ամսագրի համարների նվեր-փաթեթները:

Հունվարի 30-ին ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղի արտաքին կապերի բաժնի նախաձեռնությամբ տեղի է ունեցել տեղեկատվական հանդիպություն-քննարկում՝ միջազգային ժրագրերի, առկա հնարավորությունների և մասնակցության վերաբերյալ: Հանդիպմանը ներկա են Եղիշ մասնաճյուղի պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի, վարչական աշխատակազմի ներկայացուցիչները: Ներ-

Մասնագիտական կոթության ոսսակ-և Գերմանիայի բնական գիտությունների, ճարտարագիտության, ինֆորմատիկայի և մաթեմատիկայի որակի ապահովման կենտրոնի (ASIIN) մասնագետները հունվարի 24-ին փորձագիտական այցով ՀՊՏՀ-ում էլեկտրականացնելու ՏԵՄՊՈՒ-ի GOVERN ժրագրի շահակից բուհերի արտաքին գնահատման գործընթացը.

Քննարկելով բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների կառավագործական համակարգի արդյունավետությունը և GOVERN ժրագրի արդյունքները: Հունվարի 25-ին փորձագիտական խումբը հանդիպել է ռեկտոր Կորյուն Աթոյանի հետ: Ուշարդ Կորֆը համալսարանի ռեկտորին ներկայացրել է ՀՊՏՀ-ում իրենց հանդիպությունների արդյունքները, բարձր գնահատել ՀՊՏՀ ռազմավարական գարգաման ժրագիրը և տարեկան պլանը, դրական որակել ժրագրի իրագործմանը միտված անձնակազմի օնական միջնակարգը դպրոցներում, փետրվարի 8-ին Քանաքեռ-ավանի և Զովունու Ռուբենի Բաղդասարյանի անվան միջնակարգ դպրոցներում, որտեղ սկսվուի գործակությունն ամրագրվել է հուչագրերով: Վյցերի ընթացքում ներկայացվել է համալսարանը, ֆակուլտետները, մասնագիտությունները, ենթակառուցվածքները, ընդունելության կարգը, աշակերտներին տրվել են գործիքների, ամսագրերի, «Տնտեսագետ» ամսագրի համարների նվեր-փաթեթները:

Հունվարի 30-ին ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղի արտաքին կապերի բաժնի նախաձեռնությամբ տեղի է ունեցել տեղեկատվական հանդիպություն-քննարկում՝ միջազգային ժրագրերի, առկա հնարավորությունների և մասնակցության վերաբերյալ: Հանդիպմանը ներկա են Եղիշ մասնաճյուղի պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի, վարչական աշխատակազմի ներկայացուցիչները: Ներ-

Կայացվել են Լեհաստանի Պոզնանի և Պորտուգալիայի Պորտոյի համատեղ ծրագրեր, որոնց շրջանակներում ՀՊՏՀ դասախոսներին և վարչական աշխատակցներին հնարավորություն կտրվի մեկ շաբաթով մասնագիտական փորձարարական համարներում:

2016-2017 ուստարվա 2-րդ կիսամյակը «Երազմուս+» ծրագրի մըրցույթը հաղթահարած 17 ուսանողից կազմված հերթական խումբը 1 կիսամյակ կուսանի եվրոպական բուհուում: Ուեկտոր Կորյուն Աթոյանը, պրոռեկտորներ Գագիկ Կարդամյանը, Պարույր Քալանթարյանը, դեկաններն ու տեղակալները, արտաքին կապերի բաժնի աշխատակազմը հունվարի 19-ին հանդիպեցին մեկնող ուսանողներին և նրանց ծնողներին:

Ուեկտորը համալսարանի դեկավառության, պրոֆեսորադասախոսական կազմի անունից շնորհակլորեց ուսանողներին և նրանց ծնողներին՝ նշելով, որ օբյեկտիվորեն ընտրվել են բարձր առաջադիմություն ունեցող և անզերենի մրցույթը հաղթահարած ուսանողները:

Պրոռեկտորները, արտաքին կապերի բաժնի աշխատակցները խոսեցին կազմակերպական հարցերի մասին: Սասնավորապես կրեդիտների փոխանաշնան և առարկայական տարրերությունների հետ կապված հարցերը պարզաբանեց ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը:

Արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Ղուկասյանը ուշարդություն հրավիրեց ընթացակարգային հարցերի վրա և ներկայացրեց անհրաժեշտ պարզաբանումներ: Խոյն բաժնի աշխատակից, ասպիրանտ Մարգարիտ Մարտիրոսյանը, ով «Երազմուս+»-ի շահառու է և նոր է վերադարձել արտերկից, մեկնողներին մի քանի խորհուրդ տվեց: Ուսանողներին բարի ճանապարհ ու հաջող ուսումնառություն նարեցնեցին նաև դեկանները: Հանդիպումն անփոփեց ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը:

Սեկնոնդ բվում են բակալավրիատի 10, այդ թվում՝ 1-ը ՀՊՏՀ Եղիշ մանաժենություն, մագիստրատուրայի 3 ուսանող և 4 ասպիրանտ:

Կառավարման ամբիոնի դրույնության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Վարդ Ղուկասյանը աշխատակցների մասնակույթի դաշտում շրջանակներում ՀՊՏՀ դասախոսների պարզապետական ծառաչափության շրջանակում ՀՊՏՀ ժրագրի շրջանակում դեկտեմբերի 13-20-ը գտնվել է Բելգիայի Երկու՝ Զասսելի և Բյուստելի համալսարաններում և հանդիս եկել «Համաշխարհային ֆինանսական ճնշաժամերի սպառնալիքները» թեմայով դասախոսություններով:

ՏԿ և USR ֆակուլտետի դեկանի տեղակալ, տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի ղոցենու, տ.գ.ք. Արսեն Պետրոսյանը արժանացել է «Գիտության հիմնախնդիրներ» հրատարակչության և «Ժամանակակից նորաստեղծություններ» գիտամեթոդական ամսագրի կողմից կազմակերպված գիտաժողովի նախնական հավաստագրի: «Կայուն օրգացման նորաստեղծություննը» վերնագրով նոր հոդվածը լուս է տեսել վերոնշյալ պարբերականում: «Ժամանակակից նորաստեղծություննը. տեսությունից պրակտիկա» խորագրով միջազգային գիտագործական գիտաժողովը կայացել է ղեկտնմբերի 17-ին, Մոսկվայում: Արսեն Պետրոսյանը մասնակցել է գիտաժողովի տնտեսագիտության բաժնում՝ աշխատանքին, որտեղ քննարկվել են տնտեսագիտության արդի հիմնախնդիրներ՝ նորաստեղծության ծախսերի հաշվարկի մոդել, վեճուրային ներդրումների զարգացում, հաշվապահական և հարկային հաշվառում, ազատ առևտուր զարգացում և այլն:

«**ՀՀ ԿԳՆ**, ՀԵԴ և Հայաստանի ուսանողական մարզական ֆեդերացիայի համատեղ նախաձեռնությամբ փետրվարի 4-ին ՀԵԴ Ծաղկաձորի երիտասարդական կենտրոնում ամփոփվել են 2016 թ. հարապետական և միջազգային մարզական առաջնությունների արդյունքները և պարզեցվել են առաջատար մարզիկները, միջազգային մրցաշարերում լավագույն ներկայացած ուսանողները, ՀՀ 17-րդ ուսանողական մարզական խաղերի հաղթողը թիմերի անդամները: Նրանց շարքում են ՀՊՏՀ ուսանողներ, մարզերին մասնագիտացման 2-րդ կուրսի մագիստրաններ Արմեն Ֆիշյանը և տնտեսական գործունեության բնապահպանական փորձաքննություն նախագիտացման 2-րդ կուրսի մագիստրանտ Արման Մելքոնյանը:

«**Երազմուս+» ծրագրի շրջանակում փետրվարի 16-ին Մեծ Բրիտանիայի Բենֆորդշարի համալսարանի դասախոս, դոկտոր Կիրիլ Շարապովը հանդես եկավ «Հետազոտության մեթոդաբանություն» թեմայով դասախոսությանը: Մասնակիցների թվում էին օտարերկրացի ուսանողներ: Հանդիպումը կազմակերպել էր արտաքին կապերի բաժինը, հյուրին ներկայացրեց բաժնի պետ Վարդ Դուկայանը:**

Կիրիլ Շարապովը բանախոսել է նաև «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնում, ՀՊՏՀ Եղեգնաձորի և Գյումրու մասնաճյուղերում:

«**Երազմուս+**» ծրագրի շրջանակում մեկնարկել է eDrone նախագիծը, որին մասնակցում են հայաստանյան երկու Հայաստանի պետական տնտեսագիտական և Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական, մի շարք արտասահմանյան համալսարաններ: Նախագիծը պաշտոնական բացումը տեղի է ունեցել ՀՄՊԴ-ում փետրվարի 14-ին: Ելույթ է ունեցել ՀՀ-ում իտալիայի Հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան Ն. Գ. պարոն Ջովաննի Ուչիուլին, Հայաստանում «Երազմուս+» ծրագրի ազգային գրասենյակի ղեկավար Լանա Կառլովան, ուսանողների համակարգոր Սանիոյի (Իտալիա) համալսարանի պոֆեսոր Պաևկալ Դավոնտեն, ՀՄՊԴ-ի պրոռեկտոր Ռուբեն Աղվաշյանը: ՀՊՏՀ-Ներկայացնող շնորհանդեսով հանդես է եկել արտաքին կապերի բաժնի գլխավոր մասնագետ Մարգարիտ Մարտիրոսյանը:

Նախագիծի նպատակը նոր ուսումնական միջավայի հիմնումն է, որը միտված է մասնագիտական գործունեության մեջ անօդաչու թռչող սարքերի տեխնոլոգիաների կիրառման կարողությունների ընդլայնմանը: Մեր համալսարանի գործողությունները հիմնականում միտված են լինելու մարքերին մարզային աջակցության տրամադրմանը՝ հաշվի առնելով, որ ծրագրի գործընկերների հիմնական մասը տեխնիկական բուհեր են:

Մարքեթինգ մասնագիտության 2-րդ կուրսում փետրվարի 20-ին «Մարքեթինգային գործունեության հոգեբանություն» առարկայի դասը վարեց բիզնես փորձագետ, Այգազյան & Partners բիզնեսի կառավարման ընկերության հիմնադիր Վահե Այվազյանը, ով մեր համալսարանում էր նշանակած առարկայի դասախոս, ասիստենտ Վահիմ Գրիգորյանի հրավերով:

Փորձագետը բանախոսեց «Էնոցիտնալ վաճառքներ» թեմայով բացահայտեց հիմնախնդիրի եռթյունը, բերեց արտահայտիչ օրինակներ, խորհուրդներ տվեց, որոնք հնարավորություն կը ստեղծին լավ ըմբռնել մարքեթինգային հոգեբանությունը և էնոցիտնալ վաճառքի միջոցով խթանել ու բարելավել գործարարությունը:

Խորպաքիայի Հանրապետության Պոլարյայի Յուրաքանչյուրի համալսարանի տնտեսագիտություն և տուրիզմ մասնագիտության մագիստրության 2-րդ կուրսի ուսանողների Դավիթ Յաշիմովիցը և Տեա Անհչիչը «Երազմուս+» ծրագրի ՀՊՏՀ օտարեկրացի ուսանողների խմբի հետ, մեր համալսարանում ուսանել են մագիստրատուրայում, «Գործարար կառավարում» մասնագիտության 2-րդ կուրսում: Վերջին դասին նրանք հանդես եկան «Միկրոֆինանսները Խորվաթիայում» և «Կորպորատիվ սոցիալական պատասխանատվությունը Խորվաթիայում» թեմաներով շնորհանդեսներով՝ ամփոփելով մեր համալսարանում ստացած գիտելիքները:

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԵՐԸ

(հունվար 2017 թ.)

Միրելի ընթերցո՞ղ, այսուհետ «Մշտադիտարկում» խորագրի ներքո կներկայացնենք ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի կողմից ՀՀ ֆինանսական շուկայում կատարված գործառնությունների վերլուծությունը։ Առաջին թողարկումն սկսում ենք հունվարի ամփոփմամբ (ախտորդ ամսվա համեմատությամբ)։ Էջը վարում է «Ամբերդ» փորձագիտական խորհրդի անդամ, ֆինանսների ամրիոնի դոցենտ Էդգար Աղաբեկյանը։

ԿԲ ԴՐԱՄԱՎԱՐԼԱՋԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ: Հունվար ամսվա ընթացքում ՀՀ ԿԲ-ն դրամավարկային քաղաքականության գործիքների տոկոսադրույթների փոփոխություն չի իրականացրել։ Կապված բանկային համակարգում իրացվելիության ավելցույն ինք՝ ԿԲ կողմից կիրառվել են իհմնականության դեմքերի ամսվա, կիրառվել են շաբաթական ուղղությունը, որոնց ծավալը կազմել է 10 մլրդ ՀՐ դրամ։ ԿԲ-ն, ի տարբերություն դեկտեմբեր ամսվա, պետական պարտատոմսերի առք չի իրականացրել։

ԴՎԲ ԻԻՄՆԱԿԱՆ ՏՈԼԿՈՍԱԴՐՈՒՅԹՆԵՐԸ	ԴԵԿ.16	ՀՈՒՆ.17	ՏԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
Դրամական միջոցների ներգրավման տոկոսադրույթ	4.75%	4.75%	0.00%
Լոմբարդային ռեպո տոկոսադրույթ	7.75%	7.75%	0.00%
Վերաֆինանսավորման տոկոսադրույթ	6.25%	6.25%	0.00%

Կիրառված գործիքի տեսակը	Գործարքների ծավալը		% ԴԵԿ. 16 ՀՈՒՆ. 17	Միջին կշռված տոկոսադրույթը		ՏԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
	ԴԵԿ. 16	ՀՈՒՆ. 17		ԴԵԿ. 16	ՀՈՒՆ. 17	
Ռեպո	66,500,000,000.00	10,000,000,000.00	-85%	6.38%	6.29%	-0.09%
Պարտատոմսերի առք	6,000,000,000.00	-	-100%	12.3600%	-	-
Դրամական միջոցների ներգրավման սակարգություն		20,000,000,000.00	100%		5.9985%	-
Դրամական միջոցների ներգրավում	508,500,000,000.00	277,500,000,000.00	-45%	4.9700%	4.7500%	-0.22%
Լոմբարդային ռեպո	1,100,000,000.00	14,187,132,504.00	1190%	8.00%	7.75%	-0.25%

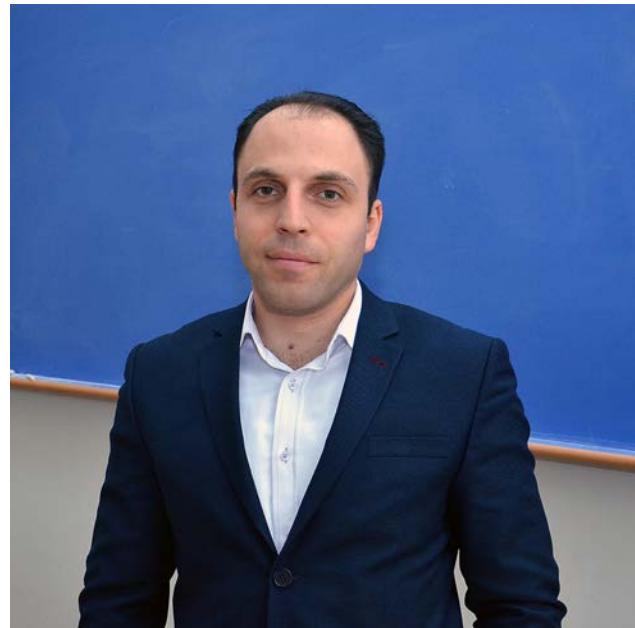
Փողի բազայի կառուցվածքը, մլն դրամ	Ծավալը		%	Տեսակարար կշիռը		ՏԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
	ԴԵԿ. 16	ՀՈՒՆ. 17		ԴԵԿ. 16	ՀՈՒՆ. 17	
Փողի բազա, այդ թվում	1,042,299.46	916,389.42	-12.08%	100.00%	100.00%	0.00
ԿԲ-ից դուրս կանխիկ դրամ	455,401.58	417,663.72	-8.29%	43.69%	45.58%	1.89
Թղթակցային հաշիվներ (դրամով)	315,219.50	284,524.18	-9.74%	30.24%	31.05%	0.81
Թղթակցային հաշիվներ (արտաքույթով)	256,027.04	198,318.83	-22.54%	24.56%	21.64%	-2.92
Այլ հաշիվներ	15,651.35	15,882.68	1.48%	1.51%	1.73%	0.22

Արտաքույթի շուկա: ԱՄՆ դոլարի փոխարժեքը ամսվա ընթացքում իհմնականում դրսևորել է նվազնաման միտում՝ առքի և վաճառքի փոփոխեցների համար ամսվա վերջին նվազելով մոտ 0.07%-ով։ Ի տարբերություն դեկտեմբերի, հունվարին եվրոյի փոփոխարժեքը անկուն չի ապրել, այլ ցուցաբերել է անմիտում, ինչպես և ռուսական ռուբլին։ Ի տարբերություն նախորդ ամսվա, արտաքույթի բորսայական շուկայում կնքվել է 600 հազար ԱՄՆ դոլարի գործարը։

	ԴԵԿ. 16						ՀՈՒՆ. 17					
	Գնման ծավալ	Փոխարժեք	%	Վաճառքի ծավալ	Փոխարժեք	%	Գնման ծավալ	Փոխարժեք	%	Վաճառքի ծավալ	Փոխարժեք	%
Արտաքույթ բրոսայական							600,000	486.79		600,000	486.79	
Արտաքույթ միջքանային ԱՄՆ դոլար	66,221,991	483.40	0.92	66,221,991	483.40	0.92	51,421,991	483.07	-0.07	51,421,991	483.07	-0.07
Արտաքույթ ներքանկային ԱՄՆ դոլար	447,147,192	482.08	0.92	499,527,242	483.63	0.92	320,927,242	485.27	0.66	347,873,651	486.59	0.61
Արտաքույթ միջքանկային Եվրո												
Արտաքույթ ներքանկային Եվրո	43,377,677	506.94	-1.65	61,927,380	511.71	-1.50	25,381,472	515.24	1.64	29,447,999	520.03	1.63
Արտաքույթ միջքանկային ՌԴ ռուբլի												
Արտաքույթ ներքանկային ՌԴ ռուբլի	5,979,539,631	7.72	4.55	2,301,908,608	7.85	4.69	2,926,200,585	8.08	4.63	1,245,139,027	8.20	4.50

ՌԵՎՈ և միջքանկային այլ շուկաներ:

ՌԵՎՈ և սվոփ գործառնությունների, միջքանկային վարկերի շուկաներում նույնպես ակտիվ է եղել: Արտաքրուսայականութեապոնների ծավալնաճել 10.8% -ով, եվրորոնդերով կնքված ռեազնների ծավալը՝ 16% -ով: Միջքանկային վարկերի շուկաներում նկատվել են տարբեր միտուններ: ՀՀ դրամով միջքանկային վարկերը կտրուկ աճել են 95.2% -ով, իսկ դոլարային վարկերը՝ 14.8% -ով: Սվոփ շուկայում դոլարով կնքված սվոփների ծավալը նվազել է 17.9% -ով: Բացի դրանց, նաև սվոփ պայմանագրեր են կնքվել եվրոյով, որոնց ծավալը դեկտեմբերի համեմատ նվազել է 25% -ով: Արտաքրուսայական ռեվո շուկայում միջին տոկոսադրույքները գործարքների համար դրամային պարտատոններով ռեազնների դեպքում նվազել են 0.16% -ով, իսկ եվրորոնդերի դեպքում՝ 0.13% -ով: Դրամով միջքանկային վարկերի տոկոսադրույքները նույնպես նվազել են: Հիմնական պատճառը բանկերում դրամական միջոցների ավելցուկի ծավալներն են:

	ՂԵԿԹ. 16		ՀՈՒՆՎ. 17		Միջին կշռված տոկոսադրույք	ՌԵՎՈՆԾԵՐԸ	ՀՈՒՆՎԱՐԸ
	Գործարքների ծավալ	%	Գործարքների ծավալ	%			
ՌԵՎՈ արտաքրուսայական	253,244,440,945	- 15	280,536,396,764	10.8	6.42%	6.26%	
ՌԵՎՈ ԵՎՐՈՐՈՆԴԵՐՈՎ արտաքրուսայական ԱՄՆ դոլար	2,387,599,597	43	2,770,605,842	16.0	3.50%	3.37%	
Միջքանկային վարկեր ՀՀ դրամ	12,500,000,000	35	24,400,000,000	95.2	5.77%	5.31%	
Միջքանկային վարկեր ԱՄՆ դոլար	17,080,000	- 38	19,610,000	14.8	1.35%	1.71%	
Միջքանկային վարկեր Եվրո		-		-			
Միջքանային վարկեր ՌԴ ռուբլի		-		-			
Սվոփ ԱՄՆ դոլար	37,803,216	261	31,035,983	-17.9	4.23%	5.21%	
Սվոփ Եվրո	8,000,000	387	6,000,000	- 25.0	5.25%	5.50%	

Արժեքթերի շուկաներ: Պետական պարտատոնսերի և առաջնային, և երկրորդային շուկաներում ակտիվությունը նախորդամսվա համեմատ նվազել է, սակայն դրան զուգահեռ շարունակվել են նաև տոկոսադրույքների նվազման միտունները, ինչի արդյունքում շրջանառության մեջ եղած կարճաժամկետ պարտատոնսերի եկամտաբերությունը հունվարի վերջին կազմել է 7.0961 (դեկտեմբերի վերջին՝ 7.9337): Միջնաժամկետ և երկարաժամկետ պետական պարտատոնսերի եկամտաբերությունը շրջանառության մեջ կազմել է 12.3744% , նախորդ ամսվա վերջի $14.0361\%-ի$ փոխարեն: Կորպորատիվ պարտատոնսերի շուկայում գործարքների ծավալը, նախորդ ամսվա համեմատ, նվազել է մոտ 11 անգամ, իսկ եկամտաբերությունները, պայմանավորված ֆինանսական շուկաներում եկամտաբերությունների նվազման միտուններով, էականորեն նվազել են: Բաժնետոմսերի շուկայում գործարքների ծավալը մոտ 91.65% -ով պակասել է նախորդ ամսվա ցուցանիշից: Ընդհանուր առմամբ, արժեքթերի շուկայում գործարքների ծավալների անկումը պայմանավորված է ֆինանսական շուկայի մասնակիցների սպասումներով, հետագա զարգացման միտունների անորոշությամբ, ինչպես նաև բանկային համակարգում իրացվելիության ավելցուկի աստիճանական կարգավորմամբ:

	ՂԵԿԹ. 16		ՀՈՒՆՎ. 17			
	Գործարքների ծավալ	%	Գործարքների ծավալ	%		
ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՏՈՆՍԵՐԻ ՏԵՂԱՔԱՀԱՆՈՒՄՆԵՐ	46,200,000,000	- 58	8,500,000,000	-81.60		
ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՏՈՆՍԵՐԻ ԻՆՏՈԳՈՒՄՆԵՐ	1,000,000,000	- 75	-	-100.00		
ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՏՈՆՍԵՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴԱՅԻՆ ԱՐՏԱՔՐՈՒՍԱՎԱԼԿԱՆ ՀՊՈԿԱ	25,145,415,009	- 47	10,911,309,869	-56.61		
ԵՎՐՈՐՈՆԴԵՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴԱՅԻՆ ՀՊՈԿԱ /ԱՄՆ դոլար/	-	8,269	-	-		
ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՏՈՆՍԵՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴԱՅԻՆ ԲՐՈՒՍԱՎԱԼԿԱՆ ՀՊՈԿԱ	3,789,597,801	17	205,800,000	- 94.57		
ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՏՈՆՍԵՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴԱՅԻՆ ԲՐՈՒՍԱՎԱԼԿԱՆ ՀՊՈԿԱ /ՀԱՍՏԵԱԼԿԱՆ/	1,730,565,150	- 29	-	-100.00		
Կորպորատիվ պարտատոնսերի բրոսայական ՀՊՈԿԱ	26,210,991	3,138	2,909,523	- 88.90		
Կորպորատիվ պարտատոնսերի բրոսայական ՀՊՈԿԱ /ՀԱՍՏԵԱԼԿԱՆ/	394,901,600	-100	-	100.00		
Կորպորատիվ պարտատոնսերի բրոսայական ՀՊՈԿԱ /ԱՄՆ դոլար/	1,158,848	7	604,289	- 47.85		
Կորպորատիվ պարտատոնսերի բրոսայական ՀՊՈԿԱ /ՀԱՍՏԵԱԼԿԱՆ, ԱՄՆ դոլար/	243,096	-100	3,123	100.00		
Բաժնետոմսերի բրոսայական ՀՊՈԿԱ	7,636,420	-77	637,295	- 91.65		
Բաժնետոմսերի բրոսայական ՀՊՈԿԱ /ՀԱՍՏԵԱԼԿԱՆ/	360,000	-72	1,654,000	359.44		

2016 թ. ՏԱՐԵՎԵՐՁՅԱՆ ՆԻՍՏՈՒՄ

Ղեկունմբերի 21-ին գումարվեց ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի տարեվերջյան նիստը՝ ՀՊՏՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանի նախագահությամբ: Օրակարգի առաջին հարցը զեկուցեց ուսանողական խորհրդի նախագահ Մերգեյ Խառատյանը՝ ներկայացնելով Ուևս հաշվետվությունն ուսանողների ուսումնադասատիարակչական, գիտահետազոտական, հայրենասիրական դաստիարակության աշխատանքների մասին: ՀՊՏՀ Ուևս նախագահը իրենց մեկ տարվա աշխատանքը ներկայացրեց տեսանյութով: 2016 թ. մեր համալսարանի ուսանողական ինքնակառավարման մարմնի համար հագեցած է եղել իրականացվել են ուսումնական, կրթադաստիարակչական, գիտական, մարզական, սոցիալական, ռազմահայրենասիրական, ուրախ ժամանցն ապահովող մի քանի տասնյակ միջոցառումներ: Գիտխորհրդի անդամները բարձր գնահատեցին Ուևս աշխատանքը՝ նշելով, որ արդյունքները շատ խոսուն են: Մերգեյ Խառատյանն իր հերթին շնորհակալություն հայտնեց՝ շեշտելով, որ իրենց հաջողություններում մեծ է բոլի անձնակազմի ներդրումը: Գիտխորհուրդը Ուևս աշխատանքը գնահատեց բավարար:

Փակ գաղտնի քվեարկության դրվեց լեզուների ամբիոնի ասխատենտ, բ.գ.թ. Արմինե Գրիգորյանին դոցենտի գիտական կոչում շնորհելու մասին հարցը: Գիտխորհրդի նիստի նախակից 47 անդամներից 47-ի կողմ քվեարկությանը հարցը հաստատվեց: Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորման ենթակառուցվածքի պահպաննան և զարգացման ծրագրերի 2016 թ. հունվար-դեկտեմբեր ժամանակահատվածն ընդգրկող հաշվետվությունների մասին զեկուցեցին տ.գ.դ., պրոֆեսոր Վարդան Սարգսյանը և տ.գ.թ., դոցենտ Յայլազ Յովհաննիսյանը:

Հաստատվեցին ատենախոսությունների թեմաներ, ինչպես նաև գիտական խորհուրդը իրատարակության երաշխավորեց կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման ամբիոնի ներկայացրած «Բիզնեսի ներածություն» (համահեղինակներ՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյան, տ.գ.թ., դոցենտ Պարույր Զալյանթարյան, տ.գ.թ., դոցենտ Միքայել Մարդումյան), նույն ամբիոնի ասխատենտ Արմենուհի Յովհաննիսյանի «Ապրանքների մրցունակություն» և լեզուների ամբիոնի ասխատենտ, բ.գ.թ. Անուշ Խաչատրյանի, դասախոսներ Լիլիթ Ղազարյանի և ժամանակահարաբեկ Սիրոյանի Environmental Economics ուսումնական ձեռնարկները:

2017 թ. ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏՈՒՄ

Փետրվարի 15-ին տեղի ունեցավ գիտական խորհրդի 2017 թ. առաջին նիստը: Օրակարգը հագեցած էր, այն սկսվեց գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ խորեն Մխիթարյանի՝ «Համալսարանի 2016 թ. գիտահետազոտական գործունեության արդյունքների և 2017 թ. խնդիրների մասին» զեկուցմամբ: Շեշտվեց, որ հաշվետու ժամանակաշրջանում համալսարանի գիտահետազոտական գործունեությունը կազմակերպվել է «ՀՊՏՀ 2012-2017 թթ. գիտահետազոտական և նորաստեղծական գործունեության զարգացման հայեցակարգով» սահմանված նպատակներին համաձայն, իսկ 2017 թ. խնդիրների արժարժման համար հիմք է ծառայել «ՀՊՏՀ 2014-2018 թթ. գործունեության բարելավման գործողությունների պլանը»:

Խորեն Մխիթարյանի զեկուցմամբ՝ 2016 թ. համալսարանում շարունակվել է ներհամալսարանական 4 գիտաուսումնական խմբերի թեմաների, ամբիոնային 88 թեմաներով գիտահետազոտական աշխատանքների, ՀՀ ԿԳՆ գիտության պետական կոմիտեի 3 դրամաշնորհյան և «Անբերդ» հետազոտական կենտրոնի 5 գիտական ուղղություններով ծրագրերի իրականացումը: Կազմակերպվել է համալսարանի 26-րդ գիտաժողովը, նախորդ տարվա համեմատ նվազել է համալսարանի գիտնականների իրապարակումների թիվը, բայց ավելացել է դրանց քանակը միջազգային անսագրերում: 2017 թ. անելիքներում ընդգծվեց «Բանբեր ՀՊՏՀ»-ն շուտով հանդես կօքա միջազգային խմբագրական խորհրդով: Ուեկտոր Կորյուն Աթոյանը, դիմելով գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետին, հորդորեց՝ համալսարանում գիտահետազոտական գործունեության աշխատացումը անխուսափելի է, ուստի մինչև ուսումնական տարեվերջ պետք է լինեն հստակ արդյունքներ: Գիտխորհուրդը բավարար գնահատեց կատարված աշխատանքները և սահմանված ժամանակացույցով զարգացման հանձնարարական ներկայացրեց գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնին:

Հաջորդիկ գիտխորհուրդը փակ գաղտնի քվեարկության դրեց ՀՊՏՀ տնտեսության կարգավորման և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ու ֆինանսական ֆակուլտետների դեկանների ընտրության հարցը: Մինչ այդ թեկնածուները հանդես եկան ելույթներով՝ ներկայացնելով ծրագրային դրույթներ՝ ուղղված ֆակուլտետների զարգացմանը ուսումնական գործընթացից մինչև կազմա-

Կերպական հարցեր: Առաջին ֆակուլտետում առաջարվել էր երկու թեկնածու՝ տ.գ.թ., դոցենտներ Ասում Մարգարյանը և Գրիգոր Նազարյանը, իսկ երկրորդում՝ տ.գ.թ., դոցենտ Վահե Միքայելյանը: Մրցութային հանձնաժողովի նախագահ Արամ Սարգսյանը ներկայացրեց ամբիոնների վարիչների թափուր պաշտոնների համար հայտարարված մրցույթին մասնակից թեկնածուներին: Ֆինանսների ամբիոնի վարիչի պաշտոնի համար՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր Աշոտ Սալինազարյանը, տնտեսական ինֆորմատիկայի և տեղեկատվական համակարգերի ամբիոնի վարիչի պաշտոնի համար՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր Վարդան Սարգսյանը, տնտեսամարենատիկական մեթոդների ամբիոնի վարիչի պաշտոնի համար՝ տ.գ.դ., պրոֆեսոր Աշոտ Թավառյանը: Գիտխորհուրդը փակ գաղտնի քվեարկությամբ ՏԿ և ՄՏՀ ֆակուլտետի դեկան ընտրեց Գրիգոր Նազարյանին, Ֆինանսական ֆակուլտետի դեկան՝ Վահե Միքայելյանին, իսկ ամբիոնների վարիչների պաշտոններում ընտրվեցին առաջադրված թեկնածուները: Փակ գաղտնի քվեարկության արդյունքները հաստատվեցին բաց քվեարկությամբ:

ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Արոյանը գիտխորհուրդի հաստատմանը ներկայացրեց գիտական խորհրդի 2016-2017 ուսումնական տարվա երկրորդ կիսամյակի աշխատանքային պանը, որը հաստատվեց:

Ընթացիկ հարցերի շարքում ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը զեկուցեց «Տեսական դասընթացն ավարտած, սակայն ամփոփիչ ատեստավորման ժամանակ անբավարար ստացած կամ չներկայացած բակալավրիատի և մագիստրատուրայի ուսանողների կրկնակի ավարտական աշխատանքը կամ մագիստրոսական թեզը դեկավարելու և գրախոսելու համար ժամագիր նախատեսելու մասին» հարցը: Գիտխորհուրդը որոշեց նշված խնդիր ուսանողների կրկնակի ավարտական աշխատանքը կամ մագիստրոսական թեզը դեկավարելու և գրախոսելու համար ժամագիր նախատեսել համալսարանում գործող հետևյալ նորմերով՝ ավարտական աշխատանքի համար՝ $20+5=25$ ժամ, իսկ մագիստրոսական թեզի համար՝ $25+8=33$ ժամ: Ավարտական կուրսի առաջին կիսամյակի քննաշրջանի արդյունքներով համալսարանից անբավարար առաջադիմության պատճառով հեռացված կամ տեսական դասընթացը չափարտած ուսանողների ավարտական աշխատանքների կամ մագիստրոսական թեզերի դեկավարման համար ժամագիր չի նախատեսվում: Գիտխորհուրդը հաստատեց հարցը: Պրոռեկտորը ներկայացրեց նաև «ՀՊՏՀ-ում դասալսումների անցկացման կարգը», որը որոշվեց լրացրելով քննարկման ներկայացնել:

Գիտխորհուրդը քննարկեց և հաստատեց առենախսությունների թեմաներ և գիտական դեկավարներ:

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Գիտխորհուրդի որոշումներն ամբողջությամբ հասանելի են ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքում:

Խորհուրդ ու հորդոր՝ երիտասարդ գիտնականներին

Ռեկտոր Կորյուն Արոյանը և պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը, գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի բաժնի պետ Խորեն Միհիթարյանը փետրվարի 22-ին հանդիպեցին առկա և հեռակա կրթածներում ուսանող ասպիրանտների և հայցորդների հետ:

Կորյուն Արոյանը շնորհավորեց առաջին տարվա ասպիրանտների նորամուտը, ապա երիտասարդների ուշադրությունը հրավիրեց ասպիրանտական կրթությունը բարեհաջող ավարտին հասցնելու գործընթացի կարևոր ու հիմնարար խնդիրների վրա, հորդորեց գրագետ ու կշռադատված վերաբերվել թեմաների և դեկավարների ընտրությանը, հոդվածները հրապարակել ուսումնառության բոլոր տարիներին՝ համաշափության սկզբունքով և չքողնել վերջին փուլին, ապա կոչ արեց ակտիվորեն մասնակցել գիտաժողովների: «Այսինքն՝ դուքք միայն գիտական աշխատանք եք կատարում ու դրանով ավարտում, այլ դուք՝ որպես գիտնականներ, պետք է ճանաչում ունենաք, հաճախ հանդես գաք ծեր գաղափարներով, վերլուծություններով ու առաջարկություններով, իսկ դուք լավագույն ծանապարհ գիտաժողովներին մասնակցելն է: Գիտության ծանապարհը բարդ, բայց շատ պատվարել ծանապարհ է, և ես հանգված եմ, որ ապագայում գիտնականի բարի համբավը կվերաարժնորդվի: Այլ ծանապարհ չկա, բայն որ առանց կրթության և գիտության չի կարող զարգանալ տնտեսությունը, չի կարող զարգանալ երկիրը», - ասաց Կորյուն Արոյանը:

Գագիկ Վարդանյանը խորհուրդ տվեց բարձրագույն կրթության 3-րդ աստիճանում, ուսումնառության բարելավման համար, ակտիվորեն մասնակցել համալսարանում իրականացվող միջազգային ծրագրերին, միջոցառումներին:

Խորեն Միհիթարյանն անդրադապ մի շարք կազմակերպական հարցերի, ապա հայտնեց, որ համալսարանի դեկավարությունը նախատեսում է հրատարակել «Երիտասարդ գիտնական» գիտական հանդես, որի կյանքի կոչման ու կայացման նախապայմանը երիտասարդ գիտնականների աշխույժ, ստեղծագործական մասնակցությունն է: Բաժնի պետն առաջարկեց մինչև մայիս գիտական հոդվածներ ներկայացնել:

Անփոփելով հանդիպումն՝ ռեկտոր Կորյուն Արոյանը ասպիրանտներին ու հայցորդներին մատրեց արդյունավետ ուսումնառություն և կրթության որակի բարելավման, գիտական մտքի զարգացման ու յուրաքանչյուրին աջակցելու գործում հայտնեց բուհի դեկավարության պատրաստականությունը:

ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքը վերակառուցվել եւ նորացվել է. առաջին այցելուն ունեցող Կորյուն Աթոյանն էր

Փետրվարի 14-ին Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի կայքն (առև. առ) իր այցելուներին ներկայացավ նորովի՝ ամբողջությամբ վերակառուցված, սակայն պահպանելով համալսարանի բրենդային գույները: Նոր կայքի առաջին այցելուն ունեցող, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանն էր:

Կայքը սկսվում է մեծ բաներներով, որոնք առաջին իսկ պահից ընթերցողի ուշադրությունն են հրավիրում բուհական կարևոր իրադարձությունների, ինչպես նաև համալսարանի մասին անհրաժեշտ տեղեկատվության վեա: Առանձին պրոտալի է վերածվել «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի էջը, որը գործում է ինքնուրույն կայքի սկզբունքով՝ իր բաներներով, խորագրերով ու բաժիններով: Գլխավոր էջում ավելացվել են փոքր բաներներ՝ 3-ից դարձալով 6-ը: Դրանք ներկայացնում են «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնը, համալսարանի գրադարանը, որը տառում է էլեկտրոնային գրադարանի կայք, միջազգային համագործակցությունն ու ծրագրերը, ՀՊՏՀ ֆինանսատեսագիտական քոլեջը, կորությունն ու կարիերան և մեղիս գործունեությունը: Յիմնովին բարձրացվել են բոլոր էջերն ու խորագրերը, վարչական ու ուսումնական ստորաբաժանումների մասին տեղեկատվությունը, դասախոսական կազմի կենսագրականները, վերանայվել ու լրացվել են անհրաժեշտ տեղեկատվությունը, բարձրացվել է փաստաթղթերի բաժինը՝ ընդգրկելով ուսումնական գործնքացի համար անհրաժեշտ կարգերն ու կանոնակարգերը: Առաջիկայում կայքը կիարստացվի ոչ միայն ուսանողներին, այլև դիմորդներին հետաքրքրող տեղեկատվությամբ: Խոսքը նաև ազգային համագործական կրթական ծրագրերի, դրանց նկարագրերի, վերջնարդյունքների ու կարևոր այլ տեղեկատվության մասին է:

Վերակառուցվել են մեր կայքի ամենաակտիվ և ամենաշատ այցելուներ ունեցող բաժինները՝ «Նորություններն» ու «Հայտարարությունները»: Դրանք ներկայացնում են նոր ձևավորմամբ և տեխնիկական լուծումներով՝ հնարավորություն տալով «Էջը թերթելով» միանգամից տեսնել մի քանի տասնյակ նորություն՝ ի տարբերություն նախորդ կայքի, երբ գլխավոր էջում երևում էր 4 նորություն: Նոյն հնարավորությունն ունի նաև «Հայտարարություններ» բաժինը: Նորությունների վերջում տեխնիկական նոր լուծումը բոլով է տալիս իմանալ, թե քանի անգամ են դրանք դիտվել:

Նորամուծություն է կայքում նորությունների արխիվի ստեղծումը, որը, ինչպես նախորդ տարիների փորձն է հուշում, բավական օգտակար և անհրաժեշտ գործառույթ է: Այն ներկայացված է օրացույցի ձևով: Կայքում ստեղծվել է նաև էլեկտրոնային հեռախոսագիրք, որը հազարավոր այցելուներին հնարավորություն կտա շատ արագ գտնել համալսարանի դեկանակար կազմի և հիմնական ստորաբաժանումների, ինչպես նաև «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի, ՀՊՏՀ ֆինանսատեսագիտական քոլեջի և մասնաճյուղերի պատասխանատուների հեռախոսահամարները:

Կայքի համար կատարվել է նոր ֆոտոնկարահանում, փոխվել ու բարձրացվել են բոլոր խորագրերի լուսանկարները: ՀՊՏՀ ֆեյսբուքայն պաշտոնական էջը շարունակում է կցված մնալ կայքին. սոցիալական ցանցի հանրահայտ տարբերանշանը կայքի վերևում է՝ ՀՊՏՀ յուրության էջի տարբերանշանի և նամականու կողքին: Ի դեպք, վերջինը հնարավորություն է տալիս բուհի ստորաբաժանումներին՝ անմիջապես նույն գործել սեփական էլեկտրոնային փոստի ծառայություն:

Կայքի վերակառուցման աշխատանքները սկսվել են 2016 թ. տարեվերջին: Ստանալով համալսարանի ռեկտոր Կորյուն Աթոյանի հավանությունն ու համա-

ԳԻՏԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍՎՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՊՏՀ-ի և Չինաստանի Շենսի մանկավարժական համալսարանի միջև կոբել է հուշագիր, որը նախատեսված է բազմակողմանի համագործակցություն կրթական, իտական, հետազոտական, վերապատրաստման ոլորտներում: Երկու համալսարանների փոխգործակցության նախաձեռնությունը ՀՊՏՀ իրավագիտության և քաղաքագիտության ամբիոնի դոցենտ Վարդան Արոյանին է, ով նաև Չինաստանի վերոնշյալ համալսարանի Կենտրոնական Ասիայի ինստիտուտի հատուկ փորձագետ և հրավիրյալ պրոֆեսոր է: Դուչագրի կոբումից մեջ ամիս անց «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնը համագործակցության համաձայնագիր է կոբել նշված համալսարանի Կենտրոնական Ասիայի ինստիտուտի հետ, որով նախատեսվում է գիտական և հետազոտական համագործակցություն, համատեղ ծրագրերի իրականացում փոխանակում, արդյունքների հրապարակում, միջազգային համաժողովների, աշխատաժողովների և գիտաժողովների կազմակերպում և այլն: Շենսի մանկավարժական համալսարանը Չինաստանի առաջատար գիտահետազոտական համալսարաններից մեջն է:

«Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի տնօրեն, տ.գ.թ., դոցենտ Արմեն Գրիգորյանը մեր խնդրանքով անդրադառնում է համագործակցության հեռանկարներին:

Չինաստանը, լինելով համաշխարհային տնտեսության առանցքային դերակատարներից մեկը, հատկապես՝ «Մեկ գոտի-մեկ ճանապարհ» նախագիր գործարկումից հետո, մեծ հետաքրքրություն է ցուցաբերում «Նոր մետաքսի ճանապարհ» ուղերձները սպասարկող երկոների և դրանց հարևանների տնտեսությունների ճանաչման ու վերջինների հետ տնտեսական համագործակցության նոր ուղիների բացահայտման նկատմամբ: Վերջինն իրականացվում է ինչպես դիվանագիտական ներկայացուցությունների տնտեսական պատասխանառուների, այնպես էլ խնդրով գրադպուդ ուղեղային կենտրոնների հետազոտությունների մեծածավալ ֆինանսավորմամբ: Նմանօրինակ խնդիրների ուսումնասիրման մեջ մասնագիտացված չինական ամենառաջատար ուղեղային կենտրոններից մեկը հենց Շենսիի մանկավարժական համալսարանի կենտրոնական Ասիայի ինստիտուտն է, որի հետ բանակցելու և նախնական համաձայնության աշխատանքները կազմակերպելու գործում պետք է արժանին մատուցել Վարդան Արոյանին: Ներկայումս «Ամբերդ» հայատանյան եզակի հետազոտական կենտրոններից է, որին հաջողվել է նման ծևաչափով համագործակցության պայմանավորվածություն ծեռքբերել Չինաստանի ուղեղային կենտրոններից մեկի հետ: Ցանկանում նոր նշել, որ Չինաստանի վերոնշյալ գիտահետազոտական հաստատության հետ մեր կենտրոնի կոբած համաձայնագիրը համագործակցության մեջ ներուժ ունի: Ծրագրում ենք համագործակցել գիտական ու հետազոտական ներուժի զարգացման մի շարք բնագավառներում, որոնցից հատկապես կարևոր են փոխադարձ հետաքրքրության տիրութում գտնվող համատեղ հետազոտական նախագծերի իրականացումը և իրապարակումները, միջազգային դրամաշնորհային ծրագրերին համատեղ մասնակցությունը, հետազոտողների փոխանակումները, ինչպես նաև համատեղ գիտաժողովների և համաժողովների անցկացումը: Համագործակցության հուշագիրը և դրա բարեհաջող իրականացումը մեջ նշանակություն ունեն նաև կենտրոնի գործունեության միջազգայնացման ու հետազոտական նախագծերի ֆինանսավորման աղբյուրների բազմազան առումով:

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

«Դասախոսական գավաթ - 2017» միջբուհական առաջնություն

Համալսարանական սպորտի զարգացման, ֆիզիկական դաստիարակության, առողջ ապրելակերպի քարոզման գործում մեր համալսարանն իր յուրատեսակ ներդրումն ունի, որը ոչ միայն ուսանող-մարզիկներ է պատրաստում, այլև հարթակ է ստեղծում, որտեղ իրենց մարզական հմտությունները ցուցաբերում ու կատարելագործում են հայաստանյան բուհերի դասախոսները։ ՀՊՏՀ ֆիզիաստիարակության, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքաշուանության ամբիոնի նախաձեռնությամբ կազմակերպվող «Դասախոսական գավաթ» միջբուհական մարզական առաջնությունն անցկացվեց հունվարի 27-ից փետրվարի 3-ը, արդեն չորրորդ անգամ։ Աջակիցներն էին Հայաստանի երիտասարդական իիմնադրանը, ՀՊՏՀ ղեկավարությունը։

ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՄԱՐՁԵԼ, ԱՅԼԵՒ ՄԱՐՁՎԵԼ

Մրցակցում էին 10 բուհերի Տնտեսագիտական, Ագրարային, Լեզվահասարակագիտական, Մանկավարժական, Սլավոնական, Պոլիտեխնիկական, Բժշկական, Ամերիկյան, ճարտարագիտության և շինարարության համալսարանների, Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի թիմերը, որոնցում ընդգրկված էին իիմնականում ֆիզդաստիարակության ամբիոնների ներկայացուցիչներ, ինչպես նաև դասախոսներ այլ ամբիոններից։ Մասնակիցներն ուժերը չափեցին շախմատ, հրաձգություն, վոլեյբոլ, սեղանի թենիս մրցաձևերում։ Շախմատի առաջնությունը, որն առաջին անգամ էր անցկացվում, Ագրարային համալսարանի հրավերով հունվարի 27-ին տեղի ունեցավ նշված բուհի շախմատի բանգարանում։ Հունվարի 28-ին՝ Հայոց բանակի կազմավորման հրեշյանական 25-ամյակի օրը, ՀՊՏՀ-ում անցկացվեց հրաձգության առաջնություն։

Հունվարի 30-ին տեղի ունեցավ առաջնության հանդիսավոր բացումը՝ ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Արոյանի, ուսանողների և շրջանավարտների հետ աշխատանքների գործով պրոռեկտոր Սևակ Խաչատրյանի, Ֆիզդաստիարակության, ԱԻ և ՔՊ ամբիոնի ղեկավար Հովհաննես Գաբրիելյանի, դասախոսների, մարզակերների մասնակցությամբ։ Բացման խոսքով հանդես եկավ Հովհաննես Գաբրիելյանը՝ ընդ-

գծելով, որ միջբուհական առաջնության անցկացումը ամրապնդվող ավանդույթ է դասնում։

Ուկտոր Կորյուն Արոյանը ողջույնի իր խոսքում նշեց, որ հայաստանյան բուհերին համախմբող մեր համալսարանի նախաձեռնությունը գործընկերային չերմ հարաբերությունների, բուհական համայնքների մերձեցման, սպորտի ու առողջ ապրելակերպի տարածման հրաշալի առիթ են ստեղծում ու նաև, որ շատ կարևոր է, երիտասարդ սերնդին օրինակ են ծառայում արժեքների ու ավանդույթների պահպանման ու փոխանցման տեսանկյունից։

Վոլեյբոլի և սեղանի թենիսի առաջնության արդյունքներն ամփոփեցին փետրվարին, իսկ բոլոր մարզաձևերում 1-3 մրցանակային տեղեր գրաղեցրած թիմերի պարգևատրման արարողությունն ու «Դասախոսական գավաթ»-ի հանդիսավոր փակումը փետրվարի 3-ին էր։ Եզրափակիչ միջոցառմանը ներկա էր նաև ՀԵԴ հոգարարձուների խորհրդի համակարգող, ԱԺ պատգամավոր Կարեն Ավագյանը։

Ամփոփելով առաջնությունը Հովհաննես Գարդիեյանն արձանագրեց և ուրախություն հայտնեց այն արիթով, որ մասնակիցների շրջանակը տարեցտարի ընդլայնվում է, իտարքրությունը՝ մեծանում։ Ամբիոնի ղեկավարն ընդգծեց, որ նախաձեռնության կազմակերպմանը մեծապես աջակցում են ռեկտոր Կորյուն Արոյանը, Հայաստանի երիտասարդական հիմնադրանը։

Հաղթողներին գավաթներ, մրցանակներ, պատվոգրեր ու խորհրդանշական նվերներ հանձնեցին ռեկտոր Կորյուն Արոյանը և Կարեն Ավագյանը։ Այս-

պիտի, շախմատի առաջնությունում 1-3-րդ մրցանակային տեղեր գրաղեցրին Մանկավարժական, Ագրարային, Տնտեսագիտական համալսարանները, հրաձգության մեջ լավագույններն էին Մանկավարժական, Բժշկական, Ամերիկյան, սեղանի թենիսում՝ Պոլիտեխնիկական, Սլավոնական, Լեզվահասարակագիտական համալսարանները և վոլեյբոլում՝ Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ինստիտուտը, Ագրարային և Մանկավարժական համալսարանները։

Միջոցառման ավարտին Հայաստանի վոլեյբոլի ֆեդերացիայի գլխավոր քարտուղար Կարեն Ամարյանը ֆեդերացիայի հետ համագործակցության համար խորհրդանշական մրցանակ հանձնեց ռեկտոր Կորյուն Արոյանին։

Փակման հանդիսավոր արարողությունը հարց-

տացավ վերջերս լույս ընծայված «ՀՊՏՀ ֆիզդաստիհարակության ամբիոնի անցած ուղին» ուսումնամեթոդական ձեռնարկի շնորհանդեսով։ Գիրքը համահեղինակել են մանկավարժական գիտությունների թեկնածուներ, նշված ամբիոնի պրոֆեսոր Լյովա Սամվելյանը և դոցենտ Յովիաննես Գաբրիելյանը։ Հեղինակները գրքի մեկական օրինակ նվիրեցին բոլոր բուհերի թիմերին։ Ձեռնարկն ամփոփ ու համապարփակ տեղեկություն է հաղորդում 1975 թվականից ի վեր՝ Տնտեսագիտական համալսարանի ֆիզդաստիհարակության ամբիոնի գործունեության, ձեռքբերումների, դասախոսական կազմի, նորամուծությունների, նախաձեռնությունների և այլնի մասին։ Գրքում տեղեկություններ կան մարզական առաջնություններում մեր բուհը ներկայացրած և հանրապետական, միութենական ու միջազգային մարզական հարթակներում հաղթանակներ գրանցած ուսանող-մարզիկների մասին։ Ուշագրավ անդրադարձ կա համալսարանի ռեկտոր Կորյուն Արոյանին և պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանին, ովքեր ուսանողական տարիներին զբաղվել են ձեռքի գնդակով և պատվով են ներկայացրել համալսարանը։

«Տնտեսագետը» ոչ միայն հետուել է առաջնության ընթացքին և արդյունքներին, այլև զրուցել է մասնակիցների հետ, արձանագրել նրանց տպավորությունները, կարծիքները։

Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի ֆիզիկական կուլտուրայի ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Սուլեյն Հակոբյանը կարևորեց նմանօրի-

նակ մարզական միջոցառումների անցկացումը։ Մրցանակները ձեռքին՝ նա հպարտորեն նշեց, որ այս տարի 2 հաղթանակ են արձանագրել՝ շախմատում և վոլեյբոլում։ «Մրցանակներն, իհարկե, ոգևորիչ են մեզ համար։ Փորձի փոխանակման, պատշաճ մարզավիճակը պահպանելու, գործընկերների հետ շփվելու տեսանկյունից այս մարզական միջոցառումը լավ հնարավորություն է, և ՀՊՏՀ նախաձեռնությունն օրինակելի է։ Շատ եմ կարևորում, որ առաջնություններին ակտիվորեն մասնակցեն ոչ միան ֆիզդաստիհարակության, այլև մյուս ամբիոնների դասախոսները, որովհետև մարզպելն ու ֆիզկուլտուրան անհրաժեշտ են բոլորին։»։

Երևանի Վ. Բյուլուսովի անվան լեզվահասարակա-

գիտական համալսարանի ֆիզդաստիհարակության ամբիոնի դասախոս Ալինա Շալջյանն արդեն 3-րդ տարին է մասնակցում «Դասախոսական գավառ»-ին և ամեն անգամ՝ մեծ խանդավառությամբ ու եռանդով։ Մարզական առաջնություններին հետևելիս անհնար է չնկատել նրա ակտիվությունն ու հարազատ թիմին չերմորեն երկրպագելը։ Գեղարվեստական մարմնամարզուիին «Առողջ հոգի՝ առողջ մարմնում» կարգախոսի հետևորդ է։

«Աշխատանքում, կենցաղում զբաղվածությունը հաճախ թույլ չի տալիս, որ գործընկերների հետ հանդիպենք ու շփվենք, ավելի շատ ժամանակ հատկացնենք մարզպելուն, իսկ այս միջոցառումը մի հնարավորություն է, որը համախմբում է բոլորին, մեկտեղում սպորտն ու գործընկերությունը։ Եվ հավատացեք՝ կարևոր չե, թե մարդը քանի տարեկան է, ցանկացած տարիքում պետք է մարզպել, ակտիվ լինել, երիտասարդ գգալ»,- ասում է Ալինա Շալջյանը։

Անեն տարի, դասախոսական առաջնության ավարտին, կազմակերպիչներն ու մասնակիցները

կրկին համոզվում են, որ անձնական օրինակով առողջ այրելակերպ քարոզելը ամենաարդյունավետն է, իսկ գործընկերների հետ մրցանակարեզում հանդիպելը՝ խկական մարզական տոն։

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

ԴԱԴԻՎԱՆՔ. ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԵՐԿՐԻ ԳՈՀԱՐԸ

**Դադիվանք այցելել նշանակում է
բացահայտել կովկասի սիրտը:
Սիմոնե Զոպելարու**

Դարաբաղի և Մռավի անտառապատ լեռնաշղթաների միջև գտնվող մի գեղատեսիլ հովտում՝ Թարթառ (Տրտու) գետի ծախ ափին՝ 1100 մ բարձրություն ունեցող դժվարանցանելի ճանապարհի վերջնակետում, կուտական բնության կատարյալ լոռության մեջ իր ընկողմանցությամբ ապշեցնում է Արցախի հնագույն ճարտարապետական համալիրներից մեկը՝ Դադիվանքը:

Դադիվանքը հայկական ճարտարապետության հրաշակորդներից է՝ միավորում է հայկական միջնադարյան արվեստի լավագույն ավանդույթները՝ հատկապես հորինվածքի բազմազանությամբ, կառույցների և հարդարանքի ինքնատիպությամբ: Կառույցների որոները հարուստ են կրոնական և աշխարհիկ մոտիվներով նույի խորաքանդակներով, վիմագրերով, բացառիկ ուշագրավ որմնանկարներով: Դադիվանքի տարբեր հատվածներում բողնոված արձանագրություններ են պահպանվել Արցախի միջնադարյան հայ հոգևոր և հշխանական տների գործունեության մասին:

Դադիվանքը Մեծ Հայքի Արցախ նահանգի խոշորագույն վանական համալիրն էր, պատմական Վերին Խաչեն (Ծար) գավառի կրոնական ու մշակութային կենտրոններից մեկը: Այն կոչվել է նաև Խութավանք:

քանի որ կառուցվել է խութի (բլրակի) վրա:

Ըստ տարեգրությունների՝ վանքը հիմնվել է Քրիստոսի առաքյալներից մատեոսի հետևորդ, քրիստոնեության քարոզչության և հավատի համար նահատակված Դադիի գերեզմանի տեղում, և դարի II կեսին: Ավանդության համաձայն՝ Դադին Քիսուս Քրիստոսի յոթանասուն աշակերտներից մեկն էր (այստեղից էլ համալիրի «Ալաքելոց» առաքելական, անունը):

Սակայն Քրիստոսի յոթանասուն աշակերտներից առաջինը, որը քրիստոնեության արշալուսին եկավ Հայաստանի արևելյան սահմաններ՝ Արցախ, Եղիսեն (Եղիշե) էր, որը մարտիրոսվեց Յուլսիսային Արցախում՝ Գիս քաղաքում: Յետագյուն նրա մասունքները տեղափոխվեցին Արցախի Մարտակերտի շրջան, որտեղ էլ հիմնվեց Սուլը Եղիշե վանքը: Ավելի ուշ Թաղենոս առաքյալը Արցախ ուղարկեց իր ընկերոջը՝ Դադիին, որը ևս հերոսաբար նահատակվեց: Նրա աճյունի վրա կառուցվեց առաջին մատուռ-դամբարանը: Եղիշեից ու Դադիից հետո Թաղենոս ինքը եկավ Հայաստան՝ և գտնելով նահատակություն:

Դադիվանքի վերանորոգման շրջանակներում իրականացված պեղումների ընթացքում հնագետների հայտնաբերած ամենաարժեքավոր գտածոն վանական համալիրի եկեղեցիներից մեկի խորանի տակ դամբարանի հայտնաբերումն էր: Դամբարանը վանական համալիրի տարածքում պահպանված ամենահին շինությունն է: Սակայն այն հայկական քրիստոնեական ավանդույթներին բնորոշ չէ: դամբարանում թաղված մարդը նստած է աթոռին: Այդ աթոռն այժմ Ստեփանակերտի թանգարանում է, բայց դեռ պարզված չէ մահացածի անձը: Հաստատ ասել դեռ հնարավոր չէ, թե դա հենց Դադիի գերեզմանն է, բայց ենթադրաբար այն նրա հետ ուղղակի կապ ունի: Այդ ենթադրության օգտին է վկայում XIII դարի պահպանված գրառումը, որում հշխատակվում է Դադիի գերեզմանը:

Դադիի մասունքների վրա կառուցված վանքը հետագյուն սկսեց կոչվել Սուլը Դադի վանք (անունը հիշատակվում է IX դարից): Խնչակն վկայում են մատենագիտական ալբյուրները, տեղում պահպանված կառույցներն ու վիմագիր արձանագրությունները, վանքը XII դարում առաջնորդանիատ կենտրոն էր, տիրում էր ընդարձակ կալվածքների (վանքը սպասարկում էր խութ մեծ գյուղը), այստեղ էր ամփոփված Առանշահիկ-Վախթանգայան հշխանական տաճար տոհմական տապանատունը: 1145 թ. վանական համալիրը, որը

թշնամիների հարձակումների ժամանակ նաև ամրոցի դեր էր կատարում, ասպատակության են Ենթարկում ու ավերում սեղուկները, սակայն 1170 թ. այն վերանորոգվում է: Դադիվանքի ժաղկման շրջանը XIII դարն էր, երբ վանքում ժավալվում է շինարարական մեծամասշտաբ գործունեություն. կառուցվում են հասարակական ու հոգևոր բնույթի բազմաթիվ շինություններ, և Սուրբ Դադի եկեղեցու շուրջը ստեղծվում է վաճական համայնք: Դետագա դարերի ընթացքում կատարվում են վերանորոգումներ և նոր կառուցումներ, սակայն կառույցների գերակշռող մեծամասնությունը վերաբերում է XIII դարին:

XVIII դարում Դադիվանքն անայանում է. 90-ական թթ. պարսիկ Աղա Մոհամեդ-խան Դաջարի արշավանքների, ժամտախտի ու սովի հետևանքով դատարկվում են վաճական գյուղերը, կալվածքներում բնակություն են հաստատում քրդեր ու այրումներ: Միայն 1917 թ. Դադիվանքի կառավարիչ L. Ս. Տեր-Ավետիքյանին հաջողովում է քրդերից ու բուրքերից հետ վերցնել վաճքի ընդարձակ կալվածքները, սակայն խորհրդային իշխանության հաստատմամբ և Արցախն Ադրբեյջանին բռնակցելուց հետո Դադիվանքը դա-

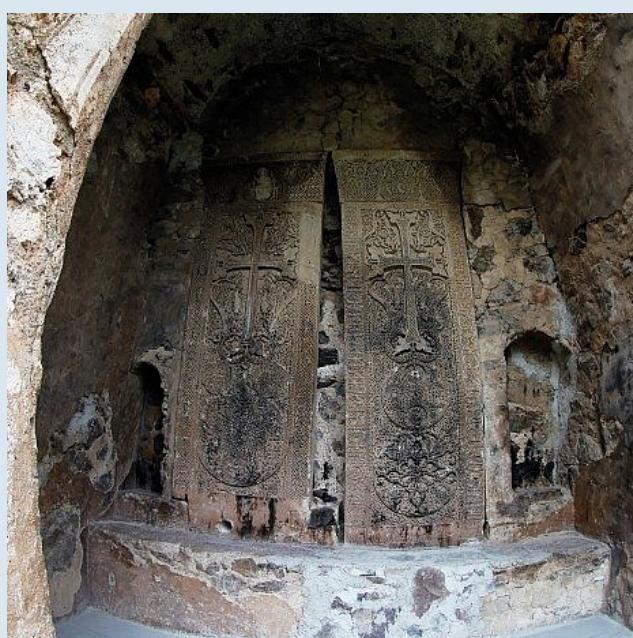

պանվել են պատերը, որոնք մասամբ հողի մեջ են խրված: Ենթարաբար, եկեղեցին հիմնվել է IX կամ XIII դարում: Երկրորդ թվագրումը հաստատվում է XIII դարում վաճքի առաջնորդ Տեր Արքանասի տասնինը տողանի արձանագրությամբ, որը գտնվում է հյուսիսային ավանդատան թաղին՝ պատուհանի տակ՝ քառանկյունի հարք որմնասյունների միջև: Պատերի արտաքին ուղղանկյան մեջ տեղավորված կիսակլոր ապսիդի կողքերից կառուցված են նեղ որմնախորշեր: Կամարների կորագծերը հենվում են երեք գույք քառանկյունի հարք որմնասյունների վրա: Արևմտաթրից և հարավից նախշազարդ կողափայտերով մուտքերն են: Խորանում պահպանվում է վաղմիջնադարյան հուշայունը սուրբ Դադի գերեզմանի վրա:

Արևմտաթրից եկեղեցուն է հարում Գրիգորիս Եպիսկոպոսի կառուցված քառանկյութ գմբեթավոր ժամատունը (1224 թ.), որի ներսում ողջ արևելյան պատի երկայնքով տեղադրված կամ հատակի մեջ փորածամրացված են խաչքարեր: Երկրորդ կամարակապ գավիրն ու ուղղանկյունաձև խորանով, գմբեթավոր դահլիճ հորինվածքով այնասարահ եկեղեցին միանում են Սուրբ Դադի եկեղեցուն հարավից: Արևմտաթրից կից ժամատունը և հարավից կից գավիրը, դեկորատիվ հարդարանքներից զուրկ լինելով հանդերձ, ունեն շքեղ զարդանախշերով մշակված մուտքեր, որոնք, ամենայն հավանականությամբ, հանդիսավոր շքամուտքեր են: Սյունազարդ սրահը, որը ձգվում է այս երկու կառույցների երկայնքով, միացնում է դրանք Կարողիկե գլխավոր տաճարին:

Դադիվանքի կենտրոնական կառույցը գլխավոր եկեղեցին է՝ Սուրբ Աստվածածին կաթողիկեն, որը 1214 թ. կառուցել է Յաքեբի իշխանուի Արգու Խաթունը՝ ի հիշատակ իր ամուսնու՝ մեծ իշխան Վահրամգ Վահրամգյանի և երկու որդիների՝ Յասանի և Գրիգորի, որոնցից ավագը նահատակվել էր բուրքերի դեմ պատերազմելիս: Այդ մասին է հաղորդում տասնինը տողանի արձանագրությունը:

Կարողիկեն արտաքուստ ուղղանկյուն հատակագծով, ներքուստ խաչաձև, չորս անկյուններում երկ-հարկամի ավանդատներով գմբեթավոր տաճար է (երկարությունը՝ 12,3 մ, լայնությունը՝ 10,6 մ, բարձրությունը՝ 18,5 մ): Գմբեթի ստորին կամարների տակ աստիճանաձև քիվով վեր է խոյանում գլանաձև բարձր թմբուկը՝ հարդարված ութ փողագրված պատուհաններով և դեկորատիվ կամարաշարով: Դրսից տաճարի պատերը գոտունում է կամարաշարը: Ցուրաքանչյուր ճակատամասի տարբեր մեծություն ունեցող հինգ կամարներից կենտրոնականը բարձրացված է: Նրա տակ՝ արևմտյան և հյուսիսային պատերին, տեղադրված են պորտալներ, հարավային և արևելյան պատերին՝ բարձրաքանդակային հորինվածքներ: Յարավային ճակատամասին՝ պատուհանի կողքերին, քանդակված

դարում է գործել: 1960-ական թթ. Ադրբեյջանի իշխանությունները վաճառապատկան տարածքում գյուղ են հիմնում, որի բնակչությունը վնասում են համալիրի կառույցներն ու որմնանկարները: 1993 թ. մարտի 31-ին Դադիվանքն ազատագրվում է, 1994 թ. վերաբացվում, և 1998 թվականից վանքում կատարվում են վերականգնողական աշխատանքներ: 2001 թ. հոկտեմբերի 8-ին ԵԽՍԿ 16 անդամներ (Հայաստանի, Կիպրոսի, Իտալիայի, Ռումինիայի, Հունաստանի և Ռուսաստանի ներկայացուցիչներ) ստորագրում են Արցախի պատմանշակութային ժառանգության պահպանամբ վերաբերող փաստաթուղթ, որի համաձայն՝ Լեռնային Ղարաբաղում ադրբեյջանական քաղաքականության աղաղակող փաստերից է Դադիվանքի ավերումը:

Ներկայունս վաճական համալիրի տարածքում պահպանվել է մոտ երեսուն կառույց. չորս եկեղեցի, երկու գավիր, սյունասրահ, զանգակատուն, միաբանական խցեր, հուշարձաններ, աշխարհիկ շինություններ, որոնց հիմնական մասը կառուցվել է Զաքարյան-Աբրի իշխանության տարիներին:

Սուրբ Դադի միանավ բազիլիկ եկեղեցուց պահ-

է ավանդական բարձրաքանդակային կտիտորական կողոպահիցիան, որը պատկերում է Յասան և Գրիգորիս հշխաններին՝ տաճարի մանրակերտով։ Արևելյան ճակատամասին՝ պատուհանի վերևում և անմիջականորեն կենտրոնական կամարի տակ, ներկայացված են սուրբ Դադիկի և Վախթանգ հշխանի լուսապակներով դիմաքանդակները՝ նույնական մակերեսը զարդարված է արծանագրություններով։ Եկեղեցու գլխավոր պորտալի հյուսիսային կողմում կար նախշազարդ քար՝ «Յիշե՛ք քանդակագործ Պողոսին» գրառմամբ, որն անհետացել է Խ դարի 80-ական թթ.։ Յյուսիսային պատը զարդարված է խուլ դեկորատիվ պորտալով, որն ուղղված է անդունի կողմը։ Կրտսաքուստ տասնվեցնիստանի թնբուկը ծևավորված է բարձր երկատված սյուների վրա կամարաշարով, որի անկյուններով հերթագայում են նեղ պատուհաններն ու եռանկյունաձև խորշերը։ Տաճարի կառուցման համար օգտագործվել են քաղանգույն քարեր. Եկեղեցին կառուցված է հիմնականում բաց գույնի դեղնակարմրավուն՝ սրբատաշ կրաքարով, տաճների սալիկները մուգ մոխրագույն երանգ ունեն, թնբուկի կառուցման հիմնական վարդագույնի վրա առանձնահատուկ տարրերակվում է սպիտակ շարվածքը։ Պատերը ներսից ծածկված են եղել ծեփամածիկով և նկարազարդ են: 1312 թ. տաճարի վերանորոգման ժամանակ ստեղծված որմնանկարները պահպանվել են նասնակիորեն։ Յյուսիսային պատի աջ կողմում սուրբ Ստեփանոսի քարկուժնան տեսարանն է։ Յարավային պատին թրիստոսն ավետարան է մեկնում Դավիթ Սքանչելագործին, իսկ Աստվածածինը՝ խաչազարդ ուրարտ։ Պատմիչ Կիրակոս Գանձակեցու վկայությամբ՝ Դավիթ Ծարեցի Սքանչելագործը, ով իր գործունեությունը ծավալել է Յանրաբերդ ամրոցին կից Ծար-Ձերմուկում, տեսիլք է ունենում, որում թրիստոսն իրեն պատվիրում է հանքային ջրով բուժել մարդկանց և վերափոխել աշխարհը։ Այդ տեսիլքի պատմությամբ ոգեշնչված Արզու Խարունն այն պատկերում է իր Եկեղեցու պատին։

Կառույցին համահունչ է արևամտյան կողմում գտնվող երկիարկանի զանգակատունը, որի շենքը պսակվում է սրբածայր վեղարով։ Ստորին հարկի արևամտյան մասում՝ խորշում, անաղարտ պահպանվել են երկու բարձրարվեստ նրբագեղ խաչքարեր՝ տեղադրված 1283 թ. վաճրի առաջնորդ Տեր Արամասի կողմից։ Ավանդության համաձայն՝ քարե «Ժանյակների» նախշերը վերցվել են խաչենի հշխանուին Արզու Խարունի գործվածքներից։

Առանձին կանգնած հարավային փոքր Եկեղեցին (1211 թվականից ոչ վաղ) Յայաստանի համար ավանդական գմբեթավոր տաճարի կառուցվածքը ունի գեղեցիկ շարվածքի մեջ տեղադրված են խաչքարեր, ծևավոր թնբուկը կառուցված է աղյուսով ու քարով,

տաճնիքներն ու վեղարը կղմինդրից են։ Փոքր Եկեղեցուց փոքր-ինչ հարավ գտնվում է գրեթե քառակուսի հատակագծով տաճարը (1211 թ.։ Չորս խոչշոր սյուներ պահում են վերին լուսային երդիկով կամարների համակարգը։

Համալիրի հարավային կողմում գտնվում են մինյանց հարող մի քանի ծառայողական ու քաղաքացիական կառույցներ (բոլորն ել կառուցված XIII դարում). Յասամ-Զալալի ապարանքը, հյուրատունը, առաջին հարկում՝ հնձանք, մառանը՝ Պալատական դահլիճը (1211 թ.), որը տեղակայված է հուշարձանախմբի կենտրոնում, ունի ժամատներին հատուկ քառասյուն կենտրոնակազմ հորինվածք։ Այս կառույցին արևանուտքից կից են թաղածածկ սեղանատունը և խոհանոցը։ Խոհանոցի երկրորդ հարկը մերկայացնում է վանականների կամարաձև խցերի տողան՝ բազմաթիվ որմնախորշերով ու բուխարիով, որոնք ուղղված են հյուսիսային կողմին։ Արևելքից պալատին հարում է երկիարկանի քառակուսի գմբեթածածկ շինություն (Տեր Արամասի գրառումներով թվագրվում է 1263 և 1291 թթ. միջև՝ կազմված երեք սենյակներից, որոնք համարվում են գրադարան և գրատուն։

Արցախյան հպարտ լեռների գրկում ծվարած այս մեծարժեք գոհարը, լինելով մշակութային դարավոր ավանդությունների, անվերջանալի տառապանքների ու պատերազմների կենտրոնակետ, հայոց անպարտելի ոգու վերընջուղան խորհրդանշին է։ Իր հյուակերտ գեղեցկությամբ, կառույցների գուսապ ուրվագծերով, որոնցում խաղում են լույսն ու ստվերը, խաչքարերի ասեղնագործ նրբությամբ, խոշոր որմնանկարների արտահայտչականությամբ ճարտարապետական այս հիասքանչ կորողը, ներդաշնակելով հիասքանչ բնապատկերին, հնամենի այս երկիր լուր ժամանակագիրն է։

ՍՈՖՅԱՆ ՕՅԱՆՅԱՆ
ԴՊՀ Վիլիսովիայության և
հայոց պատմության ամբիոնի դոցենտ,
«Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի
«Յանրային քաղաքականության և անվտանգության
հետազոտություններ» ծրագրի ավագ հետազոտող

